

AH VRE MEMLEKET

Mübadele Öyküleri

İSKENDER ÖZSOY

AH VRE MEMLEKET İSKENDER ÖZSOY

KITAPLARI
BAĞLAM

AH VRE MEMLEKET

Mübadele Öyküleri

İSKENDER ÖZSOY

Bağlam Yayınları 396
Mübadele Kitapları-6
Mübadele Anlatıları-1
ISBN 978-605-5809-90-4

İskender Özsoy
Ah Vre Memleket
Mübadele Öyküleri

© İskender Özsoy
© Bağlam Yayıncılık

Birinci Basım: Ocak 2014
Kitap ve Sayfa Düzeni: Canan Suner

Kapak Fotoğrafı: Ressam Dimitrios Katsikas Kappadokis'in Sinasos'taki Rumların Türkler tarafından uğurlanışını yansıtan tablosu. Tablo ressam tarafından Mustafapaşa Belediyesi'ne armağan edilmiş
Arka Kapak Fotoğrafı: Sadrettin Soylu

Baskı: Kayhan Matbaacılık
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 244
Topkapı-Zeytinburnu/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 11081
Matbaa Sertifika Numarası: 12156

BAĞLAM YAYINCILIK Ankara Cad. 9/1 34410 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com
Ücretsiz E-Kitap Arşivi: <http://raftey.org>

**Binlerce öğrenciyle
birlikte beni de eğiten
İyi öğretmen, anlayışlı eş,
müşfik anne
Meral özsoy'a...**

İÇİNDEKİLER

MEMLEKETİN YILDIZLARI	9
BİR DAL ZEYTİN, BİR AVUÇ TOPRAK	19
KIRAZ AĞACINDAKİ ÇOCUK	29
ENSAR BEY İLE HAMBİ AĞA.....	37
ZAMAN ALIŞMAYI ÖĞRETTİ.....	53
İKİ DİMİTRİS'İN BİR ANNESİ.....	65
İBRAHİM ELENİ'Yİ SEVİNCE	81
ALİ'Yİ GÖREN OLDU MU?	93
AH VRE MEMLEKET.....	107
SAKIZ'DAN ÇEŞME'YE HİCRAN YOLCULUĞU	117
KOSTAS'I UĞURLARKEN	123
YERLİ OĞLU, MACIR KIZI	131

MEMLEKETİN YILDIZLARI

"Beri bak." dedi Avraam, "Beri bak. Beni dinlemeyip kesseydin çınarları kirazlığını sel alacaktı..."

Selman Çavuş, neredeyse bir yıldır aynı evi paylaştığı Bursalı Avraam'ın haklı çıkmasının burukluğuyla işi şakaya vurarak "Ben seni sınamıştım o zaman. Keser miydin çınarları hiç. Bilmez miyim Balkan'dan gelen selin köyü vuracağını."

Kaymakçalan Dağları'nın eteklerindeki Fuştan'da bir kiraz bahçesinde geçen bu konuşmanın kahramanlarından biri yaşını başını almış Bursalı Rum; diğeri ataları Fuştan'a ulu çınarların kökleri gibi kök salmış yeni evli genç bir Türk'tü.

Neredeyse 24 saat süren yağmurun ardından gittikleri kirazlıkta geçmişleri kendilerine yoldaş, zaman zaman şakalaşarak sohbet ediyorlardı.

Avraam'ın gözü bir ara uzaklardaki ebemkuşağına takıldı, ancak kendi duyabileceği sesle söylendi:

"Keşiş Dağı'nda da böyle görünürdü."

Gözleri doldu.

Bursa'yı yağmurlu bir günde terk edişlerini, yağmurun Mudanya'ya kadar iliklere işlercesine yağışını hatırlayınca ağladı.

Hemen yanı başındaki kirazın dalına tünemiş sakanın dem çekişiyle toparlandığında Selman'ın kendini süzdüğünü fark etti.

Uzaklarda bir yerden çocuk sesleri geldi, derenin şırıltısı daha çok duyulur oldu, güneş gri beyaz bulutların arasından gülümse-di, gökkuşağı kayboldu.

Selman Çavuş, Buşarisa Deresi'ne paralel kirazlığın yeni sahibi Avraam'ı "Hadi git kuyulu kahveye. Ben fidelerle uğraşacağım

biraz. Sana kolaylık olur, dikme mevsiminde. " diye uğurladıktan sonra işe koyuldu. Ara vermeden tahta kutulardaki fidelerin arasında dolaşüyor, kâh birinin bir yaprağını koparıyor, kâh diğerinin kökünü açıyordu.

Aklına bir yıl öncesinin, "o gün"ü düştü.

Yeni kirazlık kurmaya kalkıştığı günlerde gelmişti Türkiye'den Rumlar Fuştan'a.

1923'ün şubat sonlarına doğruydı.

Gün batmaya niyetlenmişken girdi köye çul çaputa sarılmış Rumlar, manda arabalarıyla.

Perişan haldeydiler.

"Beklenmeyen misafir"leri köy halkı tedirginlikle karşıladı.

Onları önce Çarşı Mahallesi'ndeki camiye yerleştirdiler.

Bir Türk köyü olan Fuştan'ın yeni sakinleri Türkçe konuşan Rumlar daha sonra evlerini birer ikişer boşaltarak yakınlarının evlerine taşınan Türklerin evlerine yerleştirildi. Bazı Rumlar da Türklerle aynı evi paylaştı bir sene kadar.

Selman Ağa, evini bir Rum aileyle paylaşanlar arasındaydı.

Sonradan köyün yeni sakinlerinin ilk muhtarı seçilecek olan Avraam, Selman Çavuş'un evini paylaştığı ailenin reisiydi.

.....

Elbette anlamışlarda canım, bir şeyler olduğunu ama adını pek koyamamışlardı.

Onlar da başka yere gidecek miydi, yoksa köyde hep beraber mi yaşayacaklardı?

Sorunun yanıtı Rumların gelişinden yedi sekiz ay sonra köye Vodina ve Selanik'ten gelen "heyet" tarafından verildi:

"Evet, gidilecek..."

Fuştanlıların "heyet" dediği, aralarında İtalyan gözlemcilerin de olduğu karma mübadele komisyonuydu.

Komisyon üyelerinin anlattıkları beş yüz hanelik köyün Binbaşı, Orta, Yukarı, Çarşı ve Maric mahallelerine dalga dalga yayıldı.

Evlerde şaşkınlık.

Evlerde hüzün.

Evlerde gözyaşı.

Evler... Evler... Evler...

Şaşkın ve hüzünlü evler sessiz.

Ninniler kesildi, söylenmiyor.

"Uyuyup da büyüyecek çocuklar" anneler susunca uyuyamaz oldu.

Ki o çocuklar büyüyecek, her karış Fuştan toprağına kiraz fideleri dikecekti.

Evlerde telaş.

Dediler, "On gün içinde çıkılacak köyden. Hazırlanın."

Evlerde her yer, her yerdeydi.

Çok eşya alınmayacak denmişti ama ne mümkün.

Onu da alalım, şunu da alalım derken portaların önlerine denkler yığılmıştı.

O telaş günlerinde sadece bir kişi; Huriye gelin olan bitene kayıtsız, iki katlı evlerinin alt katındaki tek göz odada yatıyordu.

İlk çocuğına hamile Huriye, Fuştan'da yüzlerce çocuğun ebesi Ümmü Nine'nin kesin buyruğıyla kımıldamadan yatıyordu.

İki ay daha yatacaktı, doğuma dek.

.....

Selman Ağa işini tamamlamaya yakın, "Şu kahveye de uğrayıp Avraam'a kirazlara nasıl bakacağını anlatayım, ondan sonra ebe anneye giderim." diye geçirdi içinden.

Biraz daha oyalandıktan sonra derede elini yüzün yıkayıp, suyun soğuk olmasına aldırmadan kana kana içti.

Dereyle vedalaşır gibiydi.

Gitti, yüzlerce fidenin arasından birini tahta kutusuyla seçerek itinayla kaldırdı yerinden, koltuğunun altına yerleştirip ağır adımlarla ulu çınarların altındaki kuyulu kahveye gitti.

İsa Çavuş'un, köylülerin kuyulu kahve adını taktıkları kahvesi Fuştan'ın çevresinde 50'ye yakın köydeki kahveler arasında gramofon olan iki kahveden biriydi.

Kahveye yaklaşırken gramofondan Hafız Burhan Bey'in hüznünlü sesini duyunca Selman'ın aklına ertesi gün çıkacakları yolculuk ve karısı geldi, hüzünlendi.

.....

Avraam kahvede iki kızıyla bekliyordu.

Kendilerine ıhlamur, kızları Sofia'yla Evangelia'ya birer ayran söyledi.

Şöyle bir soluklanarak ıhlamurdan ilk yudumu aldı ve anlatmaya başladı Selman:

"Bak Avraam. Bu Fuştan'da karım ve kapıda bekleyen köpeğimden başka bir şeyim yok. Bir de kirazlarım, bugüne kadar çocuklarım gibi baktığım kirazlarım. Değer verdiklerimin hepsi toprak altında. Ötesi yalan. Gün gelecek çocuğum olacak, kirazlarımın bendeki sevgisi azalacaktı biliyordum ama böylesi bir ayrılık beklemiyordum. Karımı, belki köpeğimi alıp yarın burarlardan gideceğim. Ama kirazlarım. Onlar artık sana emanet. İyi bak onlara. Bizim kirazlar kumlu toprakları sever. Unutma bunu. Yeni fidanları ağustos, eylülde dikeceksin. Fidan çukurlarına ahır gübresi atacaksın, bunu da unutma. Bir de haziran geldi mi beni düşünerek yiyeceksin ilk meyvesini veren fidanların kirazından..."

Avraam'a son sözlerini söylerken sesi titredi Selman'ın.

"Tamam." dedi Avraam "Tamam. Daha evde konuşacaklarımız var..."

Selman, İsa Çavuş'la helalleştikten sonra beraberce kalktılar kahveden.

"Son bir namaz kılayım Çarşı Camii'nin bahçesinde." diye ayrılırken Avraam'dan, takılmadan edemedi:

"Hadi camiye kiliseye çevirdiniz, minaresini de çan kulesi yaptınız. Minarenin üstündeki saatten ne istediniz de yok ettiniz..."

İkisi de dudaklarının kenarıyla acı acı tebessüm etti.

.....

Selman ebe Ümmü Nine'ye uğrayıp onun tavsiyelerini aldıktan sonra Bursalı Avraam'la paylaştığı evine; daha doğrusu bir göz odasına gitti.

Odaya girdiğinde Avraam'ın karısı Katerina, Huriye'nin ellerini iki elinin arasına almış görünce az kalsın bayılıverecekti Huriye hastalandı diye.

Korkulacak bir şey olmadığını Katerina'nın gülerek "Kendine gel vre Selman Efendi. Huriye'ye anneliği anlatıyordum." demesiyle öğrenen Selman, rahatlamanın hafifliğiyle odada yatağın dışında ikinci eşya olan hasır koltuğa pelte gibi yığılıverdi.

.....

Son geceydi Fuştan'da.

Avraam'la Katerina çocuklarına "Kirie Selman" ve "Tete Huriye"nin elini öptürüp üst kattaki odalarına çekilirken Huriye "Benim çocuğumun da odası olacak mı acaba ?..." diye iç geçirdi.

Düğünü aklına geldi nedense.

Beybabası Hamza Pehlivan yedi gün yedi gece süren düğünde çifte davul, çifte zurna çaldırmış; yetmemiş, bulmuş buluşturmuş bir gece yarısı gaydacı getirmişti.

Selman ve Huriye'nin düşüncelerinin düşlere karıştığı gece, Ali Hoca'nın yüksekçe bir kayaya çıkarak okuduğu son ezanla aydınlığı karşılarken Fuştan'ın yüreğine çoktan ayrılık acısı çökmüştü.

Selman Çavuş, yılların alışkanlığıyla camiye gitmeye hazırlanırken durdu; artık bir camilerinin olmadığı aklına geldi.

Bir de eski muhtar olduğu.

Köylülerine bu veda gününde sahip çıkmakta geciktiğı için utandı, yüzü kızararak evden fırladı, çıktı.

Döndü, karısını ve "emanet"i aldı.

Evinin eşini öptü, ağlayarak.

Ahali kilisenin önünde toplanmış, yeni muhtar Avraam'ı dinliyordu.

Avraam Selman'ı görünce konuşmasını bitirdi ve koşarak yanlarına gidip önce Huriye'yi onun için özel olarak hazırladığı arabaya yerleştirdi, sonra da Selman Çavuş'u elinden tutup arabanın üzerine çıkardı konuşması için.

Ama ne mümkün.

Konuşamadı Selman.

Nutku tutulmuştu bir kere.

Sadece karısına dönerek "Gidiyoruz işte kiraz gözlüm. Yolumuzu Kaymakçalan kesse de..." diyebilirdi.

Muhtarın yedi sekiz cümlelik konuşması herkesi etkilemişti.

Kirpikler gözyaşlarını taşıyamaz olunca yanakları sel aldı.

.....

Kilisenin çanı üç kere çaldı.

Zamandı.

Gelmişti.

Yollara koyulmanın zamanı gelmişti.

Selman Avraam'la, Huriye de oturduğu yerden Katerina'yla vedalaştı, gözyaşlarıyla.

Sonra herkes birbiriyle, helalleşti.

Kilisenin çanı üç kere daha çaldı.

Ve Fuştan ahali ne kadar süreceğı, nerede biteceğı belirsiz bir yolculuğa koyuldu, 1924'ün baharında.

Katerina kafilenin arkasından su dökerken Avraam da "Allah ve Meryem Ana daima beraberlerinde olsun. İnşallah başka kötülük görmezler." diye dua ediyordu.

İnsanın "ötesini berisine getiren" uzun bir yolculuğun ardından Vartikop'ta mola verildi önce. Bir kaç gün çadırlarda konaklandıktan sonra trenle Selanik'e gidildi. Selanik, ata topraklarında sığınılacak son limandı.

Aynı zamanda ayrılığın limanı.

.....

Büyük hicranların limanında son gece.

Tan yeri ağarınca yola çıkılacak

O ayaz bahar gecesinde gözbebeklerine ayrılığın acısı nakşedilmiş binlerce mübadil kendilerini "meçhul"e götürecek gemilerin gelmesini bekliyor.

Binlerin gözlerini uyku tutmuyordu.

Selman'ın da.

Aklında karısı ve doğacak bebeği.

Bir de pasaport işlemleri için "tasvir" çıkarttırırken şipşakçının söylediği "Makinenin odasında oturuyorsunuz, üç kişi. Adı Hicran olsun..." sözü.

"Kızım mı olacak?" diye düşünürken Huriye'nin inilitisiyle kendine geldi.

Karısı, "Fenayım Selman Çavuş..." diyebilirdi ancak ve bayıldı.

Bebek geliyordu, besbelli.

Telaşlandı.

Bir o yana, bir bu yana seyirtirken aklına limanın girişinde gördüğü kırmızı istavrozlu bayrağı olan bina geldi. Resmi bir yerdir diye kalabalıkları yara yara binaya gitti.

Doktora benzeyen birileri vardı içerde.

Tuttu elinden, bir kadının sürükleye sürükleye hiç konuşmadan karısının yanına götürdü.

Geç kalmışlardı.

Bebek acele edip doğmuştu, vaktinden önce.

Selman bayraklı binaya gittiğinde kadınların yardım çağrılarına koşan Kapinyanlı bir ebekadın Huriye'nin kızını doğurmasına yardım etmiş, göbeğini keserek Ege'nin karaşın sularına atmıştı, ömrü engin olsun diye.

Bebek hemen battaniye parçalarıyla kundaklanıp anasının kucağına verilmişti.

.....

Bahar ayazı iliklere işliyordu.

Huriye gelin üşüyordu.

Bebek üşüyor ve ağlıyordu.

Ebe kadın "Sıcak tutun yavruyu. Ana kucağı yetmez" demişti.

Ne yapsındı Selman?

Ateş mi yakmalıydı?

Ama bu imkânsızdı.

Limanda adım atacak yer yoktu, ateş nasıl yakılsındı?

Aklına bir zamanlar ayda bir köye uğrayan sıhhiyeci Emin'in İsa Çavuş'un kahvesinde söyledikleri geldi.

Ne demişti sıhhiyeci:

"Ayaklarınız çok üşürse bir kiremit veya tuğlayı kuzinede ısıtıktan sonra üstüne basın."

Fırladı yerinden ateş ve kiremit bulmak için.

Ama nasıl?

Hızır yine yetişti imdada ve bu kez aklına gemilerin birinin kazanından kömür almak geldi.

Öyle de yaptı.

Kaptığı gibi bir kova kömürü koştu karısının yanına.

Kiremit bulamamıştı ama imdadına sağa sola atılmış kayrak taşları yetişti.

Büyükçe iki kayrak taşını kovadaki ateşte ısıttıktan sonra bebesini kayrakların üstüne yatırdı. Bu işlemi dördüncü kez tekrarlarlarken gün doğmuş, limanda hareketlilik başlamıştı.

.....

Selman Çavuş bir kez daha bir zamanlar muhtar olduğunu hatırladı; karısını, kızını ve "emanet"i Ali Hoca'nın ailesine emanet ederek geçti kafilenin başına.

Yunan askerleri izin verince önde Selman Çavuş, arkasında Ali Hoca ağır ağır gemiye yollandılar, hicranlarını sessizce yatırarak yüreklerine. Gemide Fuştan ahalisine ayrılan yere yerleştildikten sonra hemen karısının ve kızının yana gitti Selman.

"Ateşe yatırsam mı kızı." diye düşündü bir ara; hava ısındığı için vazgeçti.

Ve kampanalar çalmaya başladı, ayrılık makamında, firak makamında, hicran makamında.

Koca gemi homurdanarak demir aldı limandan.

Ve meçhule yolculuk başladı.

Selanik ufukta kaybolurken Selman'ın aklına kızına ad koymadığı geldi.

Koştı bir hışım Ali Hoca'nın yanına, meramını anlattı.

"Hicran olsun kızımın adı. Gülcemal Hicran..."

Gülcemal, babaannesinin adıydı. Nereden aklına gelmiş, Gülcemal'i çağrıştıran ne olmuştu da babaannesinin adını kızına koymak istemişti?

Ali Hoca Huriye'nin kucağından bebeği dikkatlice alarak kıbleye döndü, önce sağ kulağına ezan, sonra sol kulağına kamet okudu; üç kere sağ ve üç kere sol kulağına adını sesledi:

Gülcemal Hicran.

Gülcemal Hicran.

Gülcemal Hicran.

II YIL SONRA

1935'in haziranında bir gün.

Selman Kırık kazadan dönmüş, her zaman olduğu gibi bahçe-deki sedirde Huriye'nin yaptığı yorgunluk kahvesini yudumlu-yordu "memleket"teki dağları andıran dağların karşısında.

"Gel bakalım gül yüzlü kızım" diye boyu boyuna erişen Hicran'a seslendi:

"Nüfusa gittim bugün Hicran. Soyadı kanunu çıkmış. Herke-sin bir soyadı olacakmış artık. Ben de Kırık soyadını istedim, Fuştan'dan gönlü kırık ayrıldığımız için. Bundan böyle soyadımız Kırık."

Yeni nüfus cüzdanının sayfalarını karıştırırken doğum yerinde Fuştan yazdığını görünce içi kabardı.

Yorgunluğunu atmak için sedire devriliverdi.

.....

Gece olmuştu.

Limoni bir geceydi.

Selman yatsıdan dönmüş, Huriye'nin "emanet"i getirmesini bekliyordu.

Karısı Fuştan yadigârı bakır sahana tepeleme doldurduğu ku-yuda soğutulmuş kirazları getirip koydu Selman Çavuş'un önüne.

Mevsimin ilk kirazını Hicran'ın anasına uzattı Selman.

Sonra kendi yedi, "Eski ağıza yeni taam" diyerek.

"Fuştan kokuyor" dedi, ağladı.

Limoni geceyi Selman Çavuş'un matemini sardı.

Gökten bir yıldız kaydı.

Huriye ve Selman omuz omuza yıldızlara baktı.

"Memleket"in yıldızları daha parlaktı.

BİR DAL ZEYTİN, BİR AVUÇ TOPRAK

Kilisenin çanı son kez çaldığında köy halkının çeşme meydanında toplanması neredeyse tamamlanmıştı.

Geride kalan bir iki ihtiyar da Themu Voithise Mas (Tanrım bize yardım et.) ilahisini mırıldanarak gelince muhtar herkesin topladığından emin olarak çeşmenin üzerine çıktı.

Yaklaşık iki bin nüfuslu köyde sessizliğin sesini sadece, köyün içinden geçen derenin çakılları yalayan sesi bozuyordu.

Muhtar kalabalığı şöyle bir süzdü, ağlamamak için kendini zorlayarak sadece, "Gidiyoruz...Toparlanın..." diyebildi.

Doğrusu; gitmeyecekler, kaçacaklardı.

1922'nin sonbaharındaydılar.

Mudanya Dereköy'de yaşayan Rumların, o günlerde ne Yunan ordusunun çekildiğinden, ne de İzmir ve Mudanya'nın düştüğünden haberleri vardı.

Her şey birden bire olmuştu.

Kulaktan kulağa bazı dedikodular dolaşıyordu Dereköy'de ama kimsenin aklına böyle bir kaçış gelmiyordu.

Onun için muhtarın iki kelimelik konuşması köy halkı için sürpriz olmuştu.

Ana dilleri Türkçe olan Rumların yaşadığı Dereköy, çevrede savaş olmasına rağmen bu savaştan pek etkilenmemişti.

Hayat akıyordu sonsuza; sessiz ve sakin.

Kaçmak?

Bu soru yüzlerce Dereköylünün aklına takıldı.

Ne demek kaçmak?

O güne dek hiç akıllarına gelmeyen, yanıtı güç verilecek bir soruydu bu.

Yüzyıllardır yaşadıkları toprakları arkalarına bakmadan terk mi edeceklerdi?

Yoksa bu tanrının bir cezası mıydı?

Nereye kaçacaklardı?

Hangi ülkeye gideceklerdi?

Yunanistan mıydı gidecekleri ülke?

Çoğu Dereköylü Yunanistan'ın adını duymamıştı, duyanlar da nerede olduğunu bilmiyordu.

Naçar kalmışlardı.

Köye sonradan gelen bazı kişiler bir iki gün içinde yola çıkılacağını, hazırlıklara hemen başlamaları gerektiğini buyurdular halka.

Evler yavaş yavaş boşaltılıyor, yanlarında götürebilecekleri en gerekli eşyalar köy meydanına yığılıyor, askerlerin ve halkın yardımıyla herkesin eşyası ayrı ayrı denk yapılarak manda arabalarına yükleniyordu.

O kargaşa ortamında bazı aileler, evlerini derli toplu bırakmak için çabalıyordu.

"Olur a, belki geri döneriz." diyorlardı, umutla.

Ve vakit erince, evveli başta çocuklar ve yaşlılar manda arabalarına bindirildi; arabalar önde yayalar arkada göç yoluna düşüldü.

.....

Köyden ayrılık, o kahrolası ayrılık sabaha karşı başladı.

Yola düşüldüğünde önce köydeki asırlık çınarlar, sonra siyaha dönmüş zeytinler selam verir gibi eğildi önlerinde.

Patika kıvrılırken Mudanya'ya doğru, doğup büyüdükleri topraklara bir daha baktılar uzaktan.

Evlerini, kiliseyi seçemediler.

Ayazmayı gördüklerinde uzaktan son kez, hüzünlendiler.

Mudanya'ya kadar 17 kilometrelik inişli, çıkışlı, kıvrımlı yolu bin bir güçlkle aşp doğdukları toprakları geride bıraktıklarında güneş devrilmiş, ikindinin sonbahar soğuğu başlamıştı.

Mudanya'ya vardıklarında yorgunluktan kimsenin dizlerinde derman kalmamıştı.

Mudanya ve liman cehennem yeri gibiydi.

Herkes telaşla koşturup duruyordu.

Sadece Dereköy'den gelenler değil, aralarında Bursa'nın Fı-lidar, Apolyont ve Keleşen köylerinden gelenlerin de olduğu binlerce Rum bir an önce bir vapura, bir yelkenliye binip kaçmanın peşindeydi.

Ortalık ana baba günüydü.

Ağlamalar, feryatlar, hıçkırıklar, çığlıklar ortalığı inletiyordu.

Mudanya açıklarında demirleyen Fransız, İtalyan ve Yunan gemilerinde adım atacak yer kalmamış; köhne gemiler ambarlarından güverteye dek tıka basa dolmuştu.

Sahilde kalanlardan sandalla veya yüzerek gemilere binmeye çalışanlar, güverteye çıkmayı başarsalar bile kendilerini yeniden denizde buluyordu. Bu insancıklar ya gemi yeterince kalabalık diyen tayfalar veya gelenlerin kendilerine zarar vereceği düşünen diğer yolcular tarafından denize atılıyordu.

Mudanya sahili cesetlerle dolmuştu.

Et et üstündeydi.

Dalgalar her kabarışta sahile boğularak ölen birini bırakıyordu.

Dokuz yaşındaki Fotini ve annesi Antigoni Dereköy'den ayrıldıktan sonra ilk kez buluştular o kıyamet ortamında.

Bir ana kızdılar.

Babaları Anastasis seferberlikte askere alınmış, bir daha geri dönmemişti.

Kimleri, kimseleri yoktu.

Bir başlarındaydılar.

Ne yapacaklardı, bilmiyorlardı.

Antigoni, sanki son kavuşmalarıymış gibi sıkıca sarıldı biricik kızına.

Ve ana kız iç çekişlerle küçük iskeleye doğru yürümeye koyuldu.

Gemilerden birine mutlaka binmeliydiler.

Kurtulmalıydılar beklenmeyen bu kıyametten.

Antigoni bir ara, batan güneşin kızılığında Apolyontlu kaptan Konstantinos'un Megali Maria (Büyük Maria) adlı yelkenlisini gördü. Mudanya-İstanbul arasında yolcu ve yük taşıyan yelkenlinin sahibinin kızlarından Silvia'yı babasının yanında Mudanya pazarına gelip giderken tanımıştı birkaç yıl önce.

İçini bir sevinç dalgası kapladı.

"Hey Silvia. Benim ben, Antigoni. Bizi de alın tanrı aşkına yanınıza."

Çığlıklarını kimse duymadı Antigoni'nin.

Fotini'nin anacığı yelkenliyle kaçmanın hayallerini kurarken Megali Maria'yı sahilden açılırken gördü.

Yelkenliden umudunu kesince gemilere yolcu taşıyan sandallara hücum etti kızını ardı sıra sürükleyerek.

Antigoni o kalabalıkta, o can pazarında kaçış yolu ararken içini hüznün esintilerinin kapladığını fark etti ansızın.

Ve göğüs çatalına bir ağrının saplandığını.

Sol koluna inen ağrı yüzünden sepeti düşürdü.

Eğilip kızının yardımıyla sepeti almaya çalışırken birden oturuverdi.

Soluklanma ihtiyacı duymuştu besbelli.

Ne de olsa üstünde ayların yorgunluğu vardı.

Artık pek de genç sayılmazdı.

Ağrısını kızına hissettirmemeye çalışarak bir kayaya oturdu, ağrının geçmesini bekledi.

Biraz kendine gelir gibi olduğunda olan biteni hayra yordu; her şeye rağmen yaşadıkları için Tanrıya şükretti.

Terlemesi de geçmişti, sevindi.

Birden karınlarının aç olduğu geldi ana kızın aklına

Sabahtan beri boğazlarından bir lokma geçmemişti.

Antigoni yere düşen sepetten bir parça kurumuş ekmek çıkararak önce kızına yedirdi, sonra kalanın ucundan acıcık ısırdı, yeniden sepete koydu.

Ne olur, ne olmazdı.

Dalgaların kayaları döven acımasız sesini, yola çıkmaları sabaha ertelenen gemilerin tayfalarının yolcuları nizama sokmaya çalışan kahredici buyrukları bastırıyordu.

Hava soğuktu, kurşun gibi ciğere işliyordu.

Ana kız eprimiş bir battaniyenin altına sığınarak kendilerini gecenin mahremiyetine bıraktı.

.....

Güneş her zamankinden geç doğdu Mudanya'da o gün.

Tan yeri ağarmaya başlayanda Antigoni yetim kızı Fotini'yi içi kan ağlayarak uyandırdı.

Ve elinde tutup sürüklercesine boş bir sandala attı.

Ardından da kendi atladı.

Sandalcı henüz uyanmamıştı.

Sığındığı gocuğun altında kim bilir ne rüyalar gören Mudanyalı sandalcıyı dört beş kez dürterek ancak uyandırabildi Antigoni.

Sandalcı şaşkın, Antigoni ve Fotini ürkek; öylece kalakaldılar birkaç dakika.

Önce sandalcı kendine geldi.

Sağ elinin baş ve işaret parmaklarını birbirine sürttü.

Para istiyordu.

Ama Antigoni'de para da yoktu, pul da.

Seferberlikten sonra yoksul düşmüşlerdi.

Başta koca yok, baba yok.

El kapısında çalışarak kıt kanat geçiniyorlardı.

Ne parası.

Ne altını.

Sandalcıya yalvardı:

"Yok param. Acı bize. Bana ve çocuğuma Meryem Ana aşkına acı. Götür bizi gemiye..."

Sandalcı kılını bile kıpırdatmadan bakıyordu Antigoni'yle kızına.

Antigoni umudunu kaybetmek üzereyken beklenmedik bir şey oldu ve sandala nereden geldikleri belli olmayan iki erkek ve kucağında bebesiyle genç bir anne atladi.

Erkeklerden biri ani bir hareketle sandalcıyı rehin aldı, diğeri küreklere geçti.

Delikanlı küreklere asıldı ve sandal biri bebek yedi yolcusuyla, cesetlere çarpa çarpa yol aldı bir Yunan gemisine doğru.

Kürekteki güçlü kuvvetli delikanlı gemiye yanaştıklarında tayfalara Rumca seslenerek ip merdiveni sarkıtmalarını istedi.

Ve yine beklenmedik bir şey oldu ve Yunan bayraklı geminin tayfaları hiç itiraz etmeden merdiveni indirdi.

Kürekteki delikanlı bebeği kucağına alıp genç annenin elinden tutarak gemiye çıkardı.

Döndü, Fotini'yi kucakladı güverteye attı.

Arkasından Antigoni'nin kızının yanına gitmesine yardımcı oldu.

Bu yardımseverliği göz açıp kapayıncaya kadar bitiren genç delikanlı, bilinmezliğe doğru yol alacak geminin dört yolcusuna el sallayarak sandalda bekleyen arkadaşının yanına döndü.

Kimdi o çocuklu genç kadın?

Kimdi Rumca konuşan o delikanlı ve arkadaşı?

Antigoni bunları sorgulayacak halde değildi.

"Tanrım, bu mucize!" dedi ve bir kez daha şükretti hâlâ hayatta olmalarına.

.....

Köhnemiş gemide değil oturacak, adım atacak yer yoktu.

Ambarlarından kaptan köşkünün merdivenlerine dek doluydu.

El el üstündeydi.

Sakalı göğsüne kadar inen süvari kaptan köşkünün penceresinde görüldüğünde gemiden bir uğultu yükseldi.

Bir iki dakika sonra binlerce umut yolcusunu taşıyan gemi önce bacasından kara dumanlar saldı, sonra homurdanarak yavaş yavaş açıldı Mudanya sahilinden.

Antigoni o kıyamet gemisinde nasıl olduysa bir yer bulmuş, Fotinisini kucağına yatırmış öylece kalakalmıştı.

Ağlıyordu, kızına hissetirmemeye çalışarak.

Bir gemi dolusu Bursalı gibi ağlıyordu geride bıraktığı "memleket"i için.

Dedeler, nineler, anneler, babalar Türkçe ayrılık ağıtları yakıyordu.

.....

Karanlık çökmüştü Marmara'nın üstüne.

Yüzlerce yolcu beraberinde getirebildikleri çul çaputa sarılıp sonbahar soğuşuna meydan okuyarak geçirdi geceyi.

Köhne gemi Kapıdağ Yarımadası'nı geride bırakıp Çanakkale Boğazı'na girdiğinde güneş yeniden doğmuştu.

Gemide sefalet yaşıyordu.

Su yoktu.

Yiyecek yoktu.

Tuvalet yoktu.

Hasta yolcular inim inim inliyor, ancak dertlerine derman olacak kimse bulamıyordu.

Bir dilim ekmek için kavgalar ediliyordu.

Antigoni'nin aklına bir kez daha aç oldukları geldi.

Daha Mudanya'dayken sepetine sakladığı ekmek parçasını çıkararak kızına yedirdi.

Bu sırada, işte tam bu sırada kucağında bebesiyle, gemiye beraber bindikleri genç ve güzel kadını gördü.

Kadın yalvaran gözlerle bakıyordu.

Anladı.

Kendi hakkı olan ekmeği, yavrusuna süt olsun diye gözünü kırpmadan verdi genç ve güzel kadına.

O kıyamet ortamında yolunda giden sadece süt liman bir denizde yolculuktu.

.....

Aradan bir iki saat geçtikten sonra gemi durdu.

Yolcularda endişe ve merak, ne oluyor diye.

Bu sırada köşkünden çıkan kaptan, merdivenlerde oturanları eze eze hışımla güverteye indi ve can yeleklerinin saklandığı dolabın üstün çıkarak endişeli gözlerle kendisini takip eden kalabalığa seslendi:

"Gemide ölü var. Ölüyü verin. Yoksa gemi gitmez..."

Buz gibi bir hava esti önce.

Ve ardından feryatlar.

Herkes yanındakini dürtüyordu, yaşayıp yaşamadığının anlamaktan çok ölüp ölmediğini anlamak için.

Ah işte o "an."

O "an" Fotini'nin "Annem ölmüş...Ölen annemiş benim..." ı-
lığının yankılandığı "an"dır.

Koştular birer birer kocakarılar Fotini'nin yanına.

Küçük kızı kopardılar annesinden.

Yeldirmesini açtıklarında Antigoni'nin, bir elinde bir dal zey-
tin, diğesinde bir tutam toprak gördüler, memleketten.

Yüzü mosmordu Fotini'nin gül yüzlü anacığının.

Bilenler kendi aralarında fısıldaştı. "Kadıncağız sekte-i kalp-
ten gidivermiş oturduğu yerde..." diye.

Fotini'nin annesinden ayrılması güç oldu.

Bu ayrılık ölümden de beterdi.

Antigoni'nin cesedini bir şilteye sardılar, ayaklarına demir
bağlayarak denize attılar, gemideki papazların söylediği Themu
Voithise Mas ilahisinin eşliğinde.

Ölüm sessizliğini süvarinin gür sesi bozdu:

"Makineler tam yol ileri...."

Gemi, Ege'nin sularından bir meçhule doğru yeniden yola çı-
karken güverteden Türkçe ağıtlar yükseliyordu:

"Dereköy'den çıktım yan basa basa

Mudanya'ya geldim kan kusa kusa

Dereköy'den çıktım başım selamet

Mudanya'ya geldim koptu kıyamet."

KIRAZ AĞACINDAKİ ÇOCUK

Kır serdari Demir Çavuş'un torunu Şükrü Nalbant "Bu ev bize Atatürk'ün hediyesi." dediği evinde ölüm döşeğindeydi.

Mecalsizdi.

Besbelli, sekiz yaşından beri tüttürdüğü cigaranın yol açtığı hastalıkla boğuşuyordu.

Biraz kendine gelir gibi olduğunda sayıkladı:

"Bu sol dizim hep ağrır be. Memlekette de ağrırdı, burada da ağrır. Hep o kiraz ağacının yüzünden. Atmasaydı beni dalından, bu diz ağrımayacaktı. Çağırın gelsin ilaççı Recalka Nine. Sürsün ot melhemi dizime..."

İki haftadır hemen hemen aynı cümleleri, günde birkaç kez tekrarlıyor; zaman zaman da kiraz ağacının su değirmeninin yanındaki ağaç olduğunu söylüyordu.

Kiraz ağacıyla değirmen, doğduğu ve çocukluğunun ilk yıllarını geçirdiği Kılıkış'ın Kölemenli köyündeydi.

.....

O cuma günü de, her cuma olduğu gibi dört yaş büyük ağabeyi Hazım'la İsnefçe'de kurulan pazardan dönmüşlerdi. Pazara, o gün babaları Mustafa da gelmişti.

Pek verimli geçmemişti pazar.

Köye merkeple 1.5 saat uzaklıktaki İsnefçe'ye götürdükleri yağ, süt ve norlardan elde kalanları geri getirmektense dökmüşlerdi.

Dönüşte uğradıkları Karamahmutlu köyündeki Rum toptancısından sattıkları ürünlerin parasını da alamamışlardı.

O nedenle hey heyleri üstündeydi babalarının.

Burnundan soluyordu.

20 haneden oluşan köydeki evlerinin bahçesine girerken Şükrü yuları elinden bırakarak güğümleri taşıyan merkebi kaçırınca Mustafa iyice çileden çıktı:

"Şükrü kaçma. Gel buraya zintiri (zibidi.) Sana derim a be pale. Yakalarsam cuma noru gibi çiğneyeceğim seni. Sırtını karnından yumuşak yapacağım..."

Önde Şükrü, arkasında ağabeyi ve babası koşarlarken karşısına Demir Çavuş dikildi:

"Ne ediyon sen Mustafa? Bırak çocuk kovalamayı da değirmene git. İsnefçe'deki Şevket Bakkal'a götüreceğimiz bulguru hazırla."

Tütün ticaretinin yanı sıra aşar mültezimliği de yapan Mustafa, babasının emrine uyarak değirmenlere doğru yönelirken, dedesinin arkalamasını fırsat bilen Şükrü ağabeyiyle birlikte annesi Emine'ye sığındı.

Kölemenli'nin iki su değirmenini de Demir Çavuş çalıştırıyordu.

Değirmende, Kölemenli'in buğdayları öğütüldüğü gibi çevredeki Encekli, İsnefçe, Sarıdoğanlı ve gölüyle ünlü Doyran'dan getirilen buğdaylar da öğütülüyordu.

İsnefçe bu köylerin en büyüğüdü.

.....

Yeniden derin uykulara daldı Şükrü Nalbant.

"Atatürk'ün hediyesi" evin girişinin solunda iki üç basamakla çıkılan üç tarafı sedir ve musandıralarla çevrili odada yatıyordu.

Başucunda bekleyen Raife, idare lambasının çatal dilli alevinin aydınlattığı odada kocasının yıllardır anlattıklarını aklından geçirdi, zaman geçirmek için:

"Bilir misin be Rayfe. Her gece ürüyalarımda Kölemenli'de görürüm kendimi. Çocukmuşum. Abim ve kardeşlerim Sabri, Ferde ve Beyze'yi görürüm. Kiraz ağacımı görürüm. Değirmenleri görürüm. Okul arkadaşlarımı görürüm. İnanmazsın ama Kölemenli'in şırıl şırıl akan deresindeki balıkları bilem görürüm be yahu."

Raife günlerdir süren uykusuzluğuna teslim olduğunda sabah ezanı okunuyordu.

Şükrü Ağa ezanın sesini duyunca hareketlendi.

Kalkmak istedi, kalkamadı.

Karısına seslendi:

"Rayfe, hu Rayfe."

Duyuramadı.

Bu kez derin uykulara dalan, üç çocuğunun anası "Raife Gelin"di.

Ezan, Şükrü'nün aklına Kölemenli'deki okul günlerini getirdi.

Okul cami okuluydu.

"Köyün ortasında cami vardı. Hoca Abdullah'ın parasını köy halkı veriyordu. İyi bir hocaydı. Okula abim ve kardeşim Sabri de gidiyordu. Üç dört köyden gelenlerle bir arada okuyorduk. Abdullah Hoca içeri girince 'Kıyam...' diye bağırır, biz de ayağa kalkardık."

Gözkapakları yeniden kapanırken işe giden büyük oğlu İbrahim uğradı babasına.

"Baba nasıl oldun bugün?"

"Nasıl olam be İbram. Ağzım otalaç (zehir) gibi. Ver şurdan bir paşa sigarası da ağzımın tadı gelsin..."

77 yıldır içtiği sigaradan kopamamıştı bir türlü.

Hasta yatağında dahi tiryakisi olduğu Birinci sigarasını özlüyordu.

Paşa adını takmıştı sigarasına.

Aklına sigaraya nasıl başladığı geldi, anlatmaya koyuldu:

"Babam köyde ev yaptırıyordu. Sekiz yaşımdaydım. Bir gâvur usta vardı. Bir gün çamurdan lüle yaptı, yanından saman çöpü soktu bana verdi. 'Bununla tütün içersin.' dedi. Ben de babamın tütünlerine yanaşım. Doldurdum içtim, doldurdum içtim. Bayılmışım. 24 saat baygın kalmışım. 'Öldü bu pale.' demişler."

"Enceklililer lahanacılar/ Kölemenliler kavgacılar."

Hastalandığından beri kim bilir kaç kez görmüştü rüyasında doğduğu toprakları.

Evini, dereyi, deredeki balıkları, arkadaşlarını, Abdullah Hoca'yı, inşaat ustasının oğlu Periklis'i ve kiraz ağacını.

Nedense en çok da kiraz ağacını görüyordu.

Kiraz önce çiçekleniyor, arkasından hemen meyveye duruyordu.

Şükrü önce yere sarkan dallardan kirazları topluyor, sonra ağaca tırmanıyordu.

Ve düşüyordu.

Dizi kanıyordu.

Dizi acıyordu.

.....

Dizini ovuşturarak uyandığında vakit öğle üzeriydi.

Bu kez küçük oğlu Turan çaldı kapısını babasının.

Sesinden tanıdı doktor oğlunu:

"Doktor sen misin?"

"Benim baba. İlaçlarını getirdim."

Turan serum hazırlarken babası daha çok kendi duyacağı sesle "memleket"ini anlatmaya başladı:

"Kölemenli'deki güzel günlerimiz Türkiye'de İstiklal Harbi başlayınca sona erdi. Say ki sürdüler bizi. Kölemenli'yi terk ederek Sarıdoğanlı'ya yerleştik. Orada da rahat vermediler, İsnefçe'ye göç ettik. Bir sene ya oturduk ya oturmadık Rumların baskısıyla Şeremetli'ye sürüldük. Altı ay Şeremetli'de oturduktan sonra yine yollara düştük. Bu sefer Selanik'e gittik. Babam Selanik'te ticaret yaptı, ama başarılı olamadı, iflas etti."

Selanik aklına gelince, gözleri parladı.

Gazi'nin de "memleketi"ydi Selanik.

"Hemşerim benim" diye düşündü.

Gazi'yi iki kez görmüştü.

Biri 16-17 yaşlarındayken Tuzla İstasyonu'nda, diğeri de daha sonraki yıllarda İçmeler sahilinde, yatla tenezzühe çıktığı günlerde.

Yeniden Selanik'i düşündü.

Yedikule surlarının yakınında, kenti tepeden gören bir evde oturmuşlardı 1.5 yıl.

Babası Mustafa iki bakkal dükkânı açmıştı.

Önceleri işler düzgün gidiyordu.

Mustafa Ağa'yla üç oğlu; Hazım, Şükrü ve Sabri sık sık şehri dolaşmaya çıkıyor, bu dolaşmalar sırasında babasının Frenk Mahallesi'ndeki berberi Kanaki Usta'ya uğruyorlardı bazen tıraş olmak için, bazen de sohbet için.

Bir kaç kez de deniz kenarındaki Beyazkule Gazinosu'yla Beşçınar Bahçesi'ne götürmüştü çocuklarını Mustafa Ağa.

Ağanın işleri bozulunca aile bozuk düzene daha fazla dayanamadı ve Selanik'in banliyösü Gelemerye'ye göç etti. Oradan tekrar Sarıdoğanlı'ya dönüldü.

Dr. Turan, ikinci serumu takarken babasının gülümsediğini fark etti. Sevindi, rahatladığını düşünerek işine gitti.

.....

"Rayfe, huu Rayfe neredesin be yahu, gel bi yol buracığa diyeceklerim var."

Kocasının sesini duyunca "Hah yine bahçenin sulanıp sulanmadığını soracak" diye geçirdi içinden Raife.

Hep öyle yapıyordu Şükrü Nalbant.

Aklı fikri İçmeler'deki bahçedeydi.

"Bahçeyi suladınız mı? Domataları, fasileleri sandıklara kodunuz mu?"

Anlattı dilinin döndüğünce Raife.

Anlatılanlara kandı, rahatladı ve yeniden uykuya daldı.

Vakit ikindiye geçmişti.

"Namazı kılamadım" diye düşündü Raife.

Üst kata namazını eda etmeye çıkarken sokak kapısı çalındı.

Gelen kızı Ayşe'ydi.

Ayşe annesiyle ayaküstü sohbet ettikten sonra babasının yanına girdi.

Onu yatağında gülümserken gördü Ayşe.

Şükrü Nalbant rüyasında en küçük kardeşi Ayşe'nin doğduğu günü görüyordu.

Nasıl da sevinmişlerdi.

Babası, "Ayşeler aşmaz, deryalar taşmaz/ Ayşesiz evlerde olmak hiç yakışmaz" diyerek üçüncü kızına Ayşe adını koymuştu.

Çok sevinmişlerdi.

Kızının sesini duyunca uyandı Şükrü Ağa.

Artık gerçekte rüya karışıyordu.

Sanki hiç uyumamış, hep konuşuyormuş gibi konuştu kızı Ayşe'yle:

"Babam iflas edince önce Gelemerye'ye gittik, oradan da Sarıdoğanlı'ya döndük. Ama eski huzurumuz kalmamıştı. O günlerde ailemizi sevindiren bir kardeşimin olmasaydı. Halanın adını Ayşe koydu deden. Rumlar bizi çok rahatsız etmeye başlamıştı. Huzursuzduk. Bir gün mübadele olduğu, onun için Türkiye'ye gideceğimiz söylendi. Ailemize yola çıkmamız haber verildiğinde Sarıdoğanlı'dan manda arabalarına eşyalarımızı yükledik. Önce kazamız Kılıkış'a, oradan da Selanik'e gittik. Babam Taşocağı Mevkii'nde bahçeli bir ev tuttu. Dört beş ay bir odada anne, baba, altı kardeş, hala ve babaanne on kişi bizi Türkiye'ye götürececek geminin gelmesini bekledik. Ümid gemisiyle, 1923'ün sonbaharında buraya, geldik. Hemen karantinaya aldılar bizi. Orada

elbiselerimize varıncaya kadar her şeyimizi yıkadılar. Biz de yı-kandık. Bize hemşerimiz Atatürk sahip çıktı. Kazan kaydattı, aş ve ekmek verdi. Çok zorluk çektik çok. Bizi bu köyde evveli başta hiç sevmediler, sevemediler.”

Ayşe babasına bir isteğinin olup olmadığını sordu evine dönerken.

”Demir Dede’min ellerinden öperim” yanıtını aldı.

Şaşırmadı.

Babası arada bir böyle şakalar yapardı.

.....

Şaka yapmıyordu Şükrü Nalbant.

Ayşe gittikten sonra karısını çağırdı, Demir Çavuş’un gelip gel-medliğini ona da sordu.

Hem de birkaç kez.

Oysa Demir Çavuş Kölemenli’de ölmüştü.

Korktu Raife.

Komşu çocuğu Musa’yla çocuklarına haber yolladı.

Hem konuşuyor hem ağlıyordu Şükrü Nalbant.

Gerçekle düş karışmıştı.

Başucunda Yasin okuyanlar telaşlandı. O güne dek duymadık-ları kelimeler dökülüyordu dudaklarından.

Odadakilerden biri ”Galiba su istiyor. Zemzem verelim.”, bir başkası ”Galiba sırtı ağrıyor. Döndürelim.” dedi.

Kimse anlamadı onun ölüm döşeğinde doğduğu topraklara öz-lemine, o ana kadar hiç konuşmadığı çocukluğundan kalan birkaç Rumca kelimeyle dile getirdiğini.

Fenalaştı.

”Allah” dedi, başını kibleye çevirdi.

Büyük oğlu İbrahim 85 yaşında ölen babasının gözlerini kapa-tırken, bir beyaz güvercin havalandı iki katlı cumbalı evin damın-dan Kölemenli’ye doğru.

ENSAR BEY İLE HAMBİ AĞA

Nebiyân'ın başı tıpkı o son baskın gecesinde olduğu gibi duman dumandı.

Üşüten, üşütmek ne kelime, titreten ilik donduran duman.

"Kalk..." diye bağırdı Hambi Ağa üstünde bir çul parçasıyla uyuyan yardımcısı Stavros'a.

"Kalk Stavros, kalk. Uyandır uşakları. Gideceğiz."

Üç gece önce dağdan inmişler azık, erzak toplamak için en yakındaki biri Rum köyü, iki köyü basmışlardı.

Rum köyündeki direnişi kırıp Türk köyünü bastıklarında karşı koyulunca çatışmışlar; ölülerini köyde bırakarak yine dağa çıkmışlardı.

Ne geceydi o gece?

Olmasaydı eğer köyün hatırı sayılır zenginlerinden, büyük toprakların sahibi Kerimzade Ensar Bey, bire kadar kırılıp perperişan olacaktı.

Silah seslerini duyup konağından martin tüfek elinde fırlayan Ensar Bey Hambi'nin – köyünde Haralambos Hacıathanasoğlu'na Hambi de derlerdi - çetecilerine ikinci bir hamle için caminin köşesini dönmek üzere olan köylülerin önüne geçti.

Ve bacaklarını iki yana açıp kendini dengeledikten sonra tüfeğini sağ eline alarak havaya kaldırdı ve öylece durdu.

Birden bir sessizlik.

Ve Ensar Bey'in caminin içinde bile yankılanan sesi:

"Yetti artık. Ne olduysa oldu. Bırakın kalkışmayı. Dağılın. Dağılın dedim..."

Köylülerden bir başıbozuk diklenecek oldu Ensar Bey'e, anında dipçığı yedi alnının çatısına.

Bir başkası, "Ama onlar hep bizim köylere geliyorlar, niye kendi köylerine gitmiyorlar" dedi.

"Hambi'nin uşakları hangi köyü geçerek geldiler buraya? Komşumuz köy Rum köyü değil mi? Silah seslerini duymadınız mı? Adamlar aç. Bilir misin nedir açlık, hey gafil..." diye gürledi Kerimzade.

"Bey" in bu gürleyişinden ve gözlerinin çakmak çakmak bakışından çekinen köylüler usulca dağıldı.

Kerimzade de Hambi'nin adamları gözden kaybolana dek elde martini, adamın iliklerine kadar işleyen dumana aldırmadan cami meydanında bekledi.

.....

İşte ekime göz kırpan o eylül gecesinin kasvetli havasını andıran bir hava vardı Nebiyan'da.

İki gün sonra ne yapıp edip haber uçurmuştu dağa Ensar Bey, güvenilir bir adamıyla, "Selam söyle Hambi Ağa'ya. Tez kaçsınlar on onbeş güne kadar Kızılırmak boyundan. Irmağın denize kavuştuğu yerin yakınındaki köyde yardımcı olacaklar." diye.

Vakit daralıyordu.

İşte o yüzdendi Haralambos Hacıathanasoğlu'nun telaşlanması ve dul avrat uşağı Stavros'a bağırması:

"Kalk! dedim be hey beni bilmez. Kalk toparla çoluğu çocuğu, uşakları. İneceğiz düze. Yoksa tanemizi bırakmayacaklar buralarda."

Çoluk çocuk, genç, yaşlı, yürekleri yaslı, gözleri yaşlı 21 kişiydiler.

Hambi Ağa'nın buyruğuna uyarak kimilerinin sırtlarında denkeri, yayan yapıldak peş peşe koyuldular yola önde Stavros, arkada Hambi Ağa.

Değirmenci Apostolos'un oğlu Haralambos Hacıathanasoğlu, olur da gelmezlenen olur diye, kervanın arkasında kalmıştı.

Bafra'ya indiklerinde acımadı Hambi Ağa yorgunluktan düşecek olanlara.

"Ne olursa olsun gizlenecek bir yer bulmalıyız tan yeri ağarmadan. Barınamayız bu düzlükte" diye gürledi.

Neredeyse yedi saattir yürüyorlardı genç ihtiyar, çoluk çocuk, sayrı sağlam, kimi karnında, kimi göğsünde bebekli annelerle.

Son bir gayretle Kızılırmak'ın bataklığa çevirdiği bir tarlanın kıyısında su yılanlarına ve domuzlara aldırmadan konakladılar tan yeri ağarırken.

Ata yurtlarında son sonbahar günlerinden birini daha yaşıyorlardı saklandıkları sazdan kamıştan çitlerin arkasında.

Günü, bazen Stavros'un Amasya amele taburunda yaşadıklarını el kol hareketleriyle anlatmasını hüzünle dinleyerek; bazen bir daha hiç göremeyecekleri köylerine ağıt yakıp ana dilleri Türçeyle dua ederek geçirdiler.

Sonbahar güneşi erken kavuşmuştu karanlığa.

Apostolos'un oğlu yattığı yerden doğrularak Stavros'a buyurdu:

"Ne yap, yap uşaklara yedirimlik hazırla. Aç karnına yola çıkılmaz."

Hambi Ağa'nın yüreği daralıyordu.

Hem 21 kişinin sorumluluğu, hem de denize kadar olan yolu nasıl aşacakları, yolda nelerle karşılaşacaklarının bilinmezliği yürek çemberini daraltıyordu.

Azıkların tüketildiğinden emin olan Hacıathanasoğlu Stavros'un ikram ettiği ekmeğin guduğundan bir lokma ısırpı buyurdu:

"Gadaşlar. Haydin. Gidiyoruz."

Karanlık iyice çöküp yeniden yola koyulduklarında hedefleri mutlaka Koşu köyüne varmaktı.

Yola çıkıldı.

Kâh Kızılırmak'ın kıyısından, kâh uzağından ha yakalandık ya-
kalanacağız korkusuyla genç ihtiyar, çoluk çocuk, sayrı sağlam,
kimi karnında kimi göğüsünde bebekli annelerle yürüyordu zı
kişi.

Ölmeden mezarları kazılan zı kişi, bu kez önde Haralambos
Ağa, arkada Stavros,

Yü/

Rü/

Yor/

Du.

zı ölü can her adımda köylerini, evlerini, Aya Marina'yı,
Kızılırmak'ı ve tahta köprüyü, ovaları, seher yeline karışan tütün
kokusunu, okullarını, mezarlıklarını ve anılarını biraz daha geri-
de bırakıp başka denizlere akmak için

Yü/

Rü/

Yor/

Du.

.....

Koşu'ya tahmin ettiğinden önce varmanın sevinciyle iki damla
yaş kelebeklendi Hambi Ağa'nın sağ gözünde.

Aklına yayası Sofia geldi.

"Sağ göz seyirirse iyidir. Güzel haber alacaksın demektir." der-
di Sofia.

Belli belirsiz gülümsedi, kimseye göstermemeye çalışarak; tıp-
kı gözyaşlarını kimselerin görmesini istemediği gibi.

Bir karanlıkta yola çıkmışlardı aydınlığa kavuşmak umuduyla bataklıktan; bir karanlıkta, kısa sonbahar gününün aydınlığını devirerek vardılar Koşu'ya.

Ertesi gün pırıl pırıl sabaha uyandıklarında uzaktan da olsa Karadeniz'i gördüler, hayret çığlıkları atarak.

İşte Karadeniz önlerinde uzanıyor, karaşın suları başka denizlere akıyordu.

.....

Koşu ahalisi gelenleri tanrı misafiri kabul etti, hoş karşıladı.

Bir avuç Koşulu, sanki bir yerlerden emir almışçasına koşuşturup duruyor, sık sık Hambi Ağa'ya bir isteklerinin olup olmadığını soruyordu.

Hambi Ağa'nın aklına dağda Ensar Bey'in ulağının söyledikleri geldi:

"Telaşlanmayacakmışsınız. Su yolunu bulurmuş. Yardım edenler olacakmış size yolda ve yolculukta."

.....

Birden ortalığı inleyen nal sesleriyle atlar üstünde üç kişi; biri, öndeki göğsü çapraz fişekli ve eli martin tüfekli, diğerleri ardında dikkatli ve üçünün de sadece gözleri açık.

Rüzgârlar estirerek atların yelelerinde geldiler ve Hambi Ağa'nın önünde durdular.

Ve bir ses gürledi:

"Napin la değirmenci Apostolos'un oğlu?"

Olamazdı, olabilemezdi.

Bu ses... Bu ses...

Kerimzade at indi.

Şaşkın bakışlara aldırmadan kucaklaşırlarken Hacıathan-asoğlu kulağına fısıldadı:

"Canın cehenneme Ensar Bey... Az daha vuracaktım seni Topal Ağa'sın diye..."

"Boşver vre Haralambos şimdi Topal Ağa'yı. Ben varım artık. Ortalık garuşuk. Bilin mi, ben de geliyom seninle."

Dondu kaldı Hambi Ağa.

Hani ne derler, nutku tutuldu.

Aklına dağda ulağın söyledikleri geldi.

İşte oydu merak edilen "yardımcı."

Yardıma yardımcılara bırakmamış kendisi gelmişti yardıma.

Meğer ondan sebepmiş Koşu ahalisinin koşuşturmaları.

Adının kendisine ne denli yakıştığını düşündü Kerimzade'nin; anasına, babasına yetiştirdikleri evlat için dua etti.

Peki,ne demek istemişti Ensar Bey "Ben de geliyom..." derken.

Çok sürmedi merakı, Ensar Bey açıkladı:

"Adamlarını gönderdikten sonra köyden, köylü beni kuşattı vurmaya kalkıştı, ihanet ettim diye. Az kalsın öldüreyazacaklardı ki, şu iki yiğit kurtardı beni gözü dönmüş köylülerimin elinden. Sonra devlet peşime düştü tez vakitte. Söyle gadaş ben kime ihanet ettim? İnsana mı, insanlığa mı? Hey değirmencinin oğlu Haralambos. Baban Apostolos kimbilir kaç çocuğun sünnetinde kirvesi oldu? Kaç Paskalya'da annenin çöreğini böreğini yedim, hatırlamıyorum. Sen değil miydin Ramazan'da, Kurban'da caminin kapısında bekleyip namazdan sonra benimle hanemize bayramlaşmaya gelen. Bilin mi Hambi Ağa sen gelince hanemize bereket de gelirdi. Ben kaç Rum arkadaşımın sağdıcı oldum da sırtlarını yumrukladım, bilin mi? Ben kimseye ihanet etmedim, can kurtardım, canlar kurtardım. Allah, "Kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir canı kurtarırsa bütün insanların hayatım kurtarmış gibi olur." diyor. Ben sadece buna uydu. Atalarım ve kendimle hesaplaştım, ülkemle helalleştirdim ve yola çıktım. Yolum, yolunuzdur. Geliyom. Haydi gadaş-

lar canlanın bakalım. Kızılırmak'ın ağzına varmaya neredeyse bir günümüz var..."

Kerimzade Ensar Bey Çerkes atalarının ruhuna bir Fatiha gönderip "yiğit"leri Kasım ve Emin'i azat etikten sonra köylülere üç ata sağlı sollu küfe bağlatarak en düşkünlere binmeleri için verdi, sonra da Hambı Ağa'yla kafilenin başına geçti.

Düştüler yola çoluk çocuk, genç, yaşlı, yürekleri yaslı, gözleri yaşlı, acıları hayat olmuş 22 kişi.

Yol uzundu.

.....

Zorlu bir yolculuktan sonra gölgelerin kısaldığı saatlerde Kızılırmak'ın ağzına vardıklarında Ensar Bey'in ne yapıp edip hazyıda beklettiği tekneye doluştular.

Hafız lakaplı kaptan -kimse ona neden Hafız denildiğini bil-miyordu- vira Bismillah deyip tekneye yol verirken Ensar Bey'e seslendi.

"Yüreğin rahat olsun beyim. Emrinle geçen hafta 101 kişiyi Midye'ye" gitmeleri için sağ esen bir Yunan gemisine bindirdim."

Gülümsedi.

İskeleydi sancaktı deyip rotasını belirlemeye çalışırken aklına çocukken öğrendiği o dua geldi; hatırlayabildiği kadarıyla tekrarladı:

"Kendimi, ailemi ve malımı Alah'a havale ediyorum"

Hay Allah teknedekiler ailesi miydi?

"Boşver Hafız. Yolcu yolunda gerek." diye geçirdi içinden ve bir kez daha gülümsedi.

Tekne yavaş yavaş Karadeniz'in karaşın sularına açılırken Kızılırmak, Bafra ve Nebiyan ruhlarının dehlizine gömülüyordu 22 "ölü can"ın.

* Midye'nin günümüzdeki adı Kırıkköy. Kırklareli'ne bağlı bu köyde de mübadiller yaşıyor.

Teknenin ambarındaki "ölü canlar" Koşuluların kendileri için hazırladıkları çörek böreklerle açlıklarını bastırıp derin hüylara daldıklarında Hafız'ın teknesi Karadeniz'in dalgalanıp bir türlü durulmayan ekim sularında bata çıka, sallana durula yolu yarılamişti bile.

.....

Altı saate yakın süren yolculuk günün alacasında Samsun iskelesi açıklarında tamamlandığında Hambi Ağa ile Kerimzade Ensar Bey teknenin pruvasında birbirlerine bakarak sadece iç geçirmekle yetindiler.

Sahilde adım atacak yer yoktu.

Çoluk çocuk, sayrı sağlam, genç yaşlı, yürekleri yaslı ve gözleri yaşlı binlerce insan sahile yığılmış; kimi taştta, kimi kumda; kimi-leri de denkler üstünde aç, yorgun ve bitkin kendilerini cehen-nemlerinden kurtaracak gemilere binmeyi umut ediyordu.

Say ki insan ziyanlığı.

Güneş ufuktan kendini göstermeye başlarken Hafız Kaptan açıkta demirleyen gemilerin yanısıra küçük iskeleye sancak bor-dasından yanaşmış tek bacalı kuru yük gemisini gördü.

Küçük ve köhne geminin ön tarafındaki vinçte asılı denk bir sağa bir sola sallanıyordu, yorgun gemiyle birlikte.

Ani bir kararla ağır yol gemiye yaklaştı iskele bordasından.

Borda bordaya geldiklerinde geminin bazı yerlerinin çürüdü-ğünü ve yarıklar açıldığını fark etti, içi cızladı.

"Yazık , nasıl aşacaklar bu insanlar bu küçük gemiyle büyük denizi." diye hayıflandı.

Çaresizdiler, aşacaklardı.

Kendini 22 kişinin yerine koydu; hak verdi onlara.

Sonra "Ya Allah..." diye nidalanıp teknenin ip merdivenini bir atışta geminin küpeştesine taktırdı.

Önde kendisi, ardından Hambi Ağa ve Kerimzade tırmanır-lar-ken gemiye, bir tayfa kendini gösterdi küpeşteden.

Merdivendekilere engel olmaya çalışırken Hafız'ın nasırlı elleri balyoz gibi indi tayfanın sinesine, tayfa olduğu yere yığıldı.

Ensar Bey ve Hambi Ağa, Stavros'un yardımıyla diğerlerini de gemiye aldıktan sonra Hafız'la helalleşerek onu yolcu edip doğruca kaptan köşküne çıktılar.

Genç kaptan uyanmakla uyanmamak arasındaki kararsızlık anında iki kaşının ortasında tüfeğin namlusunu görünce "Aman tanrım..." diyebildi sadece.

Kerimzade Ensar Bey değdirmiş namluyu iki kaşı arasına kaptanın, bağıırıyordu:

"Haydi kalk, götür bizi, götür..."

Anlamsız anlamsız baktı kaptan Kerimzade'ye gözlerini aydınlığa alıştırırken. Sırtını dönüp gitmeye kalkmıştı ki Ensar Bey'in köstekli saatinin altın zincirine gözü takıldı.

Bir hamlede kopardı aldı zinciri.

Hiç istifini bozmadı Kerimzade.

Hatta kaptanı yumruklamaya hazırlanan Haralambos Hacıathanasoğlu'nun sağ elini sağ eliyle havada yakaladı ve olanca sakinliğiyle sol eliyle yelek cebinden küçük bir kese altın çıkararak kaptanın önüne attı.

Elbette anlamıştı kaptan, ne demek istediklerini o iki kararlı adamın.

Eğildi aldı altınları ve ikisinin de o güne dek hiç duymadıkları bir dille tayfalarına emirler yağdırdı:

"Besleyin kazanları, kalkıyoruz. İskele alabanda. Yarım yol ileri."

Küçük ve köhne gemi bacasından kara gri dumanlar savururak ağır ağır açılırken Karadeniz'in açıklarına, Hambi Ağa'nın sağ kolu Stavros gördü geminin kışında kendilerini takip eden sandaldaki salkım saçak insanları.

Bu kez değirmenci Apostolos'un oğlu çöktü kaptanın ümüğüne ve kendilerini de almaları için yalvararan soydaşlarının gemiye çıkmalarını sağladı.

Gemi, açıldıkça açıldı Karadeniz'in karaşın sularına.

Umut gemisinin hüznün yolcuları, atalarının ve kendilerinin doğduğu topraklara, Samsun'a veda etmek üzereydiler.

Ana vatanlarını son toprağı ufukta kaybolana dek seyrettiler, gözyaşlarıyla.

Artık duyulan engin denizde, sadece çocuk ağlamaları ve zaman zaman yorgun geminin bordasında sönen dalgaların cubul cubul sesi idi.

.....

Gün battı.

Gün doğdu.

Gün battı.

Tan yeri henüz ağarıyordu gemi Boğaz'ı geçip Kızkulesi açıklarına vardığında.

Ay, işgaldeki İstanbul'un karanlık semalarında asılı bir kâğıt fener gibi sönerken yıldızlar da peşi sıra sönmeye hazırlanıyordu ki; Ayasofya ve Sultanahmet Camii göründü bir sis perdesinin ardında.

Heyecanlandılar.

Kerimzade Ensar Bey ve değirmenci Apostolos'un oğlu Haralambos Hacıathanasoğlu ve Stavros ve kaptan ve tayfalar ve tüm yolcular, bu iki mabed gözden kaybolana değin dinlerince dua ettiler.

Gün battı.

Gün doğdu.

Gün battı.

Geceyi Çanakkale'de geçirdiler, gemi kömür aldı.

Kaptan kimseye izin vermemişti karaya ayak basmaları için, kimseye.

Hatta Ensar Bey ile Hambi Ağa'ya da.

1921'in ekiminde üç denizden ikisinin üzerinde açılmışlardı ölüme.

şimdi üçüncü denizdeydiler, büyük denizde; Ege'de.

Açık denizdeki rotasını İmroz Adası'nı sağına, Limni Adası'nı soluna alarak belirleyen kaptan yolcularını kendilerine sormadan Kavala'ya götürmeye karar verdi.

"Küçük Asya"ya veda etmek üzereydiler.

Son toprağı ufukta kaybolana dek seyrettiler "Küçük Asya"yı, gözyaşlarıyla.

Artık Ege'nin lacivert dalgaları dövüyordu adı olmayan köhne geminin bordasını.

Gemi bir şahlanıyordu dalgaların dağına, bir süzölüyordu martının kanadına.

Bir şahlanıyordu, bir süzölüyordu gemi.

Dalgaların dağına, martının kanadına.

Taşoz Adası'nın kandillerini gördüğünde kaptan, derin bir iç geçirdi.

Kavala artık kuş uçuşu yakınlığındaydı.

Güneş Taşoz'dan doğarken gemi Kavala açıklarına demirledi.

Ortalık iyice aydınlanınca gemidekiler kendilerine doğru gelen sandalları fark ettiler.

Açıktaki gemilere tütün taşıyan sandalcı esnafıydı gördükleri.

Daha önce de Küçük Asya'dan gelenleri taşıdıkları için tecrübeliydi sandalcılar.

Köhne geminin yorgun yolcuları karaya ayak basınca kim olduklarını bilmedikleri görevliler tarafından geçici olarak barınacakları tütün depolarına götürüldüler.

İşte hiç bilmedikleri, bazılarının adını bile duymadıkları başka bir ülkedeydiler.

Yeni vatanlarındaydılar.

Kerimzade Ensar Bey ve Hambî Ağa artık sadece Bafralıların değil, Samsun'da son anda gemiye aldıkları Rumların da önderiydi.

Hem biraz dinlenmek, hem de ne yapabileceklerini, nelerle karşılaşabileceklerini konuşmak üzere bir köşeye çekildiler.

.....

Herkes uyuya kalmıştı.

Çoluk çocuk, genç, yaşlı, yürekleri yaslı, gözleri yaşlı 22 kişi ve diğerleri derin uykularından Türkçe konuşan sarıklı iki hocanın davetiyle uyandılar:

"Karnınız acıkmıştır, üşümüşsünüzdür diye müderris efendi size çorba gönderdi, pilav ve fodla gönderdi. Helvalar da Helvacı Arif'in hediyesi. Afiyet olsun. "

Günlerden sonra midelerine sıcak yemek girmişti insancıkların. Yüzlerine fer geldi.

Hocalar, tütün deposundan dualarla uğurlandı.

En çok da Kavalalı Mehmet Ali Paşa Medresesi'nin müderrislerinden Kırılı Hacı Ali Efendi'ye dua edildi.

Kendilerini unutmadığı için.

Yeni gelecekler olabilir diye tütün deposundan çıkarılan Samsunlular su kemerlerine komşu İbrahim Paşa Camii'nde konaklayarak günler geçirdiler.

Günler sonra, bir gün gitmeleri buyruldu ve Yunan askerlerin rehberliğinde yeni yurtlarına, daha doğrusu yeni yurtları olması uygun görülen bir köye, bir Türk köyüne yerleştirildiler.

Köy halkı, iyi karşıladı Hambî Ağa'yla ve kim olduğunu birlikte yaşadıkları sürece asla bilmedikleri Kerimzade'yi.

Yeni yurtları sadece Türklerin yaşadığı küçük bir köydü.

Evler ve hayvanlar paylaştırıldı.

Aylarca aynı evde yaşadılar, aynı suyu içtiler, aynı fırında yaptıkları ekmekleri bölüştüler, aynı masada aş ve hayat paylaştılar Türklerle.

Berberlikleri 1921'in sonbaharından 1924'ün yazına dek sürdü.

O yaz köyün asıl sahipleri, bir gece geçmişlerini köyün yeni sahiplerine emanet edip, onların vatanlarına, yeni vatanlarına gitmek üzere yola çıktılar.

Veda ederlerken birbirlerine, gözyaşlarıyla ve dinlerince dualarla, aniden başlayan yağmur toprağı uyandırdı.

Uyanan toprağın kokusu iki vatan yorgunlarının ciğerlerine doldu.

Ahmet'le Yorgos'un, Eleni'yle Hatice'nin, Savvas'la Ali'nin gözyaşları birbirine karıştı.

Eller güçlükle birbirilerinden ayrılırken bir köşede sessizce duran Kerimzade Ensar Bey yerinden kalktı, ağır adımlarla köyün imamı Yusuf Efendi'nin kulağına eğilip kelime-i şehadet getirerek hellallik istedi.

"Biliyordum ve bu anı bekliyordum." dedi Yusuf Hoca.

"Biliyordum. Kaliopi'yle Dimitrios'un düğününde uzoyu fazla kaçırıp Hambi Ağa'yla sallama ve karapınar oynamaya kalktığında yelek cebinden mushafı düşürdüğü geceden beri biliyordum. O gece kimseye belli etmeden mushafı aldım. İşte emanetin."

Yusuf Hoca gizlice mushafı öptü ve Ensar Bey'in cebine koydu.

"Dualarım seninle. Seni hep izledim ve kötü bir şey yapmadığına kanaat getirdim. Hakkım helal olsun sana. Sen de et..."

Yusuf Hoca'nın köylülerine ata topraklarında son kez ettirdiği duaya amin diyenlerin hıçkırıklarına çan sesi karıştı.

İKİ SENE SONRA

Bir gece yarısı.

Hambi Ağa'nın kapısı yumruklanıyordu "Kirie Haralambos... Kirie Haralambos..." diye.

Kapısında gırtlaklı paralanırcasına bağırان çocuğu tanıdı Ağa.

"Ne var, ne oluyor?" demeye kalmadan çocuk kötü haberi verdi, "Kirie Ensarimu ağırlaştı." diye.

Hastalığının onulmaz olduğunu öğrendiklerinden beri bekliyorlardı bu kötü haberi.

Hemen giyindi, koştı "kardeş"inin yanına.

Evin kapısında Türkçe yakarışları duyduğunda anladı "büyük yardımcı" Ensar Bey'in öldüğünü.

Hemen koştı iki yağ kandilinin aydınlattığı odaya, Kerimzade'nin başucuna. Henüz açık olan gözlerini kapattı.

Kapandı üstüne, ağlamaya çalıştı ağlayamadı.

Kendini toparladı, dışarı çıktı.

Artık köyün muhtarı olan Stavros'u yanına çağırarak çeşme başında ateş yakılmasını ve mutlaka Türk çeşmesininin suyuyla doldurulan bir kazan su ısıtılmasını buyurdu, "Güzel koku da bulunsun isterim." diye eklemeyi ihmal etmeden.

Gökyüzünde bir fener gibi asılı duran ay yıldızlarını yanına alarak başka diyarlara giderken arkasında aydınlansın diye "gün"ü bıraktı.

Gün aydınlanınca eskiden köyün camii olan Agios Giorgios Kilisesi'nin çanı bir çaldı, bir sustu.

Bir

Çal/

Dı.

Bir

Sus/

Tu.

Çanın köyün yükseltilerinde çınlayan sesinden büyük kaçışın tanığı 122 kişiden hayatta olanlar ve köye sonradan yerleştirilenler ölenin kim olduğunu hemen anladı.

Kazan ısınmıştı.

Kilise caminin son cemaat mahalli çarşıyla kapatıldı.

Türklerle birlikte yaşadıkları için onlardan gördükleri gibi yıkadılar Ensar Bey'in naaşını.

Sonra "memleket"ten getirilen mis kokulu kar beyazı çarşafa sardılar.

Üstüne Bafra dokuması kilim yaydıkları genişçe bir tahtaya yatırdılar beyazlar içindeki naaşını Kerimzade'nin.

Eller üstünde mezarlığa göturdüler.

Köyün papazı Mihail Antoniadis ilahi okurken Hacıathanasoğlu Kerimzade'nin hayatını ve yaptığı doğru işleri anlatan konuşmasını köy halkına başsağlığı dileyerek tamamladı.

Papaz Antoniadis duasını "Bizden aldığını azizlerin yanında ruhunun rahat edeceği yere koy. Kulunun tüm günahlarını görmemezlikten gel, onu dinlendir." sözleriyle bitirirken önce Hambi Ağa indi mezar çukuruna, sonra Stavros.

Hambi, Ensar Bey'in cebinden çıkan mushafı dikkatlice kalbinin üstüne bıraktı.

Ve onu Türklerden gördükleri gibi defnettiler.

Herkes dağıldı.

Sadece değirmenci Apostolos'un oğlu Haralambos Hacıathanasoğlu kaldı mezarın başında.

Mezarı "doruk"ladı.

Ardından Kerimzade'nin baş ve ayakucuna, kendi ölülerini gömmek için bozdukları mezarlardan çıkarıp bir kenara ayırdıkları Osmanlı mezar taşlarından dikerken aklından "Bu mezarı

Bafralıların öyküde adı Kerimzade Ensar Bey olarak geçen kişiye köy mezarlığında yaptırdıkları anıt mezar.

güzelce yaptıırıp, bir kitabe yazdırmalı..." diye geçirdi.

Taze mezar toprağını okşadı, ellerini açtı Kerimzade gibi dua etti.

Ağlıyordu Hambi Ağa.

Dua etti ağladı, dua etti ağladı.

İçi huzurlanana kadar kadar mezarlıkta kaldı.

Günlerden pazardı.

Kilisenin çanı bu kez ibadete davet için çaldı.

Köy halkı kiliseye giderken Hambi Ağa, "Ensarimu"nun evinin yolunu tutu, vasiyetini yerine getirmek için.

Martin tüfeğini kullanılmaması şartıyla alıp saklamasını istemişti Hambi Ağa'dan Kerimzade.

Evden tüfeği ve fişekliği aldı.

Fişekliği Kerimzade gibi boynuna çapraz astı, tüfeği koltuğunun altına yerleştirdi, evden çıktı, kapının biraz uzağında durdu.

Bir eve baktı, bir mezarlığa, "Söz." dedi "Söz Ensarimu. Kullanmayacağım, kullandırmayacağım..."

* Köyü ve mezarı 2011 yılının mayıs ayında buldum. Mübadil Bafralıların yaptırdığı lahit mezarı Osmanlı mezar taşları hâlâ duruyordu. Mezarın üstündeki büyükçe kitabede yazılı şükran sözleri, "Anın ebedi olması için..." diye sona eriyordu.

** İki ana karakterinin gerçek, ancak adlarının ve olay örgüsünün kısmen sanal olduğu bu öyküye son noktayı koydum, gökten bir yıldız kümesi indi mezarlığa. Kimse görmese de ben gördüm ve o yıldız kümesinden en güzel yıldızları alarak Recep Yılmaz, Theodoros Pavlidis, Esat Ergelen, Akın Üner, Despoina Sinanidou Matziari, Aleksandros Elefteriadis ve Tanaş Çimbiş'e armağan ettim.

ZAMAN ALIŞMAYI ÖĞRETTİ

Yaşları 19 ila 23 arasında değişen biri kız dört Patriyot genci Gülcemal gemisinin hıncahınç dolu pruvasında bulabildikleri avuç içi kadar yere sıkışmış, hareket saatini bekliyordu.

Dördü de Nasliç'in köylerinden gelmiş; savaşın ecelsiz kurbanları olarak Selanik'te Gülcemal'in yolcusu olmuşlardı.

Liman ve Selanik İstasyonu'nun çevresiyle Yedikule sırtlarına doğru binlerce çadır kurulmuştu. Selanik'e sadece Nasliç'ten değil, Kılıkış, Kozani, Langaza, Serez, Kayalar, Vodina, Karaferye, Kesriye, Florina ve Grebene'den de akın akın mübadil geliyordu dolma lastik tekerlekli kamyonlar, beygir ve manda arabalarıyla.

Dağ taş, topraklarından zorla koparılarak Türkiye'ye gönderilmeleri kararlaştırılan mübadillerin çadırlarıyla doluydu.

Hemen hemen hepsi denizi ve gemiyi ilk defa gören mübadillere çadırlar yetmemiş; ekonomik durumu iyi olanlar limana uzaklığına yakınlığına bakmadan ya ev kiralamış ya da Yalılar Mahallesi'yle Molozboyu'ndaki otellere yerleşmişlerdi. O günlerde Molozboyu'ndaki Penciki ve Floka pastanelerinin en iyi müşterileri mübadillerdi. Bu arada Beyazkule'nin civarındaki kahveler de sandalye üstünde günleri geceleri birbirine ekleyerek gemi bekleyen mübadillerle dolmuş taşmıştı.

Zaman geçmiyordu.

Say ki akreple yelkovan birbirlerini esir almıştı.

Selanik'teki mahşeri kalabalığın arasında haftalardır, kendilerini Türkiye'ye götürecek gemilerin gelmesini bekleyenler de vardı.

Gülcemal'in yolcuları bir bakıma şanslıydı, fazla bekletilmeden gemiye bindirildikleri için.

Ancak onlar da neredeyse 36 saattir geminin hareket etmesini bekliyordu.

1924'ün mayısında gemiye bindirildiklerinde o yılın Ramazanı'nın son iki günü yaşıyordu.

.....

36 saatlik bekleyiş nihayet sona ermişti.

Bir hareketlenme oldu, güvertedekiler Gülcemal'in süvarisi Hüseyin Lütü Bey'in kendilerine doğru geldiğini gördüler. Süvari, geminin puruvasındaki denklemin üstüne çıkarak yolculuk hakkında bilgi verdi, üç gün içinde yeni vatana, Türkiye'ye ulaşabileceklerini müjdeledi.

Süvari bu kısacık konuşmasının ardından emin adımlarla "köşk"üne döndü. Makine dairesine gerekli komutları ilettikten sonra üç kez düdük çalıp tornistan yaparak limandan çıktı ve Selanik Körfezi'nin maviden karaşına dönen sularını yara yara açık denize, Ege'ye doğru yollandı.

İki bacalı dört direkli devasa gemi limandan ayrılırken güneş bir kez daha batmak üzereydi.

Gemide mırıltılarla başlayan dualar çığlık olup semaya yayıldığında Selanik'teki camilerin minareleri güneşle birlikte ufuk çizgisinde yok oluyordu.

İftar vakti de yaklaşmıştı.

Geminin binlerce yolcusundan o güç koşullarda orucunu ihmal etmeyenler, vaktin geldiğini okunan ezandan öğrendiler.

Ezanın bitmesi tevekkülle beklendikten sonra "Senin rızıklı..." diye başlayan şükür cümleleri kurularak oruçlar bozuldu.

Günlerdir çektikleri iç sıkıntıları biraz azalmıştı.

Neden sonra akıllarına ezan okuyanın kim olduğu geldi yolculardan bir bölümünün.

Sorup soruşturdular, ezanı Mışlıgoş'taki terzilerden Vangelis'in kalfası Bilal'in okuduğunu öğrendiler.

Terzi kalfası Bilal iftardan sonra kurulan halkada sohbeti başlatmak için söze "Hadi bakalım anlatın." diye girdi.

Kısa bir suskunluk, biraz nazlanma derken ilk sözü Süleyman aldı:

"Bizim memleket Çutil'de Rum da vardı, Türk de. Ama Rum çoktu. Gâvurun iyisi de vardı, kötüsü de. Mesela arkadaşım Lefter iyi bir gâvur çocuğuydu. Mahalleler ayrı ayrıydı ama hatırlıyorum, babasıyla benim sünnet cemiyetime gelmişti. Lefter onun için iyi gâvurdu. Hatta babası Spiros da iyiydi. Çutil'in belediye başkanı Dr. Fandazopulos da aklımda kaldığına göre fena biri değildi. İki de kızı vardı."

Süleyman bir iç geçirmeyle konuşmasına ara verdi, Ege'nin karanlığına benzeyen kara gözleri daldı gitti suların menevişine.

Bilal, Süleyman'ın içinden geçenleri okur gibi konuştu:

"Evet, senin düşündüğün gibi. Su gamı alır..."

Şaşırdı Süleyman.

Bilal aklından geçenlerin bir bölümünü okumuştı.

Ya Fandazopulos'un kızlarını aklından geçirdiğini de okumuşsa? Yüzü kızardı.

Allah'tan geceydi de yüzünün kızardığını görmemişti arkadaşları.

"Hadi devam et bakalım." dedi Bilal.

"Öyle kolay değildi hayatımız. Çeteciler çok baskı yapıyordu. Geceler korku doluydu. Ben her gece ağam Mustafa'nın yanında yatıyordum. Annem de yengemle. Babamız yoktu bizim. Balkan Savaşı'nda şehit olmuş babam Hamdi. Dört kişilik ailemize hep ağam baktı. Zordu, çok zor. Ondan sebep mübadele olacağı haberi bizi biraz sevindirdi. Biraz sevindirdi çünkü Rumlardan kurtulacaktık. Ama Türkiye'de nereye gidecektik bilmiyorduk. Hâlâ da bilmiyoruz. Vatandan çıktık, vatansız kaldık."

Süleyman'ın aklının çengeline takılı sorularına soruyla cevap verdi Bilal:

"Emir buyruldu, büyük yerden. Emre uymaktan başka oluru var mı?"

Süleyman tevekkülle boynunu büktü.

"Yok. O yüzden yanımıza sadece çul çaput alarak düşmedik mi yollara, beygir arabaların üstünde?"

Gözleri kapanıyordu yorgunluktan Balkan Savaşı şehidi Hamdi Bey'in oğlunun.

Uykusuzluğa direnmesi pek fayda etmedi, gözkapakları düştü, başı öne eğildi.

Bilal, hırkasını Süleyman'ın üstüne örttü.

"Deniz güzeli" Gülcemal kuğu gibi süzülüyordu Ege'de.

Terzi kalfası Bilal'in gözüne Fatma ilişti.

"Senin söyleyecek sözün yok mu?" diyerek Fatma'yı cesaretlendirdi.

Mazganlı Fatma kız "Ah manamu" * diye iç çekerek söze başladı:

"Anam, biricik anam. Anam, babam öleli çok oldu, kaldım bir başıma viran olası Mazgan'da. Gülsüm Nene dert ortağımdı köyde, hem sırdaşım. Üzüntümü de, sevincimi de bölüşürdüm onunla. İkimize de konu komşu acırdı, yardım ederdi zaman zaman. Gel gör ki yolda hastalanan Gülsüm Nene'yi Selanik'te Hamidiye Hastanesi'nde bıraktım da geldim. "

Yeşil gözlerinden iki damla gözyaşı süzüldü Fatma'nın.

Yurtlarında yabancı olmuşlardı.

Şimdi bilmedikleri topraklara gidiyorlardı.

Dert çoktu, hemdert az.

Zor geliyordu memlekete veda etmek.

Yeniden konuşmaya, köyünde gelinlere kuşak bağlanırken söylenen Rumca türküyü okuyarak başladı:

* Ah anacığım

"Thalassa varya varya/Mana mu para pona/Den mafin ti mu kardia/Na sas po ehete ya". Kaldım mı tek başıma şimdi. Vatan-dan çıktım, öksüz kaldım. Var mı tarife hacet vatanı. Beri bak Bilal, sen benden haberdar mısın? İçimde ne fırtınalar kopuyor haberdar mısın? 'Yarın yola çıkılacak.' dendiği gün nereye gidileceğini bilmemenin acısından haberdar mısın? Benim çok gücüne gidiyor vatanıma veda etmek, haberdar mısın? O gün 'Çok eşya almayın yanınıza.' demişti muhtar. Neyim vardı da alacaktım Gülsüm Nene'den başka, haberdar mısın? Bir yerden bir yere giderken uğurlanır insan, töre budur. Bizi kimse uğurlamadı biliyor musun? Kim kalmıştı ki köyde uğurlayacaktı? Sadece iki Rum kızı geldi uğurlamaya, ki onlar ayrılığın acısını bizden önce yaşamışlardı. O iki kız Türkiye'den gelen kızlardı. Gözleri yaşlı Rum kızları uğurladı bizi, belki de biraz kıskançlıkla. Çünkü onların ana vatanlarına gidiyorduk. Onlar da, anne babaları da vatanlarından çıkmış, vatansız kalmışlardı. De bakalım Bilal bütün bunlar olsun muydu?"

Yangın yeri gibiydi Fatma'nın yüreği.

Bilal acısını yüreğine gömdü, "Gözlerinden kalbini okuyorum Fatma Kız, haklısın." demekle yetindi.

Fatma Kız'ın anlattıkları yaralamıştı sohbete katılanları.

Biraz soluklanıldığı sırada geminin, vurgun yemiş yolcularının konuşmalarını halkanın dışından dinleyen biri olduğunu önce Beyoğlu Ekrem, sonra da Bilal fark etti.

Dislapulu Hüseyin, Bilal'in gözleriyle kendini aralarına davet ettiğini anlayınca ikiletmedi ve "Kırklar meydanına vardım/Gel berü hey càn dediler/ İzzet ile selam verdim/Gel işte meydan dediler." diyerek omzunda torbası, elinde tahta bavuluyla aralarına katıldı.

" Denizler dalga dalga/Ah anam bak şu derde/Size elveda demek/Ağır geliyor yüreğime.

Okuduğu nefes için "Babamdan öğrenmiştim." diyen Hüseyin sözünü tamamlayamadan Gülcemal'in iskele tarafından feryatlar yükseldi.

Reznelilerin ağırlıkta olduğu gruptan bir kişi ölmüş, feryatların içinmiş.

Ölümü duyan Hüseyin kendi kendine söylendi:

"Bir garip düştü dediler, öldüğünü hemen bildiler."

Yapacak bir şey yoktu.

Ölüyü bulabildikleri battaniyelere sardılar, ayaklarına bir ağırlık bağlayıp besmeleyle denize attılar.

Tayfaların kim bilir kaç kez tanık oldukları bu işlem, garip yolcuların kanını dondurdu.

Dislapulu Hüseyin kaldığı yerden anlatmaya devam etti:

"İşte geldik gidiyoruz. Ne güzel köyümdü benim köyüm. Rumlarla kardeş gibi geçiniyorduk. Allah biliyor, aramızda hiç niza nifak olmadı. Ufak tefek yan bakmalar olsa bile onların da bizim de büyüklerimiz mâni olurdu. Hele niza nifak dedebabanın kulağına giderse çok kızardı. Civar köylerden Mişligoş'un papazı da dedebaba gibi düşünürdü. Günlerden bir gün ağabeyimle, adını aldığım dedebabayı görmeye gitmiştik Pindus Dağları'nın eteklerindeki Odra Tekkesi'ne, bugünlerden epeyce önce. Hem de yürüye yürüye. Gidiş gelişimiz kaç saat sürmüştü hatırlamıyorum. Dedebaba o gün ikimizin de sırtını sıvazlamış, "Sabır. Sabır selametın feneridir" demiş ve eklemişti: 'Yakında bir muzaffer kişi sizi alacak ve İstanbul'a götürecektir.' O gün huzurdan kafamızda suallerle ayrılmıştık."

Bilal, halkadan oruç tutmaya niyetli olanları sahur konusunda uyardıktan sonra sözünü tamamlaması için Hüseyin'in yeniden söz vererek yanındaki "emanet"lerin içinde ne olduğunu açıklamasını istedi.

"Eyvallah" dedi Hüseyin ve anlatmaya koyuldu:

"Torba ve bavuldakiler geleceğimiz. Torbada, elini öpmeye ve nasihatlerini dinlemeye gidişimizden üç sene sonra Hakk'a yürüyen dedebabanın kemikleri; bavulda da tekkeden aldığım şamdan, post, hırka, taç, kemer ve teslim taşı var. Yola çıkmadan iki üç gün önce hallenenen Hüseyin Dedebaba 'Beni yabanda koymayın.' demişti bana. Ben de koştum emanetleri topladım. Yanımdakiler geçmişimiz değil geleceğimiz erenler..."

Hüseyin konuşmasını bitirdikten izin isteyip gözyaşlarını içine akıtarak halkadan ayrıldı ve ağır ağır geminin pruvasını terk ederek gözden kayboldu.

Bilal'in ezanıyla son oruca niyet edildikten sonra Gülcemal'in suda akışının sesine, yolcuların "nefes"leri de eklenmişti. Yolculuk kâh uyuyarak, kâh nefesler tutularak, nefesler söylenerek devam ediyordu.

Gurbet denizindeki o son mayıs sabahında hüznün üstüne doğan sabah güneşi yorgun bedenleri iyice ısıtmaya başlamıştı ki geminin uyanık yolcuları martı sesleri duydu.

Martılar yaklaştıkça "Karaya yaklaşıyoruz, Türkiye'ye yaklaşıyoruz." sesleri inletti gemiyi.

Bir sevinç dalgası esti.

Yolcular köşelerine çekilip Türkiye hayalleri kurmaya başladıklarında Gülcemal'in süvarisi Hüseyin Lütfi Bey'in sesi duyuldu:

"Daha Yunanistan sularını terk etmedik. Bir iki saat sonra Limni Adası'nın yakınından geçeceğiz."

Hayaller yıkılmıştı.

Süvari konuşmasına devam etti:

"Adayı geçtikten sonra Çanakkale'ye iyice yaklaşmış olacağız. Karanlıkta Çanakkale Boğazı'na girmiş olacağız..."

Lütfi Bey'in son sözleri alkışlarla kesildi.

.....

Herkes uyanmış, sohbet halkası yeniden kurulmuştu.

Terzi kalfası Bilal sözü Rezneli Beyoğlu Ekrem'e verdi:

"Ne anlatayım istersin Bilal? Yeni bir vatana gidiyormuşuz, öyle mi? Benim vatanımın ne günahı vardı peki? Atalarımın mezarına gidip dua edemeden kaldırdılar bizi Rezne'den. Bir beygirimiz vardı alapaça. Sırtına ben ve annem bindik, iki yanda iki denk, babam yayan yapıldak; düştük yollara. Köyden ayrılırken Rum tanıdıklarımızla vedalaşıp, helalleştik. Mahallemizdeki Rumlar, 'Güle güle gidin kardeşlerimiz.' diye türküler söyleyip göz menzillerinden çıkana kadar arkamızdan el salladı. Köy halkı yokuşun başında toplandı önce. Bir iki saat bekledikten sonra mübadele komisyonun yabancı azaları yola çıkabileceğimizi söyledi. Rezne'den Karaferye'ye gittik. Karaferye'de iki üç gün kaldık. Barbuta Deresi'nin kenarındaki kahvehanelerde konakladık. Etraf yemyeşildi. Derenin şırıl şırıl akışı içimizi bir rahatlattı, bir rahatlattı..."

Bilal araya girdi, Süleyman'a söylediklerini yineledi:

"Rahatlatır, rahatlatır. Su gamı alır Beyoğlu..."

Beyoğlu Ekrem'in yüzünün ütüsü belli belirsiz değişti.

Gülmekle gülmemek arasında bocalarken hüznü hazandan önce yaşamanın acısıyla sordu:

"Nasıl alışıcağız bre Bilal gittiğimiz yerlere. Nasıl unutacağız doğduğumuz yerleri?"

"Zaman." dedi Bilal.

"Zaman en ilaştır. Zaman alışmayı öğretir. Ama unutmayı asla. Hem biz unutamayacağız, hem de gittiğimiz yerde yaşayanlar bizi unutamayacak. Bize öyle bir ad takacaklar ki hep o adla anılacağız, unutulmayacağız, kendimizi unutturmayacağız..."

.....

Ekrem yeniden konuşacaktı ki Gülcemal'in sakinleri "İşte Limni, ada göründü..." diye ortalığı inletti.

Süvari Hüseyin Lütfi Bey adanın Myrina kenti açıklarından geçerken limanda bekleyen gemileri bir kez uzun düdüğü çalarak selamladı.

Daha sonra Limni'yi iskele tarafında bırakarak yoluna devam eden Gülcemal adanın Plaka Burnu'nu geçerken vakit gelmiş, oruçlar açılmıştı son kez iftar duasının eşliğinde.

Hüzün yolcuları diken üstündeydi.

Gece iyice sinmişti Ege'nin karaşın sularına.

.....

Puruvadaki iki derviş; Bilal ve Hüseyin yola çıktıklarından beri sohbet dışında ilk kez karşılıklı konuştular, birbirlerinin gözlerinin içine bakarak.

"Ne güzel dedin efendi hazretleri 'Zaman alışmayı öğretir.' diye."

"Şeyhim efendim söylemişti bana, aklıma geldi de tekrarlayıverdim. Sen de 'Ben geleceğimizi taşıyorum.' demekle ne iyi ettin. İnşallah anlamışlardır ne demek istediğini."

"Hu dost..."

Bilal ve Hüseyin sohbeti iyice koyulaştırmışlardı ki Gülcemal uzun uzun düdüğü çaldı.

Düdüğü sesi sanki bir şeyin müjdecisiydi.

Süvari Hüseyin Lütfi Bey'in sesi bir kez daha duyuldu:

"Gözümüz aydın. Artık Türk sularındayız. Bir saate kalmaz Çanakkale Boğazı'na gireceğiz. Şaşırmayın, hazırlıklı olun."

Geminin pruasından kışına bayram sevinci ve neşesi yayıldı.

O bir saat geçmedi.

Onca yolu geldiler, ama o bir saat geçmedi.

Tan yeri ağarırken Çanakkale'nin silueti de seçilmeye başlandı yavaş yavaş.

İşte o zaman...

Sandıklar açıldı, denkler çözüldü silahlar çıkarıldı.

Yer gök inledi.

Atış, gemiye kontrol için Türk askerlerinin gelişine kadar devam etti.

Geminin kontrolü tamamlandıktan sonra süvari Hüseyin Lütfi Bey, önce Tuzla'ya, sonra da Kalikratya'ya (Mimarsinan) gidileceğini söyledi.

Yolculardan hiç biri Tuzla ve Kalikratya adlarını duymamıştı.

Aralarından bazıları Bilal ve Hüseyin'e danışmak ihtiyacını hissetiler ama onlar da bilmiyordu adı geçen yerleri.

Gülcemal Çanakkale'den Tuzla'ya geldiğinde gün devrilmek üzereydi.

Yolcular teknelerle sahile taşınıp sağlık kontrolünden geçirilmek üzere tahaffuzhaneye götürüldü.

Tahaffuzhanede yıkanıp paklanan, muayene edilen ve aşıları yapılan Nasıçlıler geceyi Tuzla'da geçirdikten sonra ertesi gün daha gün doğmadan yola çıkarak doğruca Kalikratya'ya gittiler.

Sahilden açıkta demirleyen Gülcemal'in yolcuları yine teknelerle karaya çıkarıldı.

Mübadilleri Kalikratya'da bir sürpriz bekliyordu.

Çatalca ve civarındaki Rumlar mübadele anlaşmasının dışında tutulabiliriz umuduyla direndikleri için daha Yunanistan'a gitmemişti.

Kader, ana vatanlarını terk edenlerle ana vatanlarını terk etmemekte direnenleri limanda buluşturmuştu.

İki vatan yorgunu Türkler ve Rumlar Kalikratya'da bir hafta beraber yaşadılar, Haidopoulos'un lokantasından sabah çorbası içip lokmaları; lokantanın yanındaki Hacısarandı'nin kahvehanesinde çay içip sohbeti paylaştılar.

Ancak direnmeleri fayda etmedi ve gittiler; gitmek zorunda kaldılar.

Ve Rumlar Jüpter adlı römorkörün çektiğı yelkenlilerle Selanik'e doğru yola çıktılar.

Rumları, kendilerinin köylerinden uğurlanışı gibi ağlayarak uğurlayan Nasliçiler, yeni vatanlarının eski sahiplerini götüren yelkenlileri ufuktan kaybolana kadar seyrettiler.

.....

Vakitlerden bir vakit.

Ve Bilal ve Hüseyin ve Süleyman ve Beyoğlu Ekrem ve diğerleri.

Bilal'in aklına Hüseyin dedebabanın söyledikleri geldi.

"Hüseyin" dedi, "Muzaffer kişi bizi aldı buralara, İstanbul'a getirdi..."

Hüseyin "Hu dost." demekle yetindi ve Hatayi'nin bir "nefes"inden dörtlük okudu:

"Gördüğünü gözün ile/ Söyleme sen sözün ile/Andan sonra bizim ile/ Olasın mihman" dediler."

Bilal, Hüseyin'e eşlik ederken Pindus Dağları'nın yeli gibi tütsü kokulu bir yel esti Kalikratya'da.

Patriyotların yeni vatandaki "kalıcı misafir"likleri başlamıştı.

* Mihman: Kalıcı, misafir.

İKİ DİMİTRİS'İN BİR ANNESİ

Köhne gemilerin güvertesinde, bir ev, bir sokak, bir mahalle, bir kent salkım saçak Midilli'ye kaçıyordu.

Ayvalık boşalıyordu oluk oluk.

Günlerdir beklenen son gelmişti işte.

Her şey kendi iradeleri dışında gelişmişti.

Şimdi öznesi olmadıkları bu gelişmenin kefaretinin ödüyorlardı.

Kaçıyorlardı, arkalarında "toprak" bırakarak "can" bırakarak.

Sultana, kocası Stavros biricik oğlu Dimitris'in vaftiz töreninin heyecanına dayanamayıp daha kiliseden ayrılmadan öldüğü için Midilli'ye yalnız gidiyordu.

Ama ne gidiş.

.....

Sabahtı daha.

Gün, gece açan zeytin çiçekleri gibi narin; yeni doğuyordu daha.

Sonbaharın ilk şebnemi zeytin yapraklarına düşmüş elmas taneleri gibiydi.

Zeytinlerin yağlanmaya başladığı günlerdeydiler.

Dimitris'in vaftiz töreninin yapıldığı Agios Ioannis Kilisesi'nin arka sokağında sarmısak taşından yapılmış iki katlı evde Sultana'yla sekiz yaşındaki oğlu Dimitris, komşuları Dr. Panos'u bekliyordu.

Panos, Dimitris'in vaftiz babasıydı.

"Pistevo"yu* o okumuştı.

* Ortodoksların "Tek bir Allah'a ve onun oğluna, İsa'ya inanıyorum." diye başlayan bir çeşit yemini.

Vaftiz töreninde sonra "Na sas zisi"* temennisini yüksek sesle dile getiren de oydu.

Dimitris, Ayvalık'ta büyük zeytinliklerin sahibi kadim dostu Stavros'un oğluydu. Dostunun ölümünden sonra onun emaneti oğlunu hep korumuş ve kollamış, zor günlerinde hep yanlarında olmuştu.

İşte yine bir zor günün, zor günlerin eşiğindeydi hem Sultana'yla Dimitris; hem de Ayvalık halkı.

Bozgun günleri gelmişti.

Kaçış başlamıştı Ayvalık'tan.

Çaresiz onlar da terk edeceklerdi doğdukları toprakları.

Sultana da, biricik oğlu Dimitris de.

Dr. Panos, kapının zilini üç defa çevirip geldiğini haber verdiğinde Sultana o zilin son kez çalındığını düşündü, içi çekildi.

Sultana dayalı döşeli bıraktığı odalara son kez baktı.

Tam dışarı çıkıyordu hızla geri döndü, içeri girdi.

Önce şöminenin üstündeki üç fotoğrafı; anne babasının fotoğrafıyla kocasının fotoğrafını, sonra da Meryem Ana ikonasını aldı.

Fotoğrafları yeldirmesinin içine giydiği hırkanın cebine; ikonayla bir bohçayı, bir kaç parça giysiyi ve bir iki ev eşyasını çuvalın içine attı.

Çıktı, eşikte oturan oğlunun elini tuttu, gözleri Dr. Panos'u aradı.

Nedense, göremedi doktoru.

.....

O sabah cinnet üçgeninin ortasına düştüklerinde ana oğul el eleydi.

* Sağlıklı büyüsün.

Ayvalık, Gömeç ve Kokulu Ada'nın (Moshonisia/Cunda) sakinleri karadan ve denizden akın akın akıyordu limana, gemilere.

Gözbebekleri yerinden fırlamış binlerce insan korku tünelinin kuklaları gibiydi.

Sultana ve Dimitris, arkalarından gelen binlerin itmesiyle kendilerini bir anda gümrük binasının önünde buldu.

Nefes nefeseydi Sultana.

Göğsü demirci Nikos'un körüğü bir bir iniyor, bir çıkıyordu.

Oğlunun "Yeter vre mama. Bırak elimi, kıracaksın parmaklarımı" demesiyle neden sonra Dimitris'i sürükleyerek koştuğunu fark etti.

Utandı kendinden, onu istemedi olsa da hırpaladığı için.

Ama çaresizdi.

Herkes kaçıyordu, onlar da kaçacaktı.

Zor attı kendini Sultana gümrüğün bahçesine.

Liman ve gümrük çevresi kıyamet yeri gibiydi.

Sultana son bir gayret, gümrük binasının duvarına dayandı.

Evden çıkarken aldığı ikonayla bir iki giysinin olduğu çuvalı sol tarafına attı; içinden kocasının paltosunu çıkardı, üşümesin sabah serinliğinde diye, oğluna giydirdi.

Şöyle bir baktı yiğit oğluna, büyük geldiği için kolları ve etekleri yere sürünen paltosuyla aslan oğluna; belli belirsiz tebessüm etti.

Sonra Meryem Ana ikonasını çıkararak Dimitris'i çuvalın üstüne oturttu, kendisi de yanına ilişiverdi.

Siyah başörtüsünü arkaya doğru çekip düzelttikten sonra istavroz çıkardı, "Doksa to Theo"* dedi, Dimitris'e de tekrarlattı.

* Allah'a şükür.

İçinin geçip daldığını bebek ağılamasına uyandığında anladı Sultana.

Sağ tarafındaki beşikten geliyordu bebek sesi.

Minicik bir bebek biteviye ağılıyordu.

Annesi neredeydi?

Altını mı pislemişti, karnı mı acıkmıştı?

Çaresiz bakındı Sultana etrafa.

Ama "Ben onun annesiyim." diyen birini göremedi.

Minicik bebecik ağılıyordu.

Sultana minicik bebeciğin annesini arıyordu çaresiz bakınan gözleriyle.

Minicik bebek hep ağılıyordu.

Sultana hep bakınıyordu.

Bebek susmayacaktı belli.

Altını mı pislemişti, karnı mı acıkmıştı; gazı, sancısı mı vardı?

Sultana bebeciği annesini soran gözlerle aramaktan vazgeçip kucağına aldı ve oğlunu kaldırarak çuvalın üstüne yatırdı, kundakını açtı.

Bir erkek bebektir.

Pislemişti altını.

Ani bir hareketle yeldirmesinin eteklerini yırtarak bebeciğe alt bezi olarak hazırladı, altını temizledikten sonra yeniden kundakladı.

Bebek sustu, gülücük dağıttı.

Ah annelik.

Sultana da anneydi.

Sekiz yaşındaki Dimitris'in; biricik oğlunun annesiydi.

Aldı bebeciği çuvalın üstünden kucaklayarak göğsüne bastırdı, kokladı.

Mis gibi sabun kokuyordu, Ayvalık gibi kokuyordu.

Kocası Stavros'la tanışması, evliliği, düğünü, Dimitris'in doğumu ve vaftiz töreni ışık hızıyla geçti gözlerinin önünden.

Dimitris de sabun kokuyordu, Ayvalık gibi kokuyordu.

.....

Kimse ne olduğunu anlayamadı.

Sultana da.

Dimitris'in annesi, kucağında annesini aradığı bebecik, kulaklarında arkadan gelen kalabalığın uğultusu, kendini bir kayığın yanında buldu.

Ama, eyvah.

Dimitris yoktu.

Evden çıktıktan sonra gümrük binası önüne kadar sağ eliyle sürüklediği oğlu yoktu Sultana'nın.

Yoktu işte, yoktu.

Bakındı durdu, koştu durdu, bağırdı durdu.

Yok/

Tu/

Yoktu.

Di/

Mit/

Ris/

Yoktu.

Sağ eli kucağındaki annesiz bebeciğin başını kavramıştı.

Dimitris yoktu.

Taş kesildi suların içinde.

Kayık gitti açıkta bekleyen gemiye.

Kim bilir kaçınıcı kayıktı salkım saçak dolu, direklerine bile sığırılmış köhne gemiye yolcu götüren.

Arkadan gelen kayıkların bir sağdan, bir soldan çarpmasıyla kendine gelen Sultana geri döndü, kumsalda koşmaya başladı çığlık çığlığa.

Bebeciğın ıslanmasına aldırmadan bağırdı durdu, koştı durdu
bir oraya, bir buraya.

Bağırdı:

"Dimitri, yavrum..."

Dövündü:

"Neredesin oğlum? Gözümün nuru, canımın canı, neredesin?"

Ağladı:

"Oğlum, evladım, gülen yüzlüm neredesin?"

Sızlandı:

"Zeytin gözlü oğlum, neredesin sen? Boynu bükük bırakma
beni gel be oğlum."

İnledi:

"Dimitri...Dimitri...Dimitri..."

Sultana'nın, Dimitris'in "Sultan Ana" sının gözünden zeytinin
kara suları gibi kara yaşlar akıyordu.

Bayılacak gibi oldu.

Kucağındaki bebeğın ıslanmasına aldırmadan kumsala çöktü.

.....

Biraz canlanır gibi olduğunda döndü arkasına baktı; koşarak
gelen üç dört kişiyi gördü.

Umutlandı, Dimitris geliyor diye.

Hayır.

Oğlu yoktu gelenler arasında.

Deniz yarılmış, oğlunu yutmuştu sanki.

O arada Dr. Panos'u gördü Sultana.

Bir umut ona koştı, yakasına sarıldı.

Dr. Panos da Sultana'ya sarıldı, belinden kavradığı gibi kuca-
ğındaki bebekle, "Oğlum nerede?" diye kendini parçalamasına
aldırmadan, tıka basa dolu kayığa attı.

Dimitris buralarda bir yerde olmalıydı, nasıl olsa bulur beraber giderlerdi Sultana'nın yanına.

Aklına kötü bir şey getirmeden Dimitris'i aramaya koyuldu.

Dr. Panos, artık iyice boşalan Ayvalık sahilinde Dimitris'i ararken Sultana'nın kayığı ağır ağır yol almaya başladı.

Sultana feryat ediyordu ama o kıyamet ortamında feryadına imdat edecek kimse yoktu.

Herkes can derdindeydi

Kim kime imdat edecekti?

Canlar paramparça

Sultana paramparça.

Sultana ağıtlar yakıyor.

Can paramparça.

Dimitris yok ne fayda.

Onsuz gidiyor gemiye.

Donuk gözleri gittikçe uzaklaşan Ayvalık sahiline sabitlenen Sultana, kucağındaki annesiz bebeği istem dışı bir sağa, bir sola sallayarak ağlıyordu.

.....

Açıktaki demirlemiş köhne gemi iki yolcu daha alsa yan yatacakmış gibi yalpalıyordu.

Yunanistan bayraklı gemi çapasını çekmiş, kalkmaya hazırlanıyordu.

Geminin sancak tarafında ikisi yelkenli 15 kayığın kürekçileri ve dümencileri yolcularını bir an önce gemiye ulaştırabilmek için kıyasıya mücadele ederken küçüklü büyüklü yolcuları da gemidekilere kendilerini de almaları için yalvaran seslerini duyurmayla çalışıyordu.

Sultana, geminin en uzağındaki kayıktaydı.

Küpeştesinde "İzmir'in kurtuluşu-Mayıs 1919" yazılı kayığın kürekçisi olanca gücüyle küreklere asılıyordu.

Onca kayığın küreklerinin suya vurdukça çıkardığı sesler hiç bitmeyecek ayrılığın bestesi gibiydi.

İri yarı Rum kayıkçı kıvrak manevralara gemiye yanaştı ve son anda sallandırılan ip merdivene tırmanmaları için yolcularına yardımcı oldu.

Merdivene önce bebeğini emanet ettiği zeytin tayfalarından Themistoklis, ardından Sultana çıktı.

Sultana güverteye son yolcu olarak adım atar atmaz, köhne gemi sanki onu almayı bekliyormuşçasına şöyle bir sallandıktan sonra ağır ağır dönüp, canından canı kopan Sultan Ana'nın fer-yadı gibi sirenlerini çalarak Dikili açıklarından Midilli'ye doğru yollandı:

.....

Aynı dakikalarda gemiye yetişmeye çalışan kayıktaki çocuğun "Anneeee...." çığlığını, Ağseren Cemal'in "Sultana...." diye bağı-rışını kimseler duymadı.

Ağseren Cemal, 1912'deki Mektepler Bayramı'ndan beri kullan-madığı kayığını o gün, Rumların o son kaçış gününde artık iyice ıssızlaşan sahilde bir aşağı bir yukarı "Anne..... Kirie Pano...." diye bağırarak çılgınca koşan çocuğun hatırına çıkarmıştı alel acele kayıkhaneden.

Anlamıştı o küçük çocuğun bir başına kaldığını.

Yetiştirsin istemişti, bir gemiye, belki annesine.

Ama yetiştiremedi, başaramadı.

Geri döndü.

Kozak Dağı'nın yeliyle iyice serinleyen o yetim ve öksüz Ayvalık akşamında Ağseren Cemal, elinden sıkı sıkı kavradığı Dimitris'le evinin yolunu tuttu.

Bir ara gözlerinden yaşlar boşandı Cemal'in.

Koca Cemal Reis hayatında ikinci kez ağlıyordu.

İlk kez on yıl önceki Mektepler Bayramı'nda, deniz kazasında boğulan kızı Lütfiye için ağlamıştı.

Şimdi Dimitris için ağlıyordu, annesine ağlayan Dimitris'le beraber.

Ayvalık'la Midilli arasındaki denize bir deniz daha eklendi Sultana'nın, Dimitris'in ve Cemal Reis'in gözyaşlarıyla.

.....

Dimitris, bir yıldır her sabah olduğu gibi o sabah da erkenden uyanmış ve doğru Şeytan Sofrası'na çıkmıştı.

Anacığının gittiği Midilli Adası'nı en iyi oradan görebiliyordu.

Bir yıldır "umut tükenmez" diyerek bekliyordu annesini gün akşam olana dek.

Bir yıldır güne gün ekleyerek özlemini büyütüyordu annesinin. İnaniyordu ve bekliyordu.

Sultan Ana'sı gelecek, onu alacak yanına, bastırarak göğsüne, koklayacak içine; "Oh yavrucuğum misler gibi kokuyorsun. Ayvalık gibi kokuyorsun." diyecekti.

Bir yıldır Cemal Reis'in korumasında olan Dimitris ona arkadaş, karısına yoldaş olmuştu.

Kendisini el üstünde tutuyorlardı, ama ne fayda.

An/

Ne/

Siz/

Di...

O gün de yavaş yavaş tırmandı Şeytan Sofası'na.

Dert ortağı, sırdaşı kayaya sırtını dayadı. Gözlerini her zaman yaptığı gibi adaya çevirdi.

"Zeytinler yağlanıyor, hasat yaklaşıyor." diye düşünüp gözünden zeytin karası yaşlar akarken o gemiyi gördü, heyecanlandı.

"Döndüler işte, geldiler işte..." diye avaz avaz koşmaya koyuldu iskeleye doğru.

Ne kadar koştu, bilmiyordu.

Nefes nefese iskeleye vardığında gemi limana girmişti.

Ekim ayının ortalarıydı.

Kayıkla sahile gelen ilk kafileye annesini sordu, karşılık alamadı.

Bir daha, bir daha sordu.

Tanıyan çıkmadı Sultana'yla Dr. Panos'u.

Nice sonra anlayabildi Dimitris gelenlerin Midilli'deki Türkler olduğunu.

Kulağına çalınmıştı bir yerlerden Ayvalık'a başka yerlerden gelenlerin olacağı.

Demek ki gelmişlerdi.

Ertesi gün, kâbus gibi geçen gecenin sabahına uyandığında Dimitris başucunda Ağseren'in karısını, bir yıldır Dimitris'e evladiymişçasına davranan Hatice Hanım'ı gördü.

"Dimitri ne oluyor? Bütün gece inleyip durdun. Hasta mısın yoksa?"

Hatice Hanım'ın müşfik sesi dalga dalga yayıldı yaralı yüreğine.

"Hayır." dedi.

"Hayır thia (teyze) Hatice. Annemi gördüm rüyamda. Dizine yatmışım. Başımı okşuyor. Biliyor musun thia Hatice annem saçlarımı okşadığı akşamlar seher olmazdı."

Güç alırcasına elini tuttu Hatice'nin, kalktı telaşla giyinerek çıktı evden Dimitris.

Midilli'den sonra Girit, Kavala ve Florina'dan gelenlerle Ayvalık yavaş yavaş kalabalıklaşıyordu.

Ancak o günkü kalabalık bir başkaydı.

Sahildeki evler bayraklarla donatılmıştı.

Çocuklar ellerinde bayraklarla iskele meydanında bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyordu.

Dimitris kalabalığın nedenini öğrenmekte gecikmedi.

Ankara'da cumhuriyet ilan edilmişti.

Haberi Cemal Reis'e ve thia Hatice'ye vermek için eve dönme-ye hazırlanırken gördü o meczubu ilk kez.

Sadece Dimitris değil o gün kim varsa iskele meydanında, on-
lar da gördü "Senkimin... Senkimin..." diye bağırarak dolaşan saç
sakalı birbirine karışmış meczubu.

.....

1948 yılının Ramazan Bayramı'nın ilk günü.

Ağseren'in sarmısak taşından yapılmış tek katlı evinin küpe
çiçekleriyle üslü penceresinden biri kısık sesle "Hatice teyze..."
diye seslendi içeriye.

Ürkek erkek sesini duydu Cemal Reis.

Ses, pek yabancı olmadığı ama uzun yıllardır duymadığı sesti.

Bunaltıcı ağustos sıcaklığına eklenen bayram yorgunluğuna al-
dırmadan yerinden kalktı, pencereye o aşına sese başını çevirdi:

Ve o:

Dimitris.

1922'den askere gidene kadar 12 yıl karısı Hatice'yle çocukları
gibi koruyup kolladıkları Dimitri 14 yıl sonra doğduğu topraklara
dönmüştü işte.

Dön/

Müş/

Tü.

Sarıldı boynuna, elini öptü.

"Hoş geldin, hoş geldin evladım Di..."

Kemal, Ağseren'in sözünü bitirmesine fırsat vermeden "Artık
Kemal..." dedi sadece.

Kemal, Hatice teyzesini sordu, Cemal Reis'in yüzünü hüzün dalgaları kaplayınca anladı; iki damla yaşın süzüldüğü gözlerini reisten kaçırarak "Allah rahmet eylesin..." dedi.

Anlattı, çabucak ana kucağı, baba ocağı Ayvalık'tan ayrı kaldığı 14 yılı.

Ve ekledi:

"Artık buradayım. Toprağımdayım. Bir hasretim anam. Midilli'ye gideceğim ve onu mutlaka bulacağım. Bana yardım et..."

Kemal'in Ayvalık'a geldiği gün ve sonraki günler o meczup daha sık görüldü ortalıkta. Özellikle gün batımında ortaya çıkıp iskeledeki babalardan birine oturarak biteviye sallanan, yanından bir çocuk geçtiğinde ayağa kalkıp selam durarak "Senkimin... Senkimin..." diyen meczup da yaşlanmış; saçı sakalı beyazlamıştı.

.....

Kemal, Cemal Reis'in ölümünden sonra kardeşlerinin rızasıyla işletmesini yüklendiği dükkânda aldı müjdeli haberi.

Yıllardır Midilli'yle sürdürdüğü mektuplaşmaların sonucunu almıştı.

Annesi Sultana'nın izi bulunmuştu.

Midilli'deki Anadolu kökenlilerin kurduğu dernekten gelen mektubu okurken 47 yıl önceki o sonbahar günü, felaket günü aklına geldi, hıçkırıklara boğuldu.

Kemal'e gelen mektup aynı zamanda resmi davet mektubuydu.

.....

1969 yılının bir bahar günü.

Kemal, Çömlekköy'de annesinin evini arıyor.

Sokaklarda çocuklar dolaşıyor.

Kemal'in gözlerinin önünden çocukluğu geçiyor.

Yanında annesinin izini bulan Bergamalı dernek yöneticisi, yüreğinde gittikçe artan özlem çarpışı yürüyorlardı iki katlı, gi-

rişleri yüksek evlerin sıralandığı sokakta.

Bir eşme başında durdular.

Bergamalı Yannis, Ayvalıklı Kemal ve gölgeleri.

Yannis "İ." dedi, "Dudakların kurumuş baksana."

Sonra ekledi:

"eşmenin adı şükriye Hanım eşmesi. Hayırsever bir Türk kadını yaptırmış 1923'ten önce. Adını değiştirmedik ona saygımızdan."

Kemal su içti, elini yüzünü yıkadı, "ok şükür." dedi.

eşmeden sonra beş altı dakika daha yürüyüp biri hariç pencere-
leri demir kepenkle kapalı bir evin önünde durdular.

Yannis genişçe bahçeye açılan demir kapıyı araladı, Kemal'i sırtını sıvazlayarak içeri soktu.

.....

Sultana, bahçede oturuyordu.

Kucağında bir kedi vardı.

İki bahar kuşu şakıyordu.

Komşunun köpeği havlıyordu.

Bahçe mis gibi yasemin kokuyordu.

nce kedi ok gibi fırladı Sultana'nın kucağından.

Sonra kuşlar sustu, sonra köpek.

Sultana sessizliği anlamaya çalışırken Kemal'i gördü.

"Dimitri, evladım geldin ha..." diye bağırısına içerden koşarak biri geldi.

"Beni mi çağırdın anne, ne oldu?" dedi bahçede gördüğü iki yabancıdan işkillenerek.

.....

83 yaşındaki Sultana güçlükle ayılabildi.

Kendine geldiğinde oğlunu karşısında ağlarken buldu.

Sağ yanında tıpkı Ayvalık'ta olduğu gibi Dimitris duruyordu.

Sultana ağlıyordu.

Kemal ağlıyordu.

Dimitris ağlıyordu.

Sessizce ayrılırken bahçeden, Yannis de ağlıyordu.

Sultana; Kemal ve Dimitris'in Sultan Ana'sı hiç konuşmadan Kemal'i elinden tutarak bir kat yukarıdaki odasına çıkardı.

Yine hiç konuşmadan yatağının başucundaki musandıranın ikinci rafında, "memleket"ten getirdiği ikonanın yanında duran şişeyi aldı.

Şişede Ayvalık'ta katıldığı son Ayiasmos töreninde aldığı kutsal su vardı.

Sultana yıllardır sakladığı şişenin mantar tıpasını dikkatlice çıkardı, suyu oğlunun yüzüne ve başına sürdü. Sonra üç yudum içmesi için şişeyi uzattı.

Ve ilk kez o an, Kemal'in gözlerinin bebeğine bakarak, ilk kez o an 47 yıldan sonra Türkçe konuşarak "Geldin ha Dimitri, geldin oğlum, canım benim, geldin ha. Biliyordum geleceğini. Yıllarca her gece seni gördüm rüyamda. Her sabah Dimitri'ye anlattım seni. Hadi iç üç yudum kutsal sudan."

Kemal, "Artık Dimitri değil, Kemal'im ben" diyecekken vazgeçti, suyu içti.

Sultana, yıldırım hızıyla çıktığı odaya yine aynı hızla girdi.

Elinde bohça vardı.

Açtı, bir sabun ve havlu çıkardı içinden.

"Hadi gir banyoya, yıkayacağım seni. Tıpkı çocukluğunda olduğu gibi yıkayıp paklayıp temizleyeceğim seni."

Hem ağlıyor, hem konuşuyordu:

"Bu sabunla yıkayacağım seni. Bu havluyla kurulayacağım seni. Bu sabun seni ilk kez yıkadığım sabun; bu havlu seni kuruladığım havlu."

55 yaşındaydı Kemal.

Olmazlandı, direndi. Ama ne fayda.
Çaresiz girdi banyoya, örtündü.
Annesini çağırdı, sadece başını yıkamasına izin verdi.
Kemal yıkanmasını tamamlayıp çıktığında Sultana sarıldığı
canına, oğluna.
Kokladı, öptü.
Kokladı, öptü.
Kokladı, öptü.
Elinden tuttu, odasına götürürken söylendi:
"Doksa to Theo"
Ve ekledi:
"Hoş geldin evine mis kokulu oğlum, Ayvalık kokulu oğlum,
vatan kokulu oğlum. Bu Midilli senin artık..."
Sultan ana 47 yıl süren büyük hasretin bitişiyle tarifsiz sevinç-
ler içinde anlattı durdu.
Sultana anlatırken Kemal hep suskundu.
El eleydi ana oğul.
Bir ara annesinin dizine yattı Kemal.
"Biliyor musun anne şimdi dizinde yattığım geceleri hatırlıyo-
rum, seher olmuyordu o gecelerde..."
Sultana iç geçirdi, hıçkırdı.
Ürkek kuş tedirginliğinde aklından geçeni sordu:
"Gelinim, torunum var mı?"
Seher olmuştu.
Kemal, annesinin dizinden kalktı.
Kapıya doğru yürüdü.
Sultana'nın sorusu havada kalmıştı.
"Ben gidiyorum." dedi.
Ve annesine o yakıcı soruyu sordu:
"Beni neden Ayvalık'ta bıraktın?"

Ağseren Cemal defalarca anlatmıştı Kemal'e 1922'nin o sonbahar gününde olanları.

İnanıyordu Cemal Reis'in anlattıklarına.

Ama yine de içinde bir kurt vardı, kemirgen, "Annem beni istemedi mi acaba?" diye.

Bir kez de Sultana anlattı hıçkırıklara boğularak o günü ve sonrasını, Kirie Panos'u.

Kemal ona da inandı.

Hayat onu da büyük dramlardan birinin oyuncusu yapmıştı.

"Ben." dedi.

Durdu, ağlamaya başladı.

"Ben gidiyorum anne. Topraklarıma gidiyorum. Ait olduğum yere gidiyorum. Doğdum, ilk nefesimi zeytin kokusuyla aldım. Ben nasıl ayrılırım oralardan? Ana hasretini giderdim. Bu yaştan sonra bir de ana vatan hasreti çekmek istemiyorum. Gideceğim."

Son bir kez sarıldı annesine,

O sıra yanlarına gelen Dimitris'e de.

Annesinin elini öptü, Dimitris'in kulağına fısıldadı:

"Annem, annen sana emanet."

Bergamalı Yannis anlatmıştı yolda Dimitris'in kim olduğunu.

Ondan iyi kim bilebilirdi annesizliğin ne olduğunu.

Onun için bir kez daha sarıldı Dimitris'e, alnından öptü.

Evden çıktı, koşar adım limana inerek kendisini bekleyen Yannis'e de veda edip annesinin kendisini Ayvalık'ta bırakmadığına inanmanın huzuru, yüreğinde yeniden yeşeren anne özlemiyle gemiye bindi.

.....

Kemal'in gemiye bindiği saatlerde, Ayvalık halkı iskelenin hemen yanında cesedi bulunan meczubu konuşuyordu.

Sahi, kimmiş o adam?

Bu öyküde geçen dinî terimlerdeki yardımı için Tanaş Çimbis'e teşekkür ederim.

İBRAHİM ELENİ'Yİ SEVİNCE

*Denize bıraktığım çiçek değil, karanfil kokusu
Emanetim sende, yüreğim sende ey mavi su
CELAL ÖZCAN*

Gece hain, kör ve karanlıktı.

Bir İbrahim, limanda toplanan binlerce kişi arasında yalnızdı,
bir de bir yerlerde Eleni.

Bir yavru kırlangıcın kanatları gibi çarpıyordu kalbi İbrahim'in.

Bir yorgan dengine dayanmış, güç bela ayakta durmaya çalışı-
yordu 17 yaşının yorgunluğuyla.

Kalbinde hain bir bıçak gibi saplıydı sevdası.

Gece hain, kör ve karanlıktı.

Girit'in İstinya Limanı'nı o hain, kör ve karanlık gecede sadece
Gülcemal gemisi aydınlatıyordu.

Ayrılık acıydı.

Yavuklusu Eleni'yi bırakıyordu İbrahim aşkının filizlendiği
topraklara.

O hain ayrılık gecesinde bir yanda annesi ve altı kardeşi, bir
yanda sevgilisi; kalabalıklarda bir başınaydı İbrahim.

Saatlerce mücadele etti kendisiyle.

Anne, kardeşler ve sevgili.

Ve ayrılık.

Türkiye'ye gidiyorlardı.

Daha doğrusu gitmek zorunda bırakılmışlardı.

Mübadeleydi alınlarına yazılan.

Onun için ayrılmak zorundaydılar.

Terk etmek zorundaydılar ata yurdunu.

İbrahim verdi kararını.

Ve aşkını kalbine gömüp annesi ve kardeşleriyle, kendilerini İstinya Koyu'nda açıkta demirleyen Gülcemal'e götürecek sandala bindi, gözleri son bir kez Eleni'yi arayarak.

Vira Bismillah deyip küreklere asıldı sandalcı.

Gülcemal'e vardılar.

Önce kendisi tırmandı geminin ip merdivenlerine.

Sonra annesiyle kardeşlerine yardım ederek onları güverteye çıkardı.

Babaları İdris öldüğü için ailenin reisi oydu.

O ailenin en büyük çocuğuydu.

Gülcemal'in bağrında ailesine güvenli bir yer bulduğunda İbrahim, gün doğmuştu.

Geminin korkuluklarına dayanarak gözleri yaşlı uğrun uğrun Eleni'yi aradı İbrahim.

Yoktu.

Gelmemişti vedaya Eleni.

.....

Süvari Gülcemal'e yol verdiğinde nereden geldiği belli olmayan ince bir keman sesi yolcuların hüznünü katladı.

Keman ayrılıkları çalıyordu.

Bir yaman ayrılığı çalıyordu keman.

Gülcemal ağır ağır ayrılıyordu İstinya'dan.

İnce bir hüznün sesi yayılıyordu kemandan.

Günlerden cumaydı.

Henüz İstinya'dan ayrılmayanlar için son kez cuma selası okunuyordu.

Kemanın ince sesinin hüznüyle, ayrılığın selası gibi okunan cuma selası birbirine karışıyordu.

Yaşlı gözler dalgındı.

Diller ayrılığın tutsağı olmuştu.

Ve analar.

Ve İbrahim'in anası.

.....

Gemi ayrılırken limandan ilk kez İbrahim'in anası fark etti sandaldaki Rum jandarmalarını.

Ve el kol hareketleriyle Gülcemal'in süvarisine bir şeyler anlatmaya çalıştıklarını.

Gülcemal durdu.

Makineler istop.

Gülcemal'in hüzün yolcuları sessizce olanı biteni anlamaya çalışıyordu.

Jandarmalar gemiye çıkıyordu, birer ikişer.

Jandarmalar hızla süvarinin yanına giderken yolculardan sadece İbrahim biliyordu onların neden geldiğini.

İbrahim tana kalmıştı, İbrahim perişan.

Vurgun yemişti İbrahim.

Anacığının ve kardeşlerinin yanından, şaşkınlıklarından yararlanarak ayrıldı.

Ambarlarına kadar dolu gemide bulabildiği boşluğa 17 yaşının olanca yorgunluğuyla çöktü.

"Ah Eleni..." diyebilirdi sadece

"Ah Eleni, ne olacak şimdi?"

Alçım alçım düşünceler geçiyordu İbrahim'in aklından.

Sahi ne olacaktı şimdi?

.....

Jandarmalar, süvari önde kaptan köşkünden inip güvertede dolaşırken bir ara İbrahim'in anası Saadet Hanım'ın önünde duracak gibi oldular.

Eleni Kuklakis

İbrahim Kuklakis

Sonra nedense vazgeçip yine kaptan önde, ambarların önüne dek geldiler.

Gülcemal'in makineleri hanidir suskundu, yolcuları da öyle.

Ege'nin coşkun dalgalarının gemiyi dövüşünün sesi duyuluyordu sadece.

Jandarmalardan uzun boylu, kara burma bıyıklı olanı aniden ünledi:

"Kim İbrahim, Kuklaki İbrahim?"

İbrahim'in yanıtından önce anasının Ege'nin coşkun sularının sesini bastıran çığlığı yankılandı:

"Oğlum o benim..."

Aynı jandarma bir kez daha sesledi:

"Hakkında şikâyet var. Oğlun bir yere gidemez. Şikâyetçi kız limanda bekliyor. İbrahim'i götüreceğiz..."

Yavuklusu Eleni ihbar etmişti İbrahim'i annesiyle kardeşlerini tercih edip Türkiye'ye gittiği için.

"Oğlum o benim..."

"Benim oğlum o..."

"O benim oğlum..."

Saadet Hanım'ın çığlıkları durmak bilmiyor, asumanı inletiyordu.

Saadet Ana, çığlıklarını duyan İbrahim'i çömeldiği yerden doğrulurken fark etti.

Ve çevik bir hareketle jandarmaların çemberini yararak koştı oğulcuğuna, ailenin reisi oğulcuğuna.

Sarıldı ona olanca kuvvetiyle.

Köyleri Paraspori'den ayrılalı beri oğlunun suskunluğunun, dalıp dalıp gitmelerinin sebebi belli olmuştu.

Ah o sevda.

Oğlunun sevdasıydı şimdi sonsuz ayrılığı yazdıracak olan.

Korktuğuna uğramıştı Saadet Ana.

Hanidir bir şeyler seziyordu oğlunda; gizli gizli ağlamalar, evden kaçıp kaçıp gitmeler, dağ tepe dolaşmalar...

Meğer aşk u sevdایmış İbrahim'in başındaki.

.....

Ana oğul gözyaşlarına boğulmuştu.

Kardeşleri de öyle.

Dakikalarca konuşamadılar.

Jandarmalar suskun, süvari dilsiz.

Koca Gülcemal'in hüznün yolcuları sessiz.

Herkes Saadet Ana'yla İbrahim'in derin iç çekişlerle ağlamalarını dinliyordu.

Birden, bir çığlık daha inletti gemiyi.

"Oğlum o benim.

Ailemin direği o benim.

Kardeşlerinin ağabeyi, babası oğlum benim.

Alamazsınız onu benden."

İbrahim hiç konuşmuyordu.

Sadece hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu.

Eleni'yle evleneceklerdi.

Evlilik hazırlıklarına başlamışlardı gizliden gizliye.

Bir evlat verecekti Eleni İbrahim'e.

Evlenme kararı aldıklarını henüz söylememişlerdi ailelerine.

Sürpriz yapacaklardı.

Bir gece iki aileyi bir araya getirip açıklayacaklardı niyetlerini.

Ama o mübadele.

Paraspori halkı hazırlıksız yakalanmıştı mübadeleye.

Köye gelen Rum jandarmaları buyurmuştu, derlenip toparlanarak yola çıkmalarını.

Apansız ve çaresiz yola koyulmuşlardı İstinya'ya doğru.

O an, o apansız yola çıkış İbrahim ve Eleni için beklenmedik ayrılıktı.

Zorunlu ayrılıktı.

O gün, o can pazarı ayrılık gününde Paraspori'de görememişti İbrahim yavuklusu Eleni'yi.

İşte o yüzdendi geminin küpeştesine dayanarak yaşlı gözlerle uğrun uğrun Eleni'yi araması.

Demek ki gelmişti limana Eleni.

Ve İbrahim'i bekliyordu.

.....

Ana ile oğlu, onlar için su gibi akıp giden zamandan sonra, jandarmaların araya girmesiyle zorla koparıldılar birbirlerinden.

Saadet Ana son bir kez oğlunun yaşlı yüzünü iki avucuyla okşadı.

Jandarmalar koparınca İbrahim'i anasının kollarından, Saadet Hanım'ın avuçlarında oğulcuğunun, evinin reisinin gözyaşlarıyla kokusu kaldı.

Kuklakis İbrahim, kim bilir kaç zamandır bacaklarına sarılmış öylece bekleyen kardeşleri Hasan, Devlet, Hüseyin, Afet, Asiye ve Zehra'yı öpüp koklayarak vedalaştıktan sonra suskun dili çözümlere feryada başladı:

"Anne, anneciğim..."

Anam, melek anam..."

"Canlarım, kardeşlerim"

"Elveda..."

İki jandarmanın kollarına girmesiyle ayakları yerden kesildi İbrahim'in.

Ve kendini bir anda Gülcemal'in ip merdivenlerinde buldu.

Jandarmalar İbrahim'i sandala bindirdi.

İbrahim son bir kez, Gülcemal'den kendisini yaşlı gözlerle takip eden annesine ve kardeşlerine seslendi:

"Beni unutmayın..."

Sandalcı küreklere asıldığında Gülcemal'in süvarisi de gemiye yarım yol vermişti.

Gülcemal gider, sandal gider.

İbrahim bakar anacağına ve kardeşlerine, el sallar.

Sandal gider, Gülcemal gider.

Saadet Ana ve yavruları el sallar oğulcuğuna ve ağabeylerine dinmeyen gözyaşlarıyla.

Sandal gider, Gülcemal gider.

Gülcemal gider, sandal gider.

Yavaş yavaş küçülür İbrahim

Yavaş küçülür Saadet Ana'yla çocukları.

Ve an gelir ufukta kaybolur Gülcemal.

.....

"Yedi kandilli Süreyya"sını doğduğu topraklarda içi kan ağlayarak bırakmak zorunda kalan Saadet Hanım geminin güverte-

sinde yerleştikleri köşede çocukları kanatlarının altında, ufuk çizgisinde kaybolan evladının hayatından da kayboluşunun bir őmür sürecek acısını yaşamaya başlamıştı.

Gülcemal ağır ağır Hanya'ya doğru yol alırken Saadet Ana bir kez daha ağladı çocuklarına fark ettirmeden.

Kalabalıklar içindeki yalnız kadın ağlıyordu.

Ona, yıllar sürmüş gibi gelen yolculuktan sonra Hanya uzaktan göründüğünde içi ürperdi Saadet Hanım'ın.

Duaları kabul mu olmuştu ne.

İşte bak İstinya'ya geri dönmüştü Gülcemal.

Bir hışım yerinden kalktı.

Kalabalıkları aşmaya çalışırken bir yandan da "Yavrum... İbrahimim... Sana geliyorum..." diye bağıırıyordu.

Nereye, kime gideceğini bilmeden bir süre dolaştı bağııra bağııra güvertedeki üzgün kalabalıklar arasında.

Çıldırılmış gibiydi.

"İbrahim... Yavrum... Oğulcuğum" diye çağlıyordu.

Çığlıkları duyan süvari güverteye indi, konuşmaya çalıştı onunla.

Ancak fayda etmedi.

İstinya'ya geri dönölmediğini anlatmak mümkün olmadı Saadet Ana'ya.

Gemi Hanya'daki mübadilleri alıp yeniden hareket edene kadar çırpındı durdu. Ümitlerin tükendiğini anladığında Gülcemal ciğerlerindeki kara dumanları sala sala tam yol Ege'ye açılmış, Saadet Hanım'ın Darıca'da sona erecek 11 günlük zorlu yolcuğu başlamıştı.

.....

İbrahim İstinya'ya ayak baştığında kendisini karşılayanlar arasında Eleni ve ailesiyle bir de papaz vardı.

Eleni koştu yavuklusuna, sarıldı.

İbrahim suskun.

Eleni anlatıyor.

İbrahim suskun.

Eleni sevinç gözyaşları döküyor.

İbrahim suskun.

Kuklakis İbrahim neden sonra gök gürültüsünü andıran sesiyle ağlamaya başladı.

Saatlerce ağladı, "Güzel anam, can kardeşlerim." diye.

İçi boşalmıştı.

Sesi ve çakır gözleri kısılmıştı, sustu.

Gece olmuştu.

Gecenin nemi ve matemı düşmüştü İbrahim'in çakır gözlerine.

Eleni, Eleni'nin annesiyle babası, jandarmalar ve papaz gece yarısı Paraspori'nin yollarına düştüler.

İbrahim'in doğduğu tek katlı taş eve vardıklarında güneş yeni bir güne selam duruyordu.

.....

Gülcemal, 11 günlük zorlu yolculuğu tamamlayıp Darıca'da Büyük Liman açıklarında demirlediğinde 1924'ün şubatının son günleri yaşanıyordu.

Hüzün yolcuları sandallarla sahile taşındı saatlerce.

Herkes yeni vatana kavuşmanın sevincini yaşarken sadece Saadet Hanım olan bitenlere kayıtsızdı.

Onu ne kurbanlar kesilerek karşılanmaları, ne de kalacakları yer ilgilendiriyordu.

Varsa yoksa İbrahim.

Girit'te bağrından koparılan, kardeşlerinden koparılan oğlu İbrahim.

Eteklerinde altı çocuğu karaya ayak bastığında kendilerine yardımcı olabilecek tek kişi hüzün yolculuğuna beraber çıktıkları kardeşi Mustafa'ydı.

Mustafa'nın yardımıyla sahile yakın iki katlı, büyük bahçeli bir eve yerleşti Saadet Ana ve çocukları.

Yeni vatanda İbrahimsiz ve uykusuz geçecek nice gecelerin ilk sabahında Saadet Hanım'ın saçları biraz daha beyazlamıştı.

.....

Jandarmalar eşliğinde doğıduğı eve giden İbrahim'i ertesi gün Paraspori'de kilise olmadığı için çevredeki Rum köylerinden birinin kilisesine götürdüler.

Papaz, Girit'te yaşayabilmesi ve Eleni'yle evlenebilmesi için adıyla dinini değıştirmek zorunda olduğunu anlattı İbrahim'e.

Zordu, çok zor.

17 yaşının ataklığıyla direnmeye kalktı.

Boşunaydı.

O gün İbrahim'in adını Lefteris, dinini Ortodoks Hıristiyan olarak değıştirdiler, kilise defterine kayıt düştüler.

Ve İbrahim doğacak bebeğinin anası, yavuklusu Eleni'yle kilise evlendi.

.....

Saadet Özdiñer'in oğlunu "gâvur"a bırakmasının üzerinden yıllar geçmişti ama acı bir türlü dinmemişti.

Nasıl dinebilirdi ki evlattan koparılmanın acısı.

Yıllar geçti.

Saadet Hanım o "geçen" yıllarda çocuklarının ve torunlarının arasında hep İbrahim'le yaşadı.

Hep oğlunu anarak, bir gün ona kavuşmanın umudunu yüreğinde taşıyarak.

Ama olmadı.

Ne o Girit'e gidebildi, ne de oğlu İbrahim'le gelini Eleni ve torunları Darıca'ya gelebildi.

Saadet Ana her gün yedi dağın kuşlarıyla selam gönderdi Darıca'dan yedi kandilli Süreyya'sına. Ondan ayrı kaldığı yıllarda binlerce kez gün battı, kuşlar döndü.

Ama bir türlü dönmedi beklenen.

Ve bir sabah çocukları, yatağında oturan annelerinin oğlunun adını sayıklayarak inlediğini duydular.

Gözleri irileşmişti.

Sesi boğuk boğuk çıkıyordu Saadet Ana'nın.

Hem oğlunun adını anarak inliyor, hem de karnını bastırıyordu bilinçsizce.

İbrahim'in doğmasını istemiyor gibiydi sanki.

Ömrünün son demlerinde İstinya'ya dönmüş, İbrahim'le özdeşleşmişti.

Geride evlat acısıyla geçen 39 yılı bırakıp ruhunu teslim ederken kelime-i şahadetin arasına İbrahim'in adı karışıyordu.

ALİ'Yİ GÖREN OLDU MU?

Aman Allah'ım ne şenlikti o düğün.

O düğünün şanı Nusratlı'nın sınırlarını aşmış, civar köylerden Edirnecik, Kozlu, Ravika, Sürücüler, Gökçeli, Şimşirli ve Çelikler'deki genç kızlarının düşlerini süsler olmuştu.

Köyün meydanında, o güzel ilkyaz gününde, bir tarafta Küçükmollalar'dan damat Hasan tıraş olurken diğer tarafta çifte davul, çifte zurna dem tutuyor; köyün erkekleriyle Nusratlı'ya Türkiye'den gelen Bursa ve Bafralı Rumların erkekleri halay çekiyordu. Zurnalar hüznü değil, neşeyi çalıyordu. Meydanın bir başka köşesinde gençler düğünlerin olmazsa olmazı güreş tutuyordu.

Köyün genç kızlarına gelince.

Yaşı biraz küçük olanlar kırlardan topladıkları gelinciklerden gelin yapıp Zülfiye'nin fes rengi bindallısını süslerken, yaşı büyükçe olanlar erkeklerin oyunlarda adımlarını, diz büküşlerini seyrederek gibi yapsalar da gizliden gizliye beğendikleri delikanlıları süzüyor, arkadaşları Nusratlı'nın tek bakkalı "kadın bakkal" Meryem'in kızı Zülfiye gibi yavuklularına kavuşacakları günün hayalini kuruyordu.

Ne güzel gelin olmuştu Zülfiye.

Kızdır nazdır, bin altın azdır demeden vermişti annesi babasız büyüttüğü biricik kızını, koklamaya kıyamadığı gülü Zülfiye'yi yavuklusuna.

Meryem ve Osman'ın Zülfiye'yle şenlenen hayatları, geç gelen oğulları Ali doğduktan sonra fazla uzun sürmeyecek ve Osman "ince hastalık"tan ölecekti.

Kocasının işlettiği bakkalın geliriyle kıt kanaat geçinen aile babalarının ölümüyle zora düşünce istasyonun karşısındaki bakkalı Meryem Ana devralmıştı.

İşte o yüzden adı "Kadın bakkal"a çıkmıştı.

Tez zamanda belini doğrultan Meryem, Zülfiye'yle altı yaşındaki Ali'yi kanatlarının altına almış ve işte o dillere destan düğünü yapacak duruma gelmişti.

20 yaşındaydı Zülfiye, ömrünün ilk baharında.

20 yaş baharı ömrünün baharı olsun diyordu Nusratlılar onun için; mutluluk duaları ediyordu "koca kadınlar" Zülfiye'yle kocası aynı yastıkta aynı rüyayı görsünler diye.

Zülfiye'yle Hasan için sadece Nusratlılar değil, köyün yeni "koca kadınlar"ı Evangelia, Sultana, Despina, Sofia da dua ediyordu.

Mutluluk demlendike Zülfiye ve kocası aynı yastıkta aynı rüyaları görmeye başlamıştı.

Ortak rüyalarını hep ocuk, çocuklar süslüyordu.

Zülfiye evliliğe alışmıştı.

Tek özlemi, ayrı düştüğü annesiyle biricik kardeşi Ali'ydi.

Ali'nin yeri bambaşkaydı Zülfiye için.

Varsa yoksa Ali.

Aralarındaki yaş farkı nedeniyle anne gibi büyütmüştü Zülfiye kardeşini.

Abla kardeşin aralarındaki sevginin eşi menendi yoktu.

Varsa yoksa Ali.

Zülfiye'nin, biraz da babasına benzettiği kara kaşlı Aliş'i dünya tatlısı bir çocuktu.

Zülfiye, hayatını Ali'ye göre ayarlamıştı.

Ali uyanacak.

Kahvaltısı hazırlanacak.

Bahçeye çıkacak, oynayacak.

Öğle uykusuna yatırılacak.

Uyanınca beraberce anneye gidilecek, annenin daha sabahtan akşam yemeği için ayırdığı nevale alınacak. Aliş bu arada annesinden iki lokumu sevgi rüşveti olarak koparacak.

Eve dönerken nazına uyularak istasyona gidilecek, Drama'dan gelen tren karşılanacak, Ali'nin "düdüklü amca" dediği kondöktör Nikos'la sohbet edilecek, onun "Tikanis pedimu"* diyerek yanağını okşaması beklenecek

Ali tren kalkarken yolculara el sallayacak.

Eve varıldığında Ali bahçedeki tavukları, ördekleri yemlerken akşam yemeği için kuzine yakılacak, yemekler pişirilecek.

Hava kararmaya başlarken Ali içeri alınacak.

Üstü başı temizlenecek.

Bu arada Ali'nin yardımıyla gaz lambaları yakılacak, sofra kurulacak ve annenin gelmesi beklenecek.

Zülfiye'nin pişirdiği yemekler dualarla yenecek

Ve Meryem'in yorgunluktan kapanan gözleri fırsat bilinerek erkenden yatılacak.

Abla kardeş ille de beraber uyuyacak.

Abla masalını anlatacak.

Masal bitince Ali ablasının öğrettiği "Yattım sağıma/ Döndüm soluma/ Melekler şahit/ Dinime imanıma" duasını okurken uykuya dalıp gidecek.

Ve ondan sonradır ki Zülfiye kendiyle baş başa kalacak, yavuklusunu düşünecek.

.....

Küçükmollalar'ın ilk erkek torunu Hasan, Zülfiye'ye ne çeşme başında vurulmuştu, ne de düğünde.

* Nasılsın evladım.

O biricik yavuklusuna bir Hıdrellez buluşmasında vurulmuş, aradan bir yıl geçmeden Zülfiye'sine kavuşmuştu.

Ailesi, Nusratlı'nın yiğit delikanlısı Hasan'a onca mal varlığı-nın gelecekteki hâkimi gözüyle bakıyordu.

Babası, bir bölüm arazinin işlenmesini ona devretmiş; ekilme-sinden biçilmesine kadar her şeyinden sorumlu kılmıştı.

Delikanlı Hasan artık ayaklarının üzerinde duruyordu.

Evlenmişti ve mutluydu.

Ah bir de annesiyle babasına torun müjdesini verebilseydi.

.....

Nusratlı'da akıp giden zamanın aynasına yansıyan, Rumlarla ufak tefek didişmelerin dışında hayatın zenginliği idi.

Ta ki o yılın, 1924'ün sonbaharına kadar.

Eylüldü aylardan.

Nusratlı ve çevredeki köyleri günlerce meşgul eden, onlarca genç kızın rüyalarına giren o şenlikli düğünün, yani Zülfiye'yle Hasan'ın dillere destan düğününün üzerinden neredeyse altı ay geçmişti.

O gün, o haberi aldıkları gün köyde hayatın ne zenginliği kal-mıştı, ne de ailelerde tat tuz.

Köy kahvesinde muhtarın tebliğ ettiği "Mübadele oldu. Anadol'a gidilecek." haberi dalga dalga evlere yayıldığında orta-lığı belirsizliğin sessizliği kapladı.

Neden gideceklerdi?

Kim, kimler gönderiyordu başka bir ülkeye onları?

Ne zaman ve nasıl gideceklerdi?

Kendilerine sormuşlar mıydı gitmek istediklerini?

Kim, kimler karar vermişti haklarında?

Kimdi o beyler, paşalar?

Haberin duyulmasının üzerinden bir ay geçmişti.

Bir sabah tellalın sesiyle uyandılar, tavşan uykularından:

"Ey ahali. Duyduk duymadık demeyin. Yarın, sabah ezanından sonra yola çıkılacak. Drama'dan gelen trene binilecek. Herkes eşyalarını istasyona kendi götürecektir. Duyduk duymadık demeyin, vaktinde hazır olun."

Tellalın sesini duyanlar telaşla dışarıya uğradı.

Ortalık ana baba gününe dönmüştü.

O güne, o ayrılık gününe hazır olduklarını zanneden Nusratlılar, gidiş günü açıklanınca soğukkanlılıklarını kaybetmişlerdi.

Ne yapacaklarını şaşırılmış ahali oradan oraya koşuyor, kâh evlerine seyirtiyor, kâh istasyona gidip geliyordu.

Köyün yeni sakinleri Türkiye'den gelen Rumlar bir kenarda olup biteni seyrediyordu, daha önce aynı duyguları yaşamış olmanın hüznüyle.

Kargaşa ortamı, köyün ileri gelenlerinden Hasan'ın babası Süleyman Ağa'yla imam Hayrullah Efendi'nin konuşmalarıyla biraz sakinleşince herkes evine döndü.

.....

O gece, o son gece kimselerin gözünü uyku tutmamıştı.

Kimselerin canı evlerine girmek istemiyordu.

Köy meydanında ve evlerinin bahçelerinde toplananların sonbaharın çiğinden etkilenmemek için yaktıkların ateşin dumanı bir sis perdesi gibi Nusratlı'nın üstüne çökmüştü.

Zülfiye, annesi Meryem ve kardeşi Ali, ata armağanı topraklardaki son geceyi Süleyman Ağa'nın evinin bahçesinde Hasan'ın ailesiyle geçirdi.

Ayrılığın ve gecenin yasını tutanlar o gece asumanı dualarla inletti.

Saatler saatleri vururken İmam Hayrullah Efendi'nin ezanı ortalığı inletti:

"Allahu ekber.... Allahu ekber..."

İmamın yanık sesiyle okuduğu sabah ezanı Nusratlı'da okunan son ezandı.

Köyün erkekleri namaz için toparlanırken kadınlar Kuran okumaya koyuldu.

Gün iyice aydınlandığında köyün üstüne çöken sis perdesi de yavaş yavaş dağıldı.

Köy halkının günlerce önceden hazır ettiği denklerini, balyalarını istasyona Türkiye'den gelen Rumlar taşıdı.

İstasyon ana baba günüydü.

Herkes denklerinin başında Drama'dan gelecek treni bekliyordu.

Öğle ezanına doğru tren gecikmeli olsa da geldi.

Ama gelen yolcu treni değil, kara kara vagonları penceresiz marşandizdi.

Önce denkler, balyalar rasgele vagonlara atıldı.

Sonra da halk binmek için hücum etti.

Hasan kayınanasının koluna girdi, Zülfiye Alisi'nin elini tuttu; tam vagona doğru hamle etmişlerdi ki Ali bağırды:

"Abla dur, oh ablacığım dur. Düdüklü amca orada. Onu göreceğim..."

Ali kalabalığı yara yara kondöktör Nikos'un yanına gitti.

Nikos Ali'yi kucağına aldı, yanaklarından öptü, "Sto kalo file mu"* diyerek uğurladı.

Ali gözleri yaşlı, ağlayarak ablasının yanına döndüğünde Nikos'un marşandizin kalkmak üzere olduğunu hatırlatan düdüğünün sesi duyuldu.

Zülfiye, Hasan, Meryem ve Ali son yolcular olarak yük vagonlarından birine bindiler.

Ve kapılar sürgülendi.

* Güle güle git dostum.

Marşandiz ağır ağır hareket etti.

Nusratlı, sessizliğe bürünürken Ali "düdüklü amca"sının, diğer Rumlarla beraber ağladığını görmedi.

Ve Ali "düdüklü amcası"nın diğer Rumlarla beraber arkalarından su döktüğünü de görmediği gibi Türkiyeli Rumların dudaklarından dökülen "Kalo taksidi, na pate sto kalo, me isihia na zisete sti nea sas patrida"* sözcüklerini de duymadı.

.....

"Hu... Hu dervişler/ Devrilmişler gelmişler / Dokuz kuzu yemişler / Daha yok mu demişler / Hu... Hu....Hu... / Hu kızıma hu... Hu...Hu."

Bir annenin ayaklarında sallayarak uyutmaya çalıştığı küçücük kızına hüznü sesiyle söylediği bu ninniye bir başka ses, daha doğrusu bir çığlık bastırdı:

"Para kesem, para kesem yok..."

Vagonda derin sessizliğe yol açan ses Hasan'ın sesiydi.

Hasan, Nusratlı'dan marşandize binerken ya düşürmüş, ya da çaldırmıştı keseyi.

İlk teselli sözü kayınvalidesi Meryem'den geldi:

"Üzülme evladım. Marşandiz nasıl olsa mola verir. O zaman babanlarla görüşür alırız para. Hem bende biraz altın var. Türkiye'ye gidene kadar ihtiyacımızı karşılar. Zaten orada bize yardım edilecekti. Üzme canını."

Bu teselli sözleri Hasan'ı biraz rahatlatmıştı.

Yerine oturdu, başını yavuklusu Zülfiye'nin omzuna dayayarak uyuyakaldı.

Vagon karanlık, kör karanlıktı.

O kör karanlıkta Zülfiye Hasan'la; Meryem oğlu Ali'yle saatleri saatlere ekleyerek zamanı tüketiyorlardı.

* İyi yolculuklar. Güle güle gidiniz. Yeni memleketinizde huzurlu yaşayınız.

Kaç saat geçmişti Ali'nin "düdüklü amca"sının son düdüğü çalışından bu yana?

Kimse bilmiyordu.

Zaman, marşandizin koca koca tekerleklerinin tırak tıkırak, tırak tıkırak, tırak tıkırak diye rayları örseleyen sesi ritminde akıp gidiyordu.

O akıp giden zaman içinde ve o kör ve soğuk gecede hayat Zülfiye'yle Hasan'a bir sürpriz hazırlıyordu ama bunu ne Zülfiye, ne Meryem, ne Hasan ve ne de Ali biliyordu.

Vagonlarında hüzm taşıyan marşandiz Dedeagaç'ta mola verince dışarıdan sürgülenen kapılar açıldı.

Gözleri karanlığa alışmış bir vagon dolusu insan aydınlık beklerken karanlığın devam ettiğini görünce şaşırıldı.

Dışarı da karanlıktı.

Gece olmuştu.

Ve gece sürprizlere gebeydi.

Vagondan önce Hasan indi, sonra Ali'yi kucakladı, indirdi; ardından da yavuklusuyla kayınanasının inmesine yardımcı oldu.

Meryem Ana gözlerini doğanın karanlığına alıştırdıktan sonra başını göğse kaldırarak derin bir nefes aldı, çelik kafes içine girmiş gibi hissettiği ciğerlerini temiz havayla doldurdu.

O sırada gökte hilali gören Meryem söylendi:

"Ay gördüm Allah / Amentü billah/ Aylar mübarek olsun/ Lailaheillallah."

Hasan, Zülfiye ve Meryem'le kayınçosunu lokomotifin su aldığı deponun karşısındaki sundurmanın altına yerleştirdikten sonra annesiyle babasını aramaya koyuldu.

Telaşla marşandizi bir boydan bir boya dolaştı, vagonların içine tek tek baktı.

Yoktular.

İstasyon ve çevresini karış karış dolaştı, ahabplarına, komşularına sordu.

Nafile.

Yoktu Süleyman Ağa, yoktu.

Yoktu.

Hasan'ın yellim yepelek dolaştığını gören Nusratlı'daki komşularından muallim Emin Bey meseleyi öğrenince Hasan'a akıl verdi:

"Marşandizin en önündeki pencereli vagonda bizimle Türkiye'ye gelen mübadele heyetinin İtalyan azası var. Git ona sor."

Hasan umutlandı, koşarak gitti. İtalyan'ı buldu. Bir gayret meramını anlatmaya çalıştı, "Süleyman, Süleyman. Molla Süleyman." diye.

Araya girenlerin yardımıyla anne ve babasının Nusratlı'da kaldığını, 15 gün sonra ayrı bir kafiyle Türkiye'ye gönderileceğini öğrenince yıkıldı Hasan, yiğit Hasan.

Umutları, göç yollarında tükenmişti Hasan'ın.

Parasız ve umutsuzdu.

Karısının yüzüne nasıl bakardı?

Hele kayınanasıyla kayınçosunu, ne derdi?

Dizlerinin üzerine çöktü ve dövünmeye başladı:

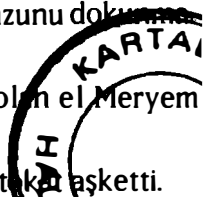
"Öldüm ben, ölmeden. Bittim. Babam, babam yok. Ne yapacağım ben şimdi?"

Hasan geleceğini suyu kurumuş bir kuyu gibi görüyordu.

Gözyaşlarını içine akıtırken sıcacık bir elin omzunu dokunmasıyla kendine geldi.

Sıcak el, sanki ateşler içindeymiş gibi sıcak olan el Meryem Ana'nın eliydi.

Meryem, o güne hiç incitmediği damadına iki tokat attı.

Hasan, kendine gelir gibi olunca ayağa kalktı, kayınanasının elini öptü, sarıldı.

O sırada Zülfiye'yle Ali'nin koşarak yanlarına geldiklerini gördü.

Olan bitenden habersiz Zülfiye birden ünledi:

"Haydin, gidiyoruz. Düdükler çalışıyor. Binelim vagonumuza..."

Hasan, Meryem ve Zülfiye bir koşu marşandizin ortalarındaki vagonlarına giderken Ali'nin yanlarında olmadığını fark etmediler.

Annesinin kuzusu, ablasının göz bebeği can Ali Dede ağaç'taki kondöktörlerden birini Nusratlı'daki "düdüklü amca"sına benzetmişti.

Peşinden koştu Nikos sandığı kondöktörün.

Hareket düdükleri çalışıyordu.

Ali Nikos'a doğru koşuyordu.

Ali, Nikos'un "Tikanis pedimu." dediğini duymak için, "düdüklü amca"sının sesini son bir kez duymak için koşuyordu.

Düdükler çalışıyordu.

Düdükler son kez uzun uzun çaldığında marşandizin lokomotif öfkesini kusan ejder gibi dumanları savura savura, ağır ağır hareket etti.

Ve lokomotifin tekerlekleri ayrılığa dönmeye başladı.

Marşandiz Dede ağaç'ı terk edip Türkiye'ye doğru yol alırken Ali hâlâ Nikos'un peşindeydi.

Ali'nin yanlarında olmadığını ilk kez can ablası Zülfiye fark etti.

"Ali neredesin?"

"Neredesin Ali?"

"Aliii..."

* Nasılsın evladım.

"Alim benim"

"Ali'mi gördünüz mü Ali'mi..."

Zülfiye'nin gittikçe artan arayış soruları sonunda çılgılık olup kara vagonu inletti:

"Ali gâvurda kaldı."

"Tırak tıkırak, tırak tıkırak, tırak tıkırak"

"Ali gâvurda kaldı."

"Tırak tıkırak, tırak tıkırak, tırak tıkırak"

Ve Meryem Ana.

Ali'nin anası.

Kızının feryadına karışüyordu ağlamaları Meryem Ana'nın.

Bağırmak istiyor, bağırıyordu.

Ciğerparesi, bir tanesi gâvurda mı kalmıştı?

Saatler marşandizin koca koca tekerleklerinin tırak tıkırak, tırak tıkırak, tırak tıkırak diye rayları örseleyen sesi ritminde akıp giderken kara ve kör vagonda Zülfiye sesini kimseye duyuramamanın sancısıyla kıvranıyordu.

Zülfiye'nin çılgınlıkları kesildiğinde vagonda ateşler içinde yanan Meryem'in inlemeleri duyuldu:

"Hadi Osman evimize gidelim. Ali acıkmıştır. Oh Osman beni evime götür. Dükkânı açtın mı Zülfiye? Ali, lokumunu aldın mı oğlum? Zülfiye al şu bulguru da akşama bir güzel pilav yap. Yanında ayran da olsun kızım. Ali pek sever ayranı. ..."

Meryem Ana'nın sözlerini ne damadı işitti, ne de kızı.

İkisi de bitap düşmüştü.

Zülfiye ve Hasan'ın hıçkırıkları iç çekmelere dönüşürken davudi bir ses yarım yamalak Türkçesiyle huduttan geçileceğini, herkesin pasaportlarını hazırlamasını istedi.

Zülfiye ayağa kalkarken sesi soluğu çıkmayan annesine baktı.

Meryem hâlâ ateşler içindeydi ve tir tir titriyordu. Dudakları da çatlamıştı.

Zülfiye, başındaki tûlbenti ıslatarak annesinin dudaklarına sürdü, hüzün yolcularından tanımadığı birinin verdiği kinini zorla da olsa içirdi.

Marşandiz Yunan gümrüğünde durup sürgülü kapı açılınca ilk gördüğü kişiye "Ali'mi gördünüz mü, Ali'mi" diye sordu Zülfiye, ama yanıt alamadı.

Yunan askerleri pasaportları kontrol ettikten sonra kapılar sürgülendi yine.

Marşandiz bir süre ağır ağır yol alıp yeniden durdu.

Kapıları açan bir Türk askeri vagonu "Hoş geldiniz." diye selamladı.

İşte o an gerilen sinirler boşaldı ve herkes ağlamaya başladı.

Zülfiye de ağlıyordu.

Vagona giren askerin koluna sarılarak bağırdı:

"Sen de mi görmedin Ali'mi?"

Asker tepkisiz, kolunu çekti.

İşini tamamladı, indi.

Kapıyı sürgüledi.

Zülfiye'nin gücüne gitti yeni vatanında kapıların yüzüne kapanması.

Hüzün yolcularının kara treni Çatalca'ya kadar hiç durmadı.

Çatalca'da Drama'dan gelenlerden bir bölümü indi.

Zülfiye umutlandı, Ali belki yanlışlıkla başka vagona binmiştir diye.

Vagonları tek tek dolaştı Zülfiye'yle Hasan.

Yoktu Ali,

Yüreklerindeki umudun ışığı söndü genç karı kocanın.

Ali yoktu, gâvurda kalmıştı işte.

Zülfiye ağlayarak annesinin yanına döndü.

Titremesi geçmemişti annesinin.

Ateşler içinde kıvranıyor ve mırıldanıyordu:

"Zülfiye kızım Ali'ye mukayyet ol. Terleyip de ateşlenmesin. Öksürüğü daha geçmedi. Ali acıkmıştır. Dükkânı açtın mı Zülfiye? Ali, lokumunu aldın mı oğlum? Zülfiye al şu bulguru da akşama bir güzel pilav yap. Yanında ayran da olsun kızım. Ali pek sever ayranı. ..."

.....

Marşandiz son durak Sirkeci'ye geldiğinde umut yolcularını garda karşılayanlar arasında Hilal-i Ahmer heyetinin doktorları vardı.

Aralarında Meryem Ana'nın da olduğu hastalar hemen hastanelere götürüldü.

Yorgun mübadillerin bir bölümü Beyazıt'taki misafirhaneye, bir bölümü de -uygun yerlerine ranzalar kurulan- Sultanahmet Camii'ne yerleştirildi.

Hasan ve Zülfiye, bir hafta geçirdi misafirhanede, annesiz.

Meryem, daha hastaneye götürülürken yolda ölmüştü.

Hilal-i Ahmer görevlilerinin kızına haberi vermeleri güç oldu.

Yeniden yollara düşme zamanı geldiğinde gemiler kalktı peş peşe Sirkeci'den.

Gemilerden bazıları yorgun Drama sürgünlerini Haydarpaşa Garı'na, bazılarını da Karadeniz'e götürdü.

Haydarpaşa'dan yola çıkanların bir bölümü, daha önce görülüp istasyon civarı Nusratlı'ya benzetildiği için Maltepe'de konaklarken bir bölümü yollarına devam ederek Manisa ve Akhisar'a dek gitti.

Hasan, Zülfiye ve Ali'ye gelince.

Hasan annesiyle babasının nerede olduğunu öğrenemedi.

Zülfiye anasının mezarını hiç ziyaret edemedi.

Ali Kavala'da kimsesizler yurdunda "kim" olduğunu bilmeden rüyasında "düdüklü amca"sıyla beraber sisler içinde koşarken sonsuzluğa, öldü.

AH VRE MEMLEKET

*"Türkiya'dan kaldırdılar bizleri/Kan ağlıyor hepimizin gözleri
Heç kimsenin gülmez oldu yüzleri/Bir yatirki yere sürdüler bizi"*

Oturmuş bir kara kayanın üstüne Karataşlık Tepesi'nde, Avla Dağı'nı yalayarak doğan güneşi seyrediyordu.

Güneş yükseldikçe ibadet eder gibi sallanıyor, dudakları titriyordu.

Ruhunu okşayan sabah ezanı çoktan okunmuştu bir yanık sesli müezzin tarafından.

Sinasos'ta hayat başlamıştı.

Camilerden çıkanlar mütevekkil adımlarla, bağa bahçeye giden kadınlı erkekli gruplar telaşlı adımlarla Mehmet Şakir Paşa Medresesi'nin yokuşundan Konstandinos ve Eleni Kilisesi'nin önündeki meydana doğru akıyordu.

Vasilis, oturduğu kara kayadan kalkarken boynundan çıkardığı altın haçı öptü, Türkçe ve Rumca "Güneş doğdu mama..." diye haykırdı.

Terzi Hristos Katakidis'in oğlu Vasilis atalarının, annesinin, babasının ve kendisinin doğduğu topraklara, Sinason'a -annesi Katerina Sinasos'a arada bir Sinason da derdi- 25 yıl aradan sonra ilk kez geliyordu.

Sinasos'u Kastorya'dan gelenlere emanet edip yola çıkmalarının üstünden 25 yıl geçmişti.

* Kayserili papaz Neofitos'un Peri Tis Sinthikiz Tis Lozanis (Lozan Antlaşması Üzerine) adlı Karamanlıca yazılmış şiirinden. *Toplumsal Tarih* dergisi. Haziran 2006. Sayı:150.

25 koca özlem yılı, 25 rüyaların süsü Sinasos'u sayıklama yılı geçmişti de gelmişti işte memleketine.

Kendi özleminden çok, annesinin memleketten ayrılırken iki katlı evinin arka bahçesinden köküyle söktüğü fidanlardan yetiştirdiği elma ağaçlarıyla konuşarak geçirdiği 25 yılın hatırina ve onun "Ne yap yap git Sinason'a Karataşlık'tan benim için güneşin doğuşunu seyret, kutsal suyundan iç." isteğini yerine getirmek için gelmişti işte.

1924 yılının bir eylül günü 14 yaşındayken annesiyle terk etmek zorunda kaldığı "Doğu'nun İncisi" Sinasos'a ayak basmıştı işte.

Köye gece vakti varmış, ortalıkta pek görünmeden kara üzüm kokulu Sinasos'un Karataşlık Tepesi'ne tırmanmıştı heyecanla.

Vasilis'in babası Hristos çok ölümlü bir gemi yolculuğundan sonra Pire yakınlarında kurulan derme çatma çadırlarda geçirdikleri kara kışta hastalanıp ölmüştü.

O nedenle babasından getirecek bir şey yoktu Sinasos'a.

Ama annesi.

Katerina hasta yatağında bir gün "Gün doğarken güneş sakla benim için." diye sayıklamamış mıydı?

İşte o yüzdendi Vasilis'in Karataşlık Tepesi'nde ibadet eder gibi hafifi hafif sallanarak tan yerinin ağarmasını beklemesi.

Atalarının yurdu Sinason'un sevdalısı olduğunu daha köyden ayrılırken hissetmişti Vasilis.

O sevdayı yıllarca "Ah vre memleket." diye diye büyüttükten sonra yüreğinde, 1959 yılında bir gün burnunda Sinasos'un kara üzüm kokusu, kulaklarından annesinin "Andalayi (mübadele) oldu yürekler tutuştu, felek yüz çevirdi bizden oğul. Buralarda bizim hükmümüz yürümüyor ey oğul. Al-ak boyalı konaklarda otururduk, viran barakalara mahkûm ettiler bizi ey oğul. Sebebi Allah'a سوالini versin." ilenmeleri düştü Sinasos'un yollarına Vasilis.

Dimitrios Katsikas Kappadokis'in Sinasos'taki Rumların Türkler tarafından uğurlanışını yansıtan bu tablosu Mustafapaşa Belediyesi'nde. Tablo ressamı tarafından belediyeye armağan edilmiş.

Haçı yeniden boynuna taktıktan sonra ayağa kalktı.

Kim bilir kaç saat geçmişti tan yerinin ağarmasının üstünden. Bilmiyordu.

Karıncalanan bacaklarına bir an önce kan gelsin diye üç dört kez zıpladı. Uyuşukluğun geçtiğini anlayınca makadamdan vurdu kendini aşağıya.

Elinde baba yadigârı iri taneli tespih ağır adımlara inerken yokuşu, o ilk gün geldi aklına.

Ve söylenmeye başladı sanki karşısında biri varmış gibi:

"Bir gün haber geldi devletten, 'Andalayi oldu gideceksiniz.' dediler. Jandarmalar geldi. Onlar da 'Göç olacak. Venizelos sizi Yunanistan'a çağırıyor.' dediler. Bir heyet jandarmaların neza-

retinde insanları, evleri, mallarımızı saydı. Gitmek istemiyorduk biz. Müslüman arkadaşlarımız, komşularımız da gitmemizi istemiyordu. Bir telaş, bir koşturmaca. Bu arada köyün ileri gelenleri Sinasos'un kiliselerinin, evlerinin bağlarının, bahçelerinin fotoğrafını çekiyordu."

.....

Vasilis, Konstandinos ve Eleni Kilisesi'nin önüne geldiğini, kendisine selam veren ve "Kimlerdensin muhterem? Seni hiç görmedim buralarda." diyen sese başını çevirince anladı.

"Merha..."

Gerisini getiremedi.

Aklına Türkçeyi 25 yıldır konuşmadığı geldi.

Nutku tutuldu, korktu konuşamayacağım diye.

Yaşıtı Hüseyin üsteleyince düşünce düşünce konuşmaya başladı:

"Ben" dedi, "Ben Vasili. Burada doğmuşum 1910'da. Terzi Hristo'nun oğluyum."

Hüseyin şöyle bir irkildi.

O muydu yoksa?

Emin olmak için sordu:

"Annenin adı Katerina mı?"

"Evet."

"Medresenin arkasında bahçesinde kırmızı elma ağaçlarının olduğu iki katlı evde mi otuyordun?"

Vasilis, "Evet." der demez onun çocukluk arkadaşı olduğunu anladı Hüseyin ve boynuna sarılarak "Neredeydin be Vasili bunca zamandır, nerelerdeydin? Özledim seni." diye ağladı.

Hristos'un oğlu da tanıdıktı Sinason'un ebesi Naciye Yaya'nın (nine) torunu Hüseyin'i.

Bir "an" kadar kısa süren sessizliğin ardından Vasilis sayıklar-casına konuştu:

"Uzak iklimlerdeydin vre Hüseyin. Hak etmediğimiz yerlerdeydin. Benim, bizim olmayan yerlerdeydin. Kopardılar bizi buralardan, topraklarımızdan, senden. Toz duman içinde فرمان okunmaz dedik, boyun eğdik. Acap kime sordular da bizi kopardılar köklerimizden. Kilisayı mektepleri terk ettik, andalay yapanlara kahrettik ama ne fayda sonunda her birimiz bir tarafa atıldık..."

Daha söyleyecekleri vardı Vasilis'in.

Ama ögle ezanı okunuyordu.

Sustu ve bitmesini bekledi:

"Hatırlıyorum kirie Hüseyin. Çan sesleriyle ezan birbirine karıştırdı biz buradayken. İşte şu kilisenin papazı esasını üç defa yere vurur, ezan bitene kadar yürümez beklerdi. Andalayiden önce bu köyde Müslümanlarla aramızın nasıl iyi olduğunu sen bilirsin değil mi vre Hüseyin? İzmir'in işgalinden sonra bile aramızda hiçbir şey olmadı. Dostluğumuz, arkadaşlığımız hep devam etti. Sen Paskalya Yortusu gelsin diye beklerdin benimle kırmızı yumurta tokuşturmak, annemin paskalya çöreklerinden yemek için. Ben bayramlar gelsin de Naciye Yaya'nın elini öpeyim, bayram hediyesi mendil alayım diye beklerdim. Ne oldu da bizi ayırdılar Hüseyin? Bu nasıl trampa? Biz gittik hiç yapamadık oralarda, peki buraya gelenler yapabildi mi kardeşim Hüseyin, ha yapabildi mi?"

Vasilis, gözyaşlarıyla anlatıyor, anlatıyor, anlatıyordu.

Hüseyin'in "Hadi gel Şerif Ağa'nın kahvesine gidelim. Başka arkadaşlarımız vardır orada." teklifini "Hayır vaktim dar. Gitmem gerek." diye geri çevirirken ekledi:

"Beni evime götür."

İkiletmedi isteğini arkadaşının.

Düştüler yola çevredekilerin "Kim bu Hüseyin'in yanındaki?" nazarlarına aldırmadan.

Yokuşu heyecanlı adımlarla tırmanan Vasilis medresenin yüksek basamaklı kapısının önüne geldiklerinde durdu, elini başına götürerek güldü:

"Çocukken bu merdivenlerden yuvarlanıp başımı yarmıştım da..."

Hanidir sakin olmaya çalışan Vasilis medresenin köşesini dönüp evini görünce kendini tutamadı, bi koşu eve seyirtti, eşiğine kapanarak öptü.

İstavroz çıkardı, yeniden öptü eşiği ve ağladı.

Hüseyin öylece bekliyordu çocukluk arkadaşının başında.

Neden sonra ayağa kalktığında Vasilis, Hüseyin'den içeri girmek için yardımcı olmasını istedi

Olmaz mıydı hiç.

Kapıyı çalarken sesleniyordu aynı zamanda:

"Hele aç kapıyı bi yol Recep Ağa. 25 yıldır 'Bu Vasili de kim ola ki?' diye merak ettiğin Vasili geldi işte, aç kapıyı."

Recep Ağa, Sinasos'a Kastorya'dan gelenlerin sevip saydıkları, sık sık akıl danıştıkları bir bilge kişiydi.

Kapıyı açtı, şöyle bir baktı Vasilis'in yüzüne, anladı gelenin kim olduğunu.

Vasilis ani bir hareketle Recep Ağa'nın eline sarıldı ve öpüp başına koydu

Çocukluğundan bildiği bir âdetti el öpmek.

Bayramlarda Naciye Yaya'nın elini öpen o değil miydi?

Sarıldılar birbirlerine.

İlk sözü Recep Ağa aldı: "Hoş gelmişsin evine Vasili evladım, hoş gelmişsin. Buyur otur. Burası senin evin."

Recep Ağa "Burası senin evin lafını." bilerek kullanmıştı. Oturduğu evin sahibinin başkası olduğunu biliyordu. İşte gelmişti sahibi.

Hiç konuşmadan elinden tutup üst kata çıkardı, bahçeye bakan odaya soktu Vasilis'i.

Heyecanlanmamaya çalışarak kapağında mahfazası içinde Kur'an-ı Kerim asılı musandıranın sağ kapağını arkaya kadar açıp sordu Vasilis'e:

"Burada adı yazan Vasili sen misin?"

"Evet" dedi Hristos'un oğlu, "Evet benim. Ayrılacağımız günlerde çakıyla kazıyarak yazmıştım."

Musandıranın kapağının arka tarafında "Ben Hristos oğlu Vasilis. 12 Eylül 1924." yazıyordu.

Recep Ağa'nın gözlerinden yaşlar boşandı aniden.

Vasilis'in de, Hüseyin'in de.

Recep sarıldı Vasilis'e, alnından öptü.

25 yıldır "Kim bu Vasilis?" diye merak ettiği Vasilis'i karşısında görünce yüreğindeki bukağı kırılmıştı.

Torunu Ayşe'ye seslendi:

"Kızım emaneti getir bakayım."

Recep Ağa, torunun getirdiği tahta kutuyu dikkatlice açtı ve içinden çıkan anahtarı Vasilis'e uzattı:

"Al evladım bu anahtarı. Bu ev senin. Ben yarından itibaren oğlumun iki adım ötede yaptırdığı yeni eve taşınacağım."

Vasilis, elinde doğduğu evin anahtarı dondu kaldı.

Hüseyin de öyle.

Yüreğindeki bukağı kırılan Recep Ağa artık konuşabilirdi ama Vasilis'de konuşacak hal yoktu.

O ayrılık günü düştü aklına.

Sinasos'u terk etmek zorunda kaldıkları o gün düştü aklına:

"O gün evlerimizi topraklarımızı son kez görmenin hüznüyle ağladık durduk. Kutsal sulardan içtik kana kana, toprak aldık yanımıza. Bize yolda rehberlik yapacak büyüğümüzün emrini du-

yunca hayvanlara, arabalara bindik. Sinanos'tan Mersin'e kadar hiç zorluk çekmedik. Türkler soygunculara karşı bizi koruyarak Mersin Limanı'na kadar götürdü. Yolda önümüze çıkan Müslümanlar tıpkı Sinanos'taki komşularımız gibi 'Gitmeyin buralardan.' diye ağıladı. Bize ayran, yoğurt, üzüm, ve sıcak ekmek verdi. Ama ne fayda. Başımıza büyük bir felaket gelmişti. Ağlamaktan gözlerimiz şişmişti. Dünya kurulalı beri görülmeyenler gelmişti başımıza. Sinanos'tan Mersin'e dört günde gittik. Mersin'den önce Kıbrıs'a, oradan da Pire'ye günlerce sürdü yolculuk. Vaporda ölen bebekleri kaptana söylemeyip sakladılar. Ölen bebeleri anneleri sanki emziriyormuş gibi göğüslerinde tutarak sakladı. Çok acı veren zor bir yolculuktan sonra nihayet Pire'ye ulaştık. Açık arazide çadırlarda bir kış geçirdik Pire'de. Çok ölenler oldu o yüzden. Bir yıl sonra Sinanos'taki ileri gelenlerin kurduğu bir komite ikişer odalı küçük evler yaptırdı. Yeni kurulan köye Nea Sinanos (Yeni Sinanos) adı verildi."

.....

Vasilis gözlerini açtığında odada yalnızdı.

Seslendi "Kirie Recep" diye, sesine küçük Ayşe yetişti.

"Dedem,Vasilis'e güle güle otursun evinde. Beni bu evde bir daha görmeyecek. Ancak bir dahaki gelişinde beni yeni evimde ziyaret edebilir dediğimi söyle dedi. Hüseyin Amca da seni medresenin merdivenlerinde bekliyor."

Sözüm tükendiği andı o an.

Ayşe'yi yanına çağırdı, sarı saçlarını okşadı.

"Evlenseydim senin kadar çocuğum olurdu Ayşe. Ama artık sen benim çocuğumsun. Şimdi sana vereceğim hediye dedene götür. Babamdan kalan bu haç benim için çok değerli. Ama artık hayatımda başka bir değerli kişi daha var: Deden Recep Ağa. O bu hediyenin derin mânâsını bilecek kadar olgun bir insan. Aç avcunu..."

Vasilis Ayşe'nin sağ avucuna boynundan çıkardığı altın haçı koydu ve parmaklarını kapattı. Haçsız kalan zincire büyüklüğüne aldırmadan "ev"inin anahtarına geçirerek boynuna astı.

Sonra Ayşe'yle evin bahçesine çıktı.

Recep Ağa'nın anahtarı sakladığı kutuya bir avuç toprak koydu, hemen oracıkta bulduğu sepete yapraklarıyla kırmızı elmalardan doldurdu.

Ayşe'yi öptü, koşar adım arkadaşının yanına gitti.

.....

Aslında haçı ayrılırken Hüseyin'e verecekti Vasilis.

Ama olmadı.

Onun ezikliğiyle buluştu arkadaşıyla.

Veda zamanı gelmişti.

"Gidiyorum Hüseyin. Ama senden son bir isteğim var. Anneme toprak ve elma götürüyorum. Kutsal sudan da istemişti. Akıyor mu Ayios Nikolaos Manastırı'nın avlusundaki şifalı su? Akıyorsa beni oraya da götür."

Kutsal su akıyordu.

Hüseyin koştu, kahveden iki boş Garipsu şişesi aldı.

Pek konuşmadan manastıra gittiler

Önce elini yüzünü yıkadı gözyaşlarının karıştığı kutsal suyla Vasilis, sonra içebildiği kadar içti.

Hava grileşirken manastırdan çıktılar.

İkisinin de yüzüne vedanın hüznü düşmüştü.

Kucaklaştılar.

Vasilis el sıkışırken Hüseyin'le durdu, elini çekti.

Ani bir hareketle yerden aldığı taş parçasıyla sağ elinin işaret parmağını kanattı.

Anladı Hüseyin.

O da sağ elinin şahadet parmağını çakısıyla kesti.

Yeniden tokalaşıp vedalaşıtlar.

Vasilis Ürgüp'e doğru kaybolurken Hüseyin'in gözyaşları yanaklarından süzölüyordu.

Bağırdı arkasından:

"Güle güle git kardeşim, güle güle git. Katerina Tete'min (teyze) ellerinden öperim."

Bu öyküde geçen yer adlarını hatırlamam konusunda yardımcı olan Süreyya Aytaş ve Mustafa Özer'e teşekkür ederim.

SAKIZ'DAN ÇEŞME'YE HİCRAN YOLCULUĞU

Leyla Hicran rüyasını büyükbabası Gül Ahmet'e anlatırken hâlâ tir tir titriyordu.

Bir fırtına kopmuştu rüyasında.

Beyaz köpüklü dalgalar arasında bir kağıttan kayığa binmişti.

Dalgalar küçük Leyla'yı koynuna alıp karşı kıyaya götürüyor, sonra geri getiriyordu.

Dalgaların kıvrımları arasında bir kayboluyor, bir görünüyordu kayık.

Sonra bir yokuşu koşarak çıkıyor, koşarak iniyordu.

Çıkıyor, iniyordu.

İniyor, çıkıyordu.

Bir solukta anlattı rüyasını dedesine.

Büyükbaba torununun sükûnetle dinledi.

Suskun ve düşünceliydi.

Nice sonra, "Allah hayırlara tebdil eylesin..." demekle yetindi.

.....

Çeşme'nin dünya ahret komşusu Sakız Adası'nın Hios kentinde 1907 yılında doğan Leyla Hicran küçük yaşlarda gördüğü o rüyanın bir gün gerçek olacağını elbette bilemezdi.

İnşaat kalfası İsmail Efendi'yle zengin ailelerin terzisi Fatma Hanım'ın kızı Leyla, mübadele fırtınasına yakalanıp annesi ve biri kız üç kardeşiyle 1923'ün sonbaharında Çeşme'ye ayak bastığında ömrünün ilk baharında bir genç kızdı.

Narin ve duygusaldı.

Sakız'da bir Fransız okulunda okuyordu.

Sınıfındaki Rum arkadaşlarıyla iyi anlaşıyor, öğretmenleri tarafından seviliyordu.

Dedesi Gül Ahmet, Mahala (Mahalle) Semti'ndeki Küçük Cami'nin imamı olduğu için imam evinde kalıyorlardı. Aile pek varlıklı değildi ama hayatları rahat ve huzurluydu.

.....

Günlerden; bir ayağı Çeşme'de bir ayağı Sakız'da olan Ege güneşinin her doğuşunda dünyayı selamladığı günlerden bir gün, İzmir işgal edilince.

İşte o günden sonra, gecelerde ve kimselerin görmediği saatlerde iki kıyıdaki sakız ağaçlarının köklerini uzatıp buluştuklarında esen dostluk meltemleri serinletmez oldu ortalığı.

Ve o günden sonra hem Leyla Hicran hem de ailesi için Rum çetecilerinin baskılarına bir de Anadolu'dan kaçan Çerkeslerin baskısı eklenince hicrana yaslı günler başladı.

Önce imam evini terk ederek caminin müstemilatına yerleşttiler. Baskılar artınca oradan çıkarak evlerinin yakınlarındaki kilisenin papazının tanış olduğu terzi Fatma Hanım'a yardım eli ni uzatmasıyla kiliseye taşındılar. Kilisede altı ay barındılar. Bu sürede papazdan çok yardım gördüler.

Yavaş yavaş ayrılık zamanı geliyordu Sakız'dan.

Leyla Hicran, yıllarca uzaktan seyrettiği Çeşme'ye doğru yola çıkacaktı.

Ama nasıl?

"Nasıl"ın yanıtını sığındıkları kilisenin papazı buldu.

Papaz, kilisenin terzilik işlerini de yapan Fatma Hanım'a borcunu ödemek istiyordu.

Gitti, bir yelkenliyle anlaştı. Rum kaptanına yolcularının sağ salim "karşı"ya götürmeleri için elinden gelini yapmasını tembihledi.

Mahala'ya ve Rum komşularına veda ederek yanlarına alabildikleri eşyalarla sahile vardıklarında yelkenliyi kendilerini bekler buldular.

Leyla Hicran yelkenliyi görünce içi bir tuhaf oldu.

Aklına yıllarca önce gördüğü rüya geldi.

Hani, beyaz köpüklü dalgalar arasında bir kağıttan kayığa binmişti ya.

Kağıttan kayık dalgalar arasında bir batıyor, bir çıkıyordu ya. İçi ürperdi.

O an yelkenliyle değil de bir deniz kuşunun kanadında varsam Çeşme'ye diye düşündü.

Papazın ve bir iki Rum komşunun yardımıyla kendileri için özel tutulan yelkenliye yerleştiler.

Başlarında dede yoktu, baba yoktu.

"Keşke ölmeselerdi de bizimle gelselerdi" diye düşündü Leyla.

Bir de aklına Çanakkale Savaşı'nda şehit olan amcası Abdi Efendi geldi, gözleri doldu.

O nedenle veda daha hüzünlü oldu Leyla için.

Yelkenli, Rum kaptanla tayfaların yönetiminde Leyla Hicran ve ailesini yıllarca Sakız'dan güneşin doğuşunu seyrettikleri Çeşme'ye götürmek üzere yola koyuldu.

Adadan biraz açılmışlardı ki, bir ses duyuldu:

"Beni bırakmayın. Beni de alın..."

Seslenen akrabalarından Utçu Aliye Hanım'dı.

Fatma Hanım limana geri dönülmesini istedi.

Yelkenin Rum kaptanı mırın kırın etti ama sonunda razı oldu.

Geri döndüler ve kucağında udu ile koşup gelen Aliye Hanım'ı alarak yeniden yola koyuldular.

Sakız yavaş yavaş geride kalırken Leyla son bir kez baktı doğduğu topraklara; geçmişine Türkçe, Rumca ve Fransızca veda etti.

Rahat sayılabilecek hüzünlü yolculuğun sonuna yaklaşırken yelkenli su aldığı için karaya oturdu.

Herkes korkuya kapıldı.

Su alması engellenmeliydi yelkenlinin.

En olmayacak fikir Leyla'nın aklına geldi.

Aniden yerinden kalkarak annesinin yıllarca titizlikle hazırladığı bohçaya hamle etti ve içindeki çeyizlerini birer birer çıkararak kardeşlerinin yardımıyla delikleri tıkadı.

Yelkenlinin su alması kesilince mürettebat ve yolcular suları boşaltmaya sıvandı.

Batmaktan kurtulmuşlardı.

Kaptan son bir hamleyle yelkenliyi Çeşme Limanı'nın en uygun yerine yanaştırdı.

Ve iki saat süren yolculuğun sonunda önde erkek kardeşleri Harun ve Mehmet, kız kardeşi Hatice, Leyla Hicran ve son olarak da annesiyle Utçu Aliye yelkenliden inip yarı bellerinde kadar su içinde yürüyerek karaya çıktılar.

Karaya çıktıkları yerde kurulanıp giysilerini yeniledikten sonra yaya olarak Çeşme'nin merkezine yürürlerken askerler yollarını çevirdi.

Askerlerin "Kimsiniz, necisiniz, nereden gelip nereye gidersiniz?" sorularına bir süre tepkisiz kalan Fatma Hanım soruların ardı arkası kesilmeyince patladı:

"Ne istiyorsunuz bizden? Biz Türküz, Türk. Sakız'dan Rum belasından kaçtık şimdi de siz kabul etmiyorsunuz. Götürün beni kumandanınıza."

.....

Fatma Hanım ve çocukları Sakız'dan getirebildikleri yatak yorganı sırtlayıp kendilerine verilen evlerine gidince eşyaları olduğu gibi duran bir evle karşılaştılar.

Evin sahibi Rum aile hiç eşya alamadan terk etmişti Çeşme'yi.

Yeni memleketteki ilk gecesinde aynı rüyayı gördü Leyla Hicran.

Bembeyaz köpüklü dalgalar arasında kağıttan kayık.

Kağıttan kayıkta kendisi.

İniyor kayık, çıkıyor kayık.

Batıyor kayık, çıkıyor kayık.

"Dede, Gül Dede, oh Gül Dedem kurtar beni, kurtar..." diye sayıklayarak uyandığında gün doğmuş, güneş Çeşme Kalesi'nin üzerinden Sakız'a bakıyordu.

Hemen sahile koştu.

Doğduğu adayı görünce sarsıldı.

Sakız'ın Çeşme'ye bu kadar yakın olabileceğini hiç düşünmemişti.

Bir kayanın üzerine oturarak dakikalarca seyretti "karşı"yı.

Eve dönmek için kalktığında bulabildiği kağıtlardan yaptığı kayıkları denize saldı.

.....

Leyla Hicran ve ailesi Çeşme'de zor günler geçirdi.

Zorunlu göçle kendilerini ekonomik yoksulluk içinde buldular.

Fatma Hanım mesleğini yapamadı.

Açlık sınırında yaşadıkları günler oldu.

Fatma Hanım'la iki oğlu ve küçük kızı elin işlerinde, kırdan bayırdan çok az gündelikle boğaz tokluğuna çalıştı.

Sağlığı çocukluğundan beri pek iyi olmayan Leyla'yı tarla işlerinde çalıştırmadı annesi. O, evde yemek ve temizlik yaptı.

Leyla Hicran evleninceye kadar acı günler yaşadı.

Sakız'ı ve okuldaki yıllarını hep özlemle andı.

24 yaşında bir başka adalı, Kıbrıslı gümrük memuru Salih Suphi Bey'le evlenen Leyla Hicran'ın hayatı İzmir ve Karaburun'da geçti.

Evlendikten sonra çocukluğundan, Sakız'dan pek söz etmedi çocuklarına.

Sıkıntılarını, özlemlerini, mutluluğunu gizlemeyi tercih etti.

Bir gün Karaburun'da, Sakız'dan getirdiği fotoğrafları önüne yaymış bakıp bakıp ağlarken yakalandığı büyük oğluna çok kızdı.

Kendini suçüstü gibi yakalanmış hissetti.

Evleninceye kadar yaşadığı sıkıntılardan olsa gerek pek seve-
medi Çeşme'yi.

Sadece yaz aylarında geldi Çeşme'ye.

Leyla Hicran Kürnek 6 Şubat 1978 tarihinde İzmir'de öldü.

İsteği üzerine, genç kızlığında pek sevmediği Çeşme'de, Sakız'ın
dünya ahret komşusu Çeşme'de toprağa verildi.

.....

Bu öykü burada bitti.

Gökten üç yıldız düştü.

Biri Leyla Hicran'ın Sakız'da doğduğu eve, diğeri Çeşme'deki
mezarına.

Üçüncü yıldız kocaman kağıttan kayığını üstünde o günden
beri Çeşme'ye Sakız arasında dolaşıyor.

Eğer geceleri Çeşme Limanı'ndan Sakız'a doğru bakacak olur-
sanız arada bir parladığını göreceksiniz.

KOSTAS'I UĞURLARKEN

Hacıoğlu Halil, karısının yeni kapçıklanmış taze cevizlerden yaptığı baklavayı fırıncı Vasilis'e götürmek için evden çıktığında güneş çoktan yükselmişti.

Cami meydanından başlayarak neredeyse sahile kadar sağlı sollu tarhana serili tezgâhların arasından, kesif tarhana kokusunu soluya soluya indi fırına Halil.

Ev işlerini erkenden bitiren kadınlar, sonbahar serinliğine aldırmandan pencereleri sardunyalara süslü iki katlı ahşap evlerin birbirine yaslandığı sokakta, kapı önlerine oturup yarenliğe başlamışlardı bile.

Siyah yeldirmelerini sırtlarında toplayan kadınların kimileri dantel örerken, kimileri de öğle yemeği için hazırlık yapıyordu.

Olağan bir sonbahar günüydü yaşanan.

Babasının Pandiros Mevkii'ndeki bağının komşusu kirie Dimitrios'un oğlu Kostas'la olağan gibi görünen eylül öğlesinde fırından dönerken karşılaştı Halil.

Çocukluk arkadaşı Kostas, Hacı Dimitris'in oğlu Yorgis'in fırının karşı köşesindeki kahvesinde bir kupa ayran içmiş, sıhhiyeci Pandelis'den aldığı kinini annesine götürmek için eve dönüyordu ki, iki arkadaş Lemonidislerin küçük ama güzel mi güzel evinin önünde karşılaştı.

Kostas, bu karşılaşmadan memnun, çocukluk arkadaşının koluna girerek "Gözün aydın vre Halil. Baba oldun ha. Adını ne koydun, merak ederim?" diye sordu.

Halil ilk çocuğuna Fikriye adını koymuştu.

"Fikriye koyduk. Annesi Zehra öyle istedi."

"Güle güle büyütün kirie Halil. Çok sevindim. Hatice Tete (teyze) nasıl sevinmiştir yaya (nine) oldum diye kim bilir, değil mi? Hadi bana izin ver gideyim bağa, üzümlere bir bakayım."

"Güle güle Kosta..."

Halil çocukluk arkadaşının halini pek beğenmemiş, yüzündeki hüznü kendisinin henüz çocuğu olmamasına bağlamıştı.

Nereden bilebilirdi ertesi gün sabaha karşı Kostas'ın vedaya geleceğini.

.....

Halil her sabah olduğu gibi o sabah da ezan okunmadan uyanmıştı.

Karısı Zehra'nın saçlarını okşayıp kızı Fikriye'yi öptükten sonra aptes almak için tahtaboşa yöneldiğinde kapının çalındığını duydu.

Merdivenleri sessizce indi, kapıyı açtı.

Kostas, ağlamaktan şişmiş ve kızarmış gözleriyle karşısında duruyordu.

İçeri, hayata buyur etti.

İki katlı evin alt katı günün çoğunun geçirildiği alan, üst katı da gecelerin geçirildiği alandı.

Kare planlı hayata dört kapı açılıyordu; biri konuklar için düzenlemiş iki odayla mutfak ve helanın kapıları.

Hayatın bir duvarında üst kattaki odalarda olduğu gibi musandıra vardı.

Musandıranın oymalı kapakları göz alıyordu.

Diğer duvarlardan camiye paralel olanında talik harflerle yazılmış besmele dikkat çekiyor, duvara dayalı ceviz konsol ve üstündeki altın varaklı ayna hayata ayrıcalık katıyordu.

Aynanın üstündeki çiviye asılı vişne çürüğü mahfazasındaki Kur'anı Kerim diğer Müslüman evlerinin olmazsa olmazı gibi Halil'in evinin de demirbaşydı.

Halil çocukluk arkadaşına ceviz çuvallarının ve baş parmak kalınlığındaki benekli çavuş üzümleriyle dolu sepetlerin yanındaki sedire oturmasını söyledi.

Hayatı, akşam ezanından beri duvarlarda ve konsolun üstünde yanan aynalı gaz lambaları aydınlatıyordu.

"Oturmam." dedi Kostas, "Gel benimle, çıkalım dışarı."

Kostas yeniden ağlamaya başladı.

Müezzin Niyazi Efendi minareye çıkmış, ezanı kıraate başlamıştı.

Cami evin bitişiğindeydi.

Kol kola dışarı çıktılar.

15-20 adım sonrası camiydi.

Kostas, Halil'i "Bizim için de dua et." diye camiye uğurlamak istedi ama Halil direndi.

"Olmaz be Kosta, olmaz. Ben daha namaz kılacak çok vakit bulurum ama seni bir daha nasıl bulurum?"

Yeniden ağlamaya koyuldular.

Kostas Halil'i kolundan çekerek caminin yanında, çınarların altında suyu gürül gürül akan ikili çeşmeye götürdü.

Çınarlar ağır ağır yapraklarını döküyordu.

Kostas önce sudan kana kana içti, sonra yüzünü yağdı, yıkadı Gözyaşları ikili çeşmenin suyuna karışıyordu.

Yüzünden sular akarak doğruldu.

Koşarak Halil'e sarıldı ve helallik istedi.

İki çocukluk arkadaşı göz yaşlarına boğuldu.

O arada Kostas Halil'in sağ avucuna bir şey sıkıştırdı, "Bu Fikriye kızımın." diyerek.

Niyazi Efendi her zamankinden daha içten okuduğu ezanı bitirmişti ki; köyün kiliselerinden Agii Theodori'nin çanı duyuldu.

Sesi duyan Kostas çocukluk ve delikanlılık arkadaşının elini acıtırcasına sıkarak arkasına bakmadan evine koşmaya başladı-ğında Halil ardından seslendi.

"Dur hele Kosta, az dur."

Şaşırdı Kostas ve durdu.

Halil de bir anı vermek istemişti arkadaşına.

Belindeki kuşağın içinde özenle sakladığı altın zincirli mührünü tereddüt etmeden Kostas'a verdi.

Halil mührü Eminönü'nde, Yeni Cami'nin arkasındaki mühür-cülerin en meşhuruna kazıtmıştı.

Kostas, ne olduğunu bilmeden mührü "Efharisto para poli Halili mu." diye aldı ve cepkeninin iç cebine koyarak hızla uzaklaştı çeşme meydanından.

Telaştan, Patrikhane'den verilen vaftiz belgesini düşürdüğünü fark etmedi.

Halil arkasından bağırdıysa da sesini duyuramadı.

Eve varır varmaz hemen kapıda küçük bir denkle kendisini bekleyen karısı Hariklia'yla annesi Anastasia'yı alarak sahile indi.

Çok gerekli eşyalardan başka yanlarına bir şey almamaları istenmişti.

Tuzla'nın Rumları evlerini olduğu gibi bırakarak ayrılıyordu yüzlerce yıldır yaşadıkları topraklardan.

Sahile inince etrafına şöyle bir bakındı Kostas.

Mezarlığa kadar adım atacak yer kalmamıştı.

Açıktaki demirleyen gemiye sandallar yolcu taşıyordu biteviye.

Sandalların dalgaları yaran kürek sesinden ve sahilde her sandalı gemiye uğurlarken yüksek sesele dua eden papazların sesinden başka ses duyulmuyordu.

Kostas yaşının verdiği cevvallikle kalabalığı yarararak anacığıyla karısına bir yer buldu

Kendisi de olan biteni yakından görmek üzere iskeleye gitti.

Döndüğünde kalabalığın azaldığını gördü.

Agios Dimitrios Manastırı'nın duvar kalıntılarıyla keşiş odalarının 1957 yılındaki hali. (FOTOĞRAF: Akilas Millas)

İçi biraz rahat, sıranın kendilerine gelmesini beklemeye koyuldu.

Ahşap iskelenin girişine büyük kazanlar dizilmişti.

Köyün en yaşlı papazı Georgios Mavrelis kazanların başında, yolcuların ayazmanın kutsal suyundan içmelerine yardım ediyor; dualar mırıldanarak sırtlarını sıvazlıyordu.

Bacasından yorgun kara dumanlar savuran gemiye son yolcular bekleniyordu.

Son yolcular, Tuzla'nın Prinkipo'ya (Büyükada) bakan sahilindeki Agios Dimitrios Manastırı'nın keşişleriydi.

Birerli kolla yürüyen son yolcular tahaffuzhanenin önünde görüldüğünde geminin harekete hazır olduğunu belli eden kampana da arka arkaya çaldı.

Keşişler gemiye gönderildikten sonra hüzün yolcularına papaz Mavrelis de katıldı. Papaz Efendi, filikayla yüzü sahile dönük

gemiye giderlerken köyde kalanları, sağlıklı ve mutlu yaşamaları dileğiyle takdis ediyordu.

Köhne geminin güverteye kadar dolduğu sahilden belli oluyordu.

Nasıl götürecekti yolcularını Yunanistan'a şilepten bozma bu buharlı yolcu gemisi?

.....

Gemi ambarlarından güvertesine kadar doluydu.

Adım atacak yer kalmamıştı güvertede.

Kilimi seren kendine bir yer yapmıştı.

Kimi aileler bulabildikleri çıkıntıların iki ucuna ip bağlayarak bebeleri için salıncak kurmayı ihmal etmemişti.

Güverteye derme çatma tuvaletler kurulmuştu.

Doğup büyüdükları topraklardan ayrılmak zorunda kalanların yaktığı ağıtlara inlemeler, oflamalar ve çocuk sesleri karışıyordu.

Tam bu sırada uğultuyu kalın bir erkek sesi bastırdı.

"Doktor yok mu, doktor..."

Ortaliğı inleten Halil'in can arkadaşı Kostas'tı.

Tahaffuzhanenin doktorlarıyla Tuzla'nın "ebe annesi" Sakine henüz gemiden inmemişti.

Sesin geldiğı yere doğru önce Sakine Hanım koştu.

Kostas'ın karısı Hariklia bayılmıştı.

Onu muayene eden doktorlar ve ebe anne korkulacak bir şey olmadığını Kostas'a şöyle açıkladı:

"Müjde. Karın hamile..."

Kostas sevinçten deliye döndü.

Bu haber hüüzün yolcularını da sevindirmişti.

Geçici de olsa neşe sarmıştı gemiyi.

Doktorlar ve ebe gemiden indikten sonra kaptan Kriakos köşkünden çıkarak yolculara "Gidiyoruz..." diye seslendi. Ardından yüzü Tuzla'ya dönük sağ elinin üç parmağını önce alına,

göbeğinin üstüne ve ardından da önce sağ göğsüne, sonra da sol göğsüne götürerek istavroz çıkardı.

Artık hareket zamanıdır.

Kampanalar çalınmalıdır.

Kampanalar çalındı, bir daha çalındı, bir daha çalındı.

Kampanaların sesine siren ve düdük sesleri karıştı.

Ve gemi yolcularıyla bir bilinmezliğe doğru hareket etti.

.....

Hacıoğlu Halil; karısı Zehra ve anacığının kucağında ilk göz ağrisı kızı Fikriye'yle Kostas'ın giderayak sağ avucuna sıkıştırdığı maşallahı kalbinin üstüne koymuş, dostunu ağlayarak uğurlarken Tuzla aylarca sürecektir bir sessizliğe bürünüyordu.

Yıl 1922, aylardan eylöldü.

Hacıoğlu Halil'in ailesi Rumların kaçıışından yıllar sonra Pandiros mevkiindeki bağda. Hatice, Halil, Zehra ve Fikriye

YERLİ OĞLU, MACIR KIZI

Güneş Kavala kalesini okşarcasına yükselmiş, medresenin cümle kapısındaki kitabeyi aydınlatmıştı.

Ayrılığa ve bilinmezliğe yelken açılan gündü o gün.

Doğdukları topraklarda son kez doğuşunu gördükleri günün seherinde Kalbeklerden Hasan Ağa kaleye çıkan yolun sol başındaki çift şahnişli dede evinin kapısını son kez sonsuzluğa kilitlerken aniden başını göğe çevirmiş, "Gideceğimiz yerde bir kızım daha olursa adını Seher koyacağım." demişti.

Kilitlendiğine iyice emin olmak için her zaman yaptığı gibi kapağı iki üç kez ileri geri itti, emin olunca anahtarı yuvasından çıkararak itinayla kuşağına yerleştirdi.

Güneş ortalığı iyice ısıtmaya başladığında yavaş yavaş yokuşu inmeye koyuldular.

Yokuşun sonundaki İbrahim Paşa Camii'nin avlusunda biraz soluklandıktan sonra limana eriştiler.

Sağa sola savrulmuş tütün balyaları arasından geçerek kendilerini bekleyen gemiye güç bela bindiklerinde güneş akşama yolculuğunu neredeyse yarılamıştı.

Bilinmedik bir yola çıkıyorlardı, bilinmedik bir yere gidiyorlardı.

İyi olurdu inşallah.

O da öyle dedi:

"İyi olur inşallah."

.....

Yedi kişilik Kalbek Ailesi zor bir yolculuktan sonra üç günde geldi yeni topraklarına.

1924'ün güzel bir bahar günüydü.

Önce adını söylemekte zorlandıkları tahaffuzhaneye "ütü"lenmeye alındılar.

Tahaffuzhanede yıkanıp paklandıktan sonra iki katlı bir Rum evine yerleştirildiler.

Sahile yakın bir evdi.

Kavala'da denizi tepeden görüyorlardı, yeni evlerinde deniz sanki ayaklarının altındaydı.

Olacak şey mi?

O kargaşa içinde Hasan Ağa'nın aklına yine doğmamış çocuğu geldi:

"Adı Seher olsun..."

Yeni evlerinin kapısını Kavala'da kuşağına sakladığı anahtarla açmaya çalıştığını neden sonra fark ettiğinde ilk kez gözlerinden iki damla yaş süzüldü.

.....

Kar fırtınalarının geçit vermediği o müthiş 1929 şubatında bir kızı oldu Hasan Ağa'nın.

Gözleri zeytin karası kızının adını Seher koydu.

Yıllar çok çabuk geçti günler arasından ve gele gele ikinci sa-vaşın civcivli günlerine gelindi.

Seher 14 yaşında alımlı bir genç kız.

Yasin 17'sinde, ağa oğlu.

Babasının uçarı oğlu.

Yakışıklı ve delikanlı.

Çarşıdaki çeşmenin başında yıldırıma tutulduklarında Yasin ile Seher, köyün çiçekleri daha yeni tomurcuklanıyordu aşkları gibi.

Bahar pembe beyaz değil, toz pembeydi onlar için.

Ekmek karneyleymiş, evde gaz yağı yokmuş; çaya şeker, çor-baya tuz yokmuş ne gam.

Sevdaları vardı ya, hülyalarını süsleyen.

"Giz"li gizli buluşmalar, konuşmalar.

İlle de geceleri suya çıkmalar.

Gündüzleri, Allah korusun, görüşmek ne mümkün.

Hep mektuplaştılar, pek mektuplaştılar.

Gizli ve gizliden.

Mektupları teyze kızı getirip götürüyordu ikisi arasında.

"Ne kimseye varmazım

Ne kimseye niyazım

Sana kanım kaydadı

Ziyade söz ne lazım.

İste beni babamdan

Artık evlenmemiz lazım"

Teyze kızının Yasin'e getirdiği son mektup bu mâniyle bitiyordu.

Yasin'in kâbusuydu Seher'e aşkını ailesine söylemek.

Babası neyse de, annesinin de ablasının da ne diyeceklerini adı gibi biliyordu:

"O macır kızı gelinimiz o-l-a-m-a-z... O-l-a-m-a-z... Sütümü helal etmem... Sen elimde büyüdün... Hakkımı helal etmem..."

Annesi aynı sözleri oğlunun yatağını düzeltirken yastığın altında Seher'in mektuplarını bulduğunda da söylemiş ve düşüp bayılmıştı.

Ve sonra mektuplar elinde Seher'in kapısına dayanmıştı:

"Hiç iştahlanma. Seni oğluma almam. Sen macırsın, biz yerliyiz..."

Siniri yatışmayan Zahide'nin mektupları ocağa attığı ana dek sesini çıkarmayan Seher satırlarının yalazına bakarak söylendi:

"Oğlun da benim için cayır cayır yansın."

.....

Yasin hiç anlamıyordu köye onlardan önce gelip yerleştikleri için kendilerine "yerli" denilmesini.

O yerli, yavuklusu macır.

Macır aşağı, macır yukarı.

Macırlar yerli evlerinin önünden geçmiyor; yerliler macırların dükkânından alış veriş yapmıyordu.

Yerlilerin çeşmesi ayrı, camii ayrı.

Yerliler çınarlı meydandaki camide ibadet ederken, macırlar köydeki kiliselerden yol üstündekini camiye çevirmiş orada ibadet ediyordu.

Köydeki kahvelerin yerli ve macır müşterileri yeni yeni birbirine ısınmaya başlıyordu ama ya kadınlar?

Onların birbirlerine direnmeleri devam ediyordu.

İşte Yasin'in anne ve ablası macırlara direnen o yerlilerdendi.

.....

Söyleyecekti çaresiz, Seher'i istemelerini.

"Gün bugün." deyip "Mezarımı derin kazsınlar, gideyim aşkının derin demine." diye söylenerek trabzanları fırçayan annesine sarıldı ve bağırdı:

"Seviyorum anne Seher'i. Onu bana isteyin..."

Annesinin konuşmasına fırsat vermeden fırladı çıktı evden.

Akşam ezanı okunmuş, karanlık hafiften çökmüştü.

Kadri Çavuş sokak lambalarını uyandırıyordu bir bir.

Köşe başındaki lambanın altında durdu, bir cigara yaktı.

Evden ses gelmeyince biraz rahatladı.

Annesinin yine bayılmasından korkuyordu.

Yüreğinin her darlanışında yaptığı gibi sahile indi; balıkçı reisi komşularından Kaşif Ali'nin kerterizlerinden birine gözlerini dikerek içli içli söyledi:

"Rengi güneşte kalan sevgilim,
Bir mihrap istiyorum önünde diz çökmeye."

Yatsıya kadar oturduğu yerden kımıldamadı.
Son sigarasının ateşine bakarak yine söyledi:

"Kız dudakların umman gibi taşkın
Beraber okuyalım alfabesini aşkın
Yalnız yapamıyorum aşkın taşkın
Beraber okuyalım alfabesini aşkın"

Namazı bitiren cemaat çoktan dağılmış, kahvelerde domino başına çökmüştü.

Yasin tedirgin ve çekingen adımlarla eve döndüğünde ağa babasını merdivenlerde oturmuş kendini beklerken buldu.

"Hayırdır inşallah..." dedi, içinden.

Ağa babasının yatsıdan sonra dışarıda kaldığı görülmemiştii hiç.

O yüzden hayırdır inşallah demişti.

Hamit Ağa, oğlunu hışımla kendine çekti:

"Bana bak. Kalbek Hasan'ın kızıyla evlenmene bir şey demem. Ne yani macırsa macır. Bizim onları beğenmeme hakkımız yok. Onlara reva gördüğümüz muameleyi atalarımız bu Rum köyüne geldiğinde görmüştü. Biz onları unuttuk; bize yapılanları dindaşlarımıza yapıyoruz şimdi. Gün gelecek bugünler de unutulacak. Seher'le evlenmen yazıldıysa olur. Annen ve ablan için ne diyeceğimi bilemiyorum. Belki onlar da zamanla yumuşar. Bana yine soracak olursan önce uslan, sonra askere git derim. Sen neyle evlenecek, nasıl ev geçindireceksin? Annene gözükme bu gece.

Git, kimde kalırsan kal, sabah ezanla gir içeri.”

Yasin hem şaşkın, hem sevinçli babasının elini öpüp geceyi geçirmek üzere arkadaşı Celal’e gitti.

Zahide gecenin bir vakti uyanıp da oğlunu yatağından göremeyince “Kaçtı bu çocuk zahir o macır kızının evine.” diye ortalığı ateşe verdi.

Bağırışına kızı uyandı.

Ana kız “Başımıza bu da mı gelecekti.” diye ezana kadar ağlaştı.

Ağlaşmaları, Yasin’in kardeşi Azmi’nin yattığı odanın camına attığı taşın sesini duymalarıyla kesildi.

Hemen cümle kapısına seyirttiler.

Yasin karşılarındaydı.

Kaçmamıştı.

İç geçirdiler, kızaran gözlerini saklayarak.

O gecedен sonra baba oğul sırlarının sırdaşı oldu.

“Güneş gider ay gelir

Aşkımıza hız gelir

Kız erkek anlaşınca

Ana baba vız gelir”

Hayat şiirlere, mânilere benzemiyordu.

Babasının evliliğe karşı çıkmamasına rağmen evlenemiyorlardı bir türlü. Baba değil ama anne abla vız gelmiyordu.

.....

Yasin askere uğurlanırken Seher’le gelecekteki kaynanası arasında ilk yumuşama belirtisi de görüldü. Zahide, oğluyla yavuklusunun göz göze geldiklerini görünce, dudağının kenarında belli belirsiz bir gülümseme, istasyonun bekleme salonunu terk ederken Yasin de annesine veda etti:

“Gözünün yaşını silerken anne

Ne olur bir kere inansan anne
İçimde ateşi yanıyor onun
Ne olur bir kere inansan anne”

Sonra gözlerini yavuklusunun gözlerine bağlayarak son yazdığı mâniyi okudu:

“Dizlerinde en uslu taleben ben olacağım
Beraber okuyacağız aşkın alfabesini...”

Dışarıda yağmur yağıyor, Zahide ve Seher ağlıyor; Yasin kara vagonun kara penceresinden, birliğinin köye üç saat mesafede olmasına rağmen, kara kara düşünerek mâniler düzüyordu:

“Trene bindim tren yürüdü
Üstümü kara duman bürüdü”

.....

Yasin , Seher’in artık nişanlısı olduğunu hafta sonu izne geldiğinde öğrendi.

Annesiyle ablasının direnci, Hamit Ağa’nın konuşmalarıyla kırılmış, onun “Bize yakışanı yapalım. Kızı isteyelim. Hor görme inancımıza da yakışmaz, ailemize de...” telkinleri etkili olmuştu besbelli.

Sarıldı boynuna Seher’in, kulağına fısıldadı:

“Artık sana kimse macır diyemeyecek...”

.....

Ağa oğlu Yasin hafta sonları izne geldiği için iki nişanlı rahatça görüşebiliyordu.

Seher’le kaynanasının arası henüz pek iyi değildi ama nişanlısının anneannesi Hatice Nine çok seviyordu küçük gelinini. Nine,

aileye giren ilk "macır gelin"e her gelişinde damadının ne yapıp yapıp evden eksik etmediği Hacı Bekir lokumlarından ikram ediyordu.

.....

Akşamın erken indiği günlerden bir gündü.

Gün geceye döndü dönecekti.

Bir patırdı koptu köyde.

Feryat, figan.

Yangın var, yangın.

Seher, nişanlısının evinin alevler içinde kaldığını pazvant Sami'nin sopasını yere vura vura bağırışından öğrendi.

Duyar duymaz Hamit Ağa'nın evinin yandığını, vurdu kendini sokaklara.

Yeldirmesini savura savura yangın yerine vardığında evin üst katına yok eden alevlerin alt katı sarmaya başladığını gördü.

Hiç düşünmeden daldı alevlerin içine, kaynanasıyla sırt sırta vererek kurtarabildiği eşyaları kurtardı.

Büyük yangında Hamit Ağa'nın kardeşi Recep'le oturduğu iki kapılı, iki katlı evi kül olmuştu.

Ailesini vuran yangını arkadaşı Celal'in telgrafıyla öğrenen Yasin izin alamayınca birliğinden firar ederek köye vardığında kurtarabildikleri eşyaların gölgesinde oturur buldu aileyi.

Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu.

İkinci kötü haber, Yasin birliğine döndükten sonra geldi.

Firar ettiği için cezalandırılmış ve Kütahya'ya gönderilmişti.

.....

Zahide'yle Seher bu kez Yasin'i sürgün yerine götüren treni karşılamak için istasyonda bir araya geldi.

Kentten gelecek kara treni sabırsızlıkla beklediler.

Geldiğinde kara tren, Yasin'i ancak iki jandarma arasında pencereden görebilen gelin kaynana istasyondan Hafız Amca'nın paytonuyla döndü köye.

Zahide türbenin karşısındaki iki katlı kira evine giderken Seher de dertleşmek ve gözyaşlarını rahatça dökmek için kendisiyle aynı adı taşıyan teyzesinin kızına gitti.

.....

Çok zor geçen yolculuktan sonra Yasin Kütahya'ya vardığında ilk kez ana kucağından, baba ocağından çok uzağa düşmenin acısını; ağa çocuğu olmanın hayata kâr etmediğini anladı:

"Gece saat 12'ydi, dediler Kütahya
İndim baktım bembeyaz bir ova
Gidecek yolu bilmem ne yalan söyleyeyim
Dünyayı kar almış dedim, ağladım.

Paytona bindim atlar yürüdü
Her yanıma keder bürüdü
Göründü uzaktan Kütahya kahveleri
Bizim kahvelere benzemiyor dedim ağladım"

.....

Yasin Kütahya'dan bayram iznine gelmişti.
Bir dedikodu:

Yasin Kütahya'da biriyle görülmüşmüş.

Ve nice hor görmelere göğüs geren Seher'in ilk kıskançlıklı krizi ve hatıra defterini ve nişan yüzüğünü geri gönderme.

Bayramı zehir olan Yasin Kütahya'ya dönerken Seher'in hatıra defterindeki son şiirini okudu:

"Yüzün gülmesin gece gündüz

Baharın gam olsun
Hatıran kalbimi zehirledikçe
Hayatın hazan olsun "

Ama olmadı hayatlar hazan.

Eğer var ise çöpçatan, çatmıştı bir kere hayatlarını.

Hayat ne yerli dinledi, ne macır.

Ne de Zahide'yle kızını.

Yasin asker dönüşü Seher'le hiç darılmamacasına barıştı.

Ve evlendiler.

Çeşme meydanındaki düğün damat tıraşıyla tamamlanıp gelin alındıktan sonra koltuk merasimine geçilirken Zahide'nin sesi yankılandı:

"Komşular, çatlayın. Ağa oğlu oğlum Seher'le evlendi. Yerli oğlu macır kızını aldı. Hani almazdık Seher'i?..."

AH VRE MEMLEKET

İSKENDER ÖZSOY

1947 yılında İstanbul'da doğdu. İÜ Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Üniversitede okurken Candost dergisinde çalıştı; Umut dergisini yayımladı. 1973 yılında gazeteciliğe başladı. Bugüne dek çeşitli gazetelerde mesleğin her kademesinde çalıştı. Daha önce Kemal Tahir Kaynakçası (derleme, 1979), 55 Yılın Tanıkları (röportajlar, 2001), İki Vatan Yorgunları (röportajlar, 2003), Mübadelenin Öksüz Çocukları (röportajlar, 2007), Kurşun Harflerin Efendisi (biyografi, 2011), Mübadelenin Yas Kardeşleri (röportajlar, 2014), Selanik'te Sela Sesi (röportajlar, 2014) ve Özü Sözü Yanya (biyografi, 2014) adlı kitapları yayımlanan Özsoy 2008 yılında mübadele konusundaki çalışmaları dolayısıyla TGC Gazeteciler Sosyal Dayanışma Vakfı tarafından Babiâli'de Emek Ödülü'yle ödüllendirildi. İskender Özsoy 2012 yılında da İstanbul Gazeteciler Derneği'nin 2011 Röportaj Ödülü'nü kazandı. Ah Vre Memleket Özsoy'un ilk öykü kitabı.

Geceler hain, kör ve karanlıktı.

O karanlık gecelerde yıldızlar bir
yanıyor, bir sönüyordu

O karanlık gecelerde onlar, yüzler,
binler vardı.

Onlar, ya bir geminin pruvasında ya
da bir marşandiz vagonunun avuç
içi kadar penceresinde umutlarının
bir yanıp bir sönen yıldızlarını
arıyordu.

Bu kitaptaki 12 öykü
unutmayı değil alış
insanların öyküsüdür.

Kahramanları kimi zaman
kimi zaman yüreği kırılır.

Bazen bir arkadaş,
bazen bir dervıştır.

Hepsi acıyı yaşıyor

Geride bir avuç toprak
zeytin kaldı.

ISBN 978-605-5809-90-4

